
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01008258 4

SEBRANÉ SPISY

IGNÁTA HERRMANN

DÍL XXII.

Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY.

I.

V PRAZE.

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

1917.

IGNÁT HERRMANN:

Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY.

DÍL I.

V PRAZE.

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

1917.

Tiskem »Unie« v Praze.

Zasloužilému pěstiteli jazyka českého a jeho čistoty,
váženému panu profesoru

JOSEFU VYCPÁLKOVI
V CHOCERADECH

k sedmdesátým jeho narozeninám věnuje

upřímně a vděčně oddaný
I. H.

V Praze, 1. února 1917.

Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY,
písaře při výpomocném úřadě.

DÍL PRVÝ.

Tento prvý díl Notýskův P. Č. byl původně otištěn v nedělních zábav. přílohách Národ. Listů r. 1904 a 1905.

Čtenář račiž si opraviti tato rušivější nedopatření tiskárny a taky autorova:

Na	str.	19.	10.	řádek	shora	místo	horko — *hořko*
„	„	31.	4.	„	zdola	„	postoupiti — *podstoupiti*
„	„	36.	13.	„	„	„	byl — *ležel*
„	„	72.	1.	„	„	„	zavřu — *zavru*
„	„	84.	4.	„	shora	„	znám dávno — *dávno znám*
„	„	93.	7.	„	„	„	mě mine — *pomine*
„	„	150.	12.	„	zdola	„	čím dál tím více — *čím dále více*
„	„	169.	9.	„	„	čti:	*O, kdo mi na tyto otázky odpoví*
„	„	181.	6.	„	shora	místo	se, zlehounka — *se zlehounka*
„	„	188.	14.	„	„	„	bránil všelikým — *bránil proti všelikým*
„	„	„	16.	„	„	„	mi si přece — *my si přece*
„	„	198.	5.	„	zdola	„	jakýs šum — *jakýsi šum*
„	„	226.	5.	„	„	„	vaší silou — *Vaší silou*
„	„	246.	7.	„	shora	„	proměním — *změním*
„	„	254.	12.	„	„	„	pokusíte, vyvraceti — *pokusíte vyvraceti.*

1.

Zaplať Pánbůh, léto je za dveřmi! Ještě se několikrát vyspíme, a již je tu máme.

Těšívám se pokaždé na 21. června jako dítě. Máme nejdelší den a svatého Alojsa k tomu — svátek našeho přednosty. Toho dne ozve se ve starém brundibáru taky něco lidského — dost málo na celý rok.

Ráno gratulujeme. Všichni otroci jeden po druhém, podle karakteru. Nejdřív oficiál, potom kancelista, potom já, posléze sluha Vocápek. Vlastně je Vocápek větším pánem než já, protože je pod dekretem a doslouží se pense, kdežto mě mohou vylejt každé čtyry neděle, než mě vezmou definitivně do štátusu. Ale starý sám jednou z neočekávaného záchvatu humánnosti uznal, že patřím nad sluhu, a tak chodívám s přáním před Vocápkem.

Dáváme taky pugét, a pugét presentuje první gratulant, oficiál. Skládáme se na něj všichni my otroci, každý po dvaceti nových — báječný pugét za osm švihlů. Rozumí se, dávám taky svých dvacet nováků, ale pugét chodím kupovat já, a ještě pokaždé jsem svoje dva šestáky zachránil. Chodím na Uhelný trh k paní Korotvičkové, říkám jí „milostpaní" a její nařvané dceři „slečno Filomeno", a za to nosím pugét za šest šestáků jako báň a mám svůj příspěvek v kapse. O to radostněji starému gratuluju.

Řeč promlouvá náš oficiál Pazdírek. Má báječné řečnické nadání, asi jako náš truhlík na uhlí, a pokaždé se učí novému přání z Gratulanta nazpaměť, podle vlastní úpravy. Jen jednou se přeřekl a věrně podle originálu oslovil starého „drahý dědečku!" — Ježíš Marjá, tenkrát jsem myslil, že pojdu na místě. Starý vyvalil oči a oficiál dostal „maulsperre", jak němečtí aktéři říkají — ani pověstný Shyllock nebyl by z něho další slovo vyřízl, jak zkoprněl. Starý si pořád myslí, že je v nejlepších letech, a najednou: d r a h ý d ě d e č k u!

Starý přijímá vždy obřadně kytku z rukou oficiálových, nábožně naslouchá gratulaci, potahuje nosem a při posledních slovech už mu kanou slzy pohnutím.

Toť se ví: přejeme mu dlouhý věk, na mnoho let posavadní „duševní pružnost" a lžeme zbožně, aby „nám ho Bůh ještě dlouho zacho-

val“! Jsme to lumpové! Zatím se nikdo nemůže dočkat, aby táhl do pense — inu bodejť že, každý pak o stupínek povejší. Pak snad i mně konečně taky dají definitivum.

Ale, jak povídám: toho dne je starý taky kus člověka. Pošle Vocápka pro čtyry malé papriky — pro sebe a pro nás podřízené — Vocápkovi dá na dva cerbuláty — a pak pět sklenic piva. Není to mnoho, jednou za rok, ale nesmírně podivná věc: ten den bychom starého láskou snědli po té paprice. Ne proto, že se najíme. Spraví to všechno za zlatku — ale je v tom něco tak milého, upřímného, jako rodinného — zkrátka, o jeho svátku jsme si všichni bližší, všechny přehrady mezi námi padají. Připadá mi vždy, jakobych byl o deset let mladší. Sváteční nálada vane celou kanceláří, ani ten oficiálův sprostý tabák nepáchne čpavě jako jindy.

Vocápek to vždy odnáší. Jemu nestačí sklenice od starého, pije dál za své, celý den, a na večer obyčejně ho najdeme ve výklenku na dříví, zpilého pod obraz. Jeho stará to ví a na svatého Aloisa pravidelně si pro něj přichází a odvádí ho domů. Sám by buď ve dřevníku nebo na cestě bídně zahynul.

Ale o tom starý neví. Dává si odpůldne dovolenou, nepřichází do kanceláře. To podniká výlet se svojí „hypotekou“, jak říká kancelista, a „vyvádí mláďata“ — dvě dcery, zralé panenky.

Chudák stará — rád by je odbyl. A když ho tak někdy vidím, jak se mezi těmi třemi ženskými na procházce potácí, je mi ho upřímně líto. Jsou to posud hezká, čiperná děvčata — arci každá nosejček o trošičku vejš — kdepak, tatínek přednosta! A to právě byl jejich malér. Řemeslník, obchodníček, nějaký kancelista nebyl by se směl opovážit, a na většího pána zas nebylo věna. A tak chudinky ponenáhlu vadnou, vadnou, jako dvě podříznuté květiny. Ó, slečna Viktora, ta by se mi líbila, ta mě přímo okouzlovala — ale kdepak já písař! Snad jsem měl mít víc kuráže — snad bych teď už byl taky „definitiv"! Člověk je někdy hanebně dlouho dobytčetem!

A tak je mi starého pána skutečně líto. Je někdy protivným sekantem v ouřadě, ale je to přece taky jen člověk. A dívám-li se na ten odkvétající život jeho dcer, myslím si, že jako tatík asi taky ledaco zakousl. Nebo až konečně půjde do té pense, pak nebude s životem hotov jen on sám, ale s ním i všechny ty tři ženské bytosti.

Říká taky náš kancelista:

„Pamatujte si, mladíče (slavil jsem loni dvaatřicáté narozeniny!), ouřadnické dcerky jdou nejlíp na odbyt, dokud je tatík v aktivitě. Ale neudá-li je, než dostane modrý arch — o jé, pak je s nimi svízel!"

Náš kancelista je protiva, ale má své zkušenosti. A náramně si domejšlí na svůj rozum, že do toho jha jako nevlez'. Starý mládenec! Ale to je to: staří mládenci mohli života užít a užili, kdežto ve starých a stárnoucích pannách usychá vše, co mohlo vypučeti zas v nové, krásné životy. Proto je mi tak tesklivo, když se dívám někdy na slečnu Viktoru. A taky její oči bloudívají kolkolem tak neskonale toužebně, jakoby hledaly, co měl osud kdesi připraviti. Ale ať padnou kam padnou, všady je pro ně prázdno, prázdno.

Dopadám se někdy při pomyšlení: kdybych tak byl „definitiv", snad bych si přece dodal kuráže. A dost možno, že by starý pak taky plakal pohnutím, jako při té oficiálově gratulaci...

2.

Podle kalendáře vlastně je pořád ještě jaro, ale teploměr v kanceláři nám ukazuje 24 stupňů, na okně proti slunci 34. A to Reomýra, nebo — jak náš „amtstýgr" Vocápek říká — Jaromíra. K tomu přednostův aneroid — Vocápek říká hemeroid — okazuje na stálé počasí (podle Vocápka „čtvrt na jednu", neboť Vocápek nevidí v aneroidu nic jiného než hodiny,

kterým chybí jenom obyčejný ciferník); panečku, letos toho užijeme!

Nastává nám „svaté Lenory" - a to je nejdelší svátek do roka. Trvá celé ty tři horké měsíce a pak ještě chvíli, než zapadneme v obvyklé koleje.

Nejdřív padne „lenora" na kancelistu Vokouna. Pomaloučku svléká „promenádní" kabát, pomaloučku obléká rozedřený kancelářský mohérový, ještě pomaleji natahuje černá písařská „hančlata", dvakrát ofoukne stůl, aby se prachem neumouněl -- ale žádný strach, že by se zamazal. Ten ještě dlouhu ku práci nesedne. Potom shledává na kamnech „červíčky" -- nedopalky doutníků, které tam za lepších dob odložil, zapaluje a přistupuje k mému stolu:

„Víte, mladíče — říkává -- jak se vylíhne první takový parný den, popadne mě to a tak bych někam utek', do lesa, lehnout na mech, dívat se do nebe a nadejchat se do slunce západu toho ozontu!"

Souhlasím s kancelistou docela. Já bych snad utekl ještě dřív. Ale co by říkal starý!

„Víte," pokračuje kancelista, „jak nastane tahle mordsezóna, měl by ministr ouřadování zrušit. Letní práce beztoho za nic nestojí."

„Ona nestojí zimní za nic," vrčí v předsíňce sluha Vocápek. Ouřední sluhové, jak známo, nejvíc nadávají na práci, ať je jakákoli, a podle svého svatého přesvědčení musí vlastně

sami „všechno odřít". Však taky lavice v předsíni, na níž Vocápek v bázni boží tráví svá služebná léta, je už komisním jeho mundurem hezky odřena.

Souhlasím z hloubi duše s kancelistou, souhlasím taky s Vocápkem. Jen kdyby nejvyšší instance svolaly jednou anketu všech subalterních a ještě podřízenějších, viděly by, jaký pracovní program bychom sestavili. Bohužel, že po našem mínění o těchto věcech nikdo se neptá.

Rozumí se, že tyto hovory vedeme, pokud jsme sami, pokud nás „nepřekvapí" přednosta. Ale v létě nás nepřekvapí. Taky dobrá stránka vedra. Okna jsou otevřena, a tak slyšíme přednostu z daleka, když přichází. Supí vedrem jako hroch, když vynoří z vody svou boulovatou tlamu, aby nachňapal vzduchu.

„Pfffú — pfffú!" slýcháme ho již z daleka, a pak skočí každý ke svému stolu a tváří se, jakoby ve svých aktech oral již dvě hodiny.

Ostatně v létě náš starý není takovým sekantem. Taky ho teplo přemáhá, potácí se jako moucha, když si lízne mléka s bílým pepřem, a každé léto si slibuje, že již flekne vším a že půjde do pense. Snad by šel, chudák starý, ale myslím si, že mu je vlastně ouřad otavou. Co by dělal doma celé dny s těmi třemi ženskými?

Však se v létě taky neutahá. Přijde, svlékne kabát (v létě ouřaduje v pouhé vestě), rozdělí nám „ajnlauf", a potom provozuje všeliké ex-

perimenty, kterak by vyčistil kancelář od much. Přináší mucholapky, líčí proutky s lepem, vlhčí papíry s umrlčí hlavou a má radost, když v poledne a večer najde na talířích hodně mušich mrtvol. Vocápek, mrcha, aby mu tu radost rozhojnil, chytá mouchy v předsíňce, zamačkává jim hlavičky a procházeje kanceláři, hází nepozorován mrtvé mouchy starému do mucholapek a na talíře.

„Koukejte, pánové, co těch potvor dneska zas je!“ okazuje nám pak starý s výrazem pýchy, že se jeho úklady zdařily. „Ty by nás byly užraly!“

Povzbuzen jsa tímto úspěchem Vocápek stává se nestydatým a nosí starému na talíře, co by k nám vůbec nezabloudilo. Chytá na záchodě včelice, přináší zvenčí ovády a masařky, noční můry a kde co najde. A dobrák přednosta se diví, kde se tu ten všechen „insekt“ bere.

Jednou si taky zanárodohospodařil. Povídal nám:

„Vidíte, pánové, kdyby se všechen ten mizerný insekt schytal a vyvážel na pole sedlákům — to by bylo výtečné hnojivo!“

No, junda by byla, aby tak na obecních povozech vyváželi z Prahy mouchy!

„Ale podnikavost nám schází, podnikavost,“ povídal přednosta. „Vůbec Praha šeredí s fekaliemi, a to je vlastně tekuté zlato. Nebo na ta

umělá hnojiva já nic nedám. Přírodě příroda, ne, pánové?“

S těmi fekaliemi starý nemá prioritu. Kdysi před třiciti lety doporučoval již jistý doktor chemie dokonalé zužitkování pražských fekalií, ale taky tehda vyznělo jeho pobádání jako hlas volajícího na poušti. A hle, po letech táž myšlenka bleskne hlavou muže, kde by se toho kdo nejméně nadál.

Ale čím dál do léta, tím větši rozčilení padá na přednostu. Blíží se totiž jeho dovolená, a teď usiluje starý, aby nebylo žádných „restů“, aby mohl klidně odejít. A mimo to, rok co rok, zasvěcuje oficiála ve svoji agendu, aby ho mohl zastávati.

Rozumí sę, že nepovídá oficiálovi nic nového, ale Pazdírek naslouchá uctivě, přikyvuje, ba, dokonce si činí poznámky. Ale ještě nikdy, když starý vytáhl paty, nepodíval se oficiál do svých záznamů. A kancelista Vokoun povídal mi jednou:

„Tohle je zatracená komedie, s touhle substitucí! (Arci, kancelista na oficiála trochu žárlí.) Kdyby to starý nechal, jak leží a běží, bylo by taky dobře. A kdyby do toho všeho, zatím co je pryč, uhodil hrom a zapálil, a kdyby to všechno shořelo — začali bychom pak znova a taky by nikdo nic nepoznal.“

Slyšel to Vocápek a dodal:

„Maj pravdu, pane kancelista, měl by do toho hrom uhodit, ale až po ouřadních hodinách, až tu nebudem...“

Viděl jsem, že Vocápek není na hlavu padlý, že pamatuje na všechno.

3.

Zaplať Pánbůh, léto je zde.

Vlastně nevím, proč říkám zaplaťpánbůh! Ano, kdybych za těch letních paren dostával dvojnásobný plat. Ale kampak mi stačí to bídné diurnum! Mám po čertech co dělat, abych zachoval „finanční rovnováhu“, abych totiž ke starým dluhům nepřidělal nových. A pamatuji-li dobře, ještě se mi to žádný rok nepodařilo, přes to, že provozuji kousky přímo krkolomné, horší než komediant na provaze. Kam dříve s těmi několika šestáky denního platu, abych si přece zachoval pověst solidního člověka!

Můj Bože, když si tak vzpomenu na maminku a na tatínka, jakou budoucnost mi předpovídali a jak si ji sami malovali, když mě dávali na študie.

„Uč se, Pavlíčku, budeš pánem!“

Povídali to tatínek a maminka, a já tomu věřil. Pravda, gymnasium šťastně jsem překonal, maturu přeskočil, ale universita mě zabila! Pra-

ha! Člověk do ní přichází jako divý, neví, kde by ji nakousl, jak by se jí nasytil — a zatím léta utíkají.

„Uč se, Pavlíčku," říkával tatínek, a chudák nevěděl, že už jsem si dal absolutorium sám. O, kdyby tak byl na mne vzal hůl a pořádně mi nařezal!

Jsou tam oba, chudáci staří, umírali jsouce svatě přesvědčeni, že tím pánem budu.

Bývá mi horko, když na to vzpomenu, a ještě zas velebím Boha, že o mém pravém stavu nezvěděli. Spí tam na našem hřbitůvku staré ty hlavy, a snad se jim někdy zdává, že jsem skutečně pánem. A já zatím písařím, písařím — na čtyrnedělní výpověď. Jsou chvíle, kdy si připadám jako nesmírný darebák, který zabil vlastní budoucnost. No, mám v tom nehorázné množství spoluvinníků. Popadl nás všechny ludrácký pražský život — a utopil nás.

Konečně je mi přece ještě líp, než kolegovi Hadrbolcovi. Toho zabilo, že uměl trochu muziky, třískat na klavír. Ale vzal dnes čert kolegu Hadrbolce! Nebudu si jím kazit krásný počátek léta.

Je zde — a neklamou-li nás všechny známky, brzy budeme mít „pré", jak říká sluha Vocápek. Přednosta začíná smejčit.

Včera přišel a položil si na stůl balíček, jakoby mu ho byli někde v knihkupectví urobili. Vysvlékl se z kabátu, odložil manšety, rozepjal

knoflíčky u košile, vyhrnul rukávy a nesmírně obřadně rozbaloval, co přinesl.

Rozumí se, že jsem se díval, jaký zázrak vybalí. Hadr! Hadr na prach, z domova. Myslím, že o něj měl s paní přednostovou náramné jednání, nebo co se z domova přinese do kanceláře, málokdy se vrátí. A mordie, hadr s monogramem! To si Vocápek pochutná. Nebo Vocápek je na hadry jako hyena.

Na hadry totiž v našem ouřadě nemáme paušálu — a vytírat přec jen se musí. Taky bych nikomu nepřál vidět, čím vším Vocápek utírá a vytírá. Myslím, že jenom nejotužilejší člověk odvážil by se vzít po něm utěrku do ruky. Takový hadr z našeho výpomocného ouřadu poslat jednou panu profesoru Hlavovi do bakteriologického ústavu — no, ten by v něm našel „kultury“, jaké se mu v posavadních želatinách ještě nevylíhly.

Přednosta nábožně utěrák rozvinul, jako památný prapor, a jal se na svém stole hospodařiti. Vyprázdnil všechny šuplíky a vybudoval si tak na stole krásnou pyramidu z akt. Tvářil jsem se, jakobych byl zahloubán do práce, ale viděl jsem tak mnohý známý „kus“, vyřízený vloni, před loním; vynořovaly se ze šuplat jako duchové z hrobek, a sledoval jsem tvář starého, jak se nad mnohým starostlivě svraštila, jak ruka s hadrem sklesla, jak se v něm ozvalo svědomí.

To jsou tak zvané „založené kusy“. Kde měly dávno být! Ne, že by někde na ně čekali, u nás máme samé věci, na které nikdo nečeká, a hrozně bychom byli dopálili příbuzné inštance, kdybychom je byli expedovali. Ale oučelem všech těch akt bylo přece jen, aby doputovala do příslušných registratur, a zatím u nás, ve stole přednostově, byla jejich životní pouť přerušena, snad na vždy. Nebo vypraviti tyto zamřelé věci teď, po roce, po dvou letech, bylo by skoro odvážným experimentem. Nikdo o nich neví, nikdo se po nich nepídí. Ale jen je poslat, kam vlastně náležely, byl by tu náramný nos, sbírka „nosů“. V každém ouřadě sice je taková umrlčí komora, ve všech stolech všelikých předností by našla inspekce věci podivuhodné, ceny téměř historické, ale v každém ouřadě sedí zas tygr, který, kdyby mu vlítla taková zamřelina do rukou, postaral by se o náležitý „nos“ onomu, jenž vinu svoji — třeba pozdě — chtěl napraviti. Domnívá se, že se tak zbaví „nosů“, kterých sám ve svém působení si nastřádal.

Stává nad těmi mumiemi náš přednosta někdy jako zařezán, sám nevěda, co s nimi. Myslím si — ba, svatě jsem přesvědčen, že se mu při tom zdává jako Vocápkovi taky něco o hromu, který by do toho měl uhodit a všechno zapálit.

Chvílemi zraky jeho plaše přeletí kanceláři, není-li pozorován, a spěšně zas ukládá do hlu-

bin šuplat strašidelné ty svazky. Jak by si oddechl, kdyby se tak chtěly propadnouti dnem a podlahou někam do pekel horoucích!

Rozumí se, že nic nepozoruji. Proč bych mu chudáku starému přimnožoval rozpaků! Takové zkušenosti ponechávají si ostatně bídní otroci kancelářští na nejhorší chvíle, kdy jim běží o kejhák, aby se ubránili. Ale něčeho takového jsem dalek. Vždyť je to přece jen taky člověk smrtelný, a hříšní jsme všichni.

Jak jsem řekl, všechno nasvědčuje, že půjde na dovolenou. Poklidil ve stole, na stole, vytřel všechny kouty přihrádek, zavřel krabičku s péry do šuplíku – – ví dobře, že by se s ní po návratu neshledal, a uložil i jiné maličkosti.

Taky zanedbává svoje mucholapky, svoje vějičky a papíry s umrlčí hlavou — a to je znamení nejneklamnější. Nás pak mohou mouchy sežrat.

Ale nesežerou. Oficiál má prostředek osvědčenější. Když starý vytáhne paty, oficiál přinese jakékoli nahnilé ovoce, posype je tlučeným cukrem a rozloží na oknech. Všechny mouchy pak z kanceláře vylítají na sladkou kořist a máme pokoj.

Ještě neprohlásil starý, kdy pojede. Ale s oficiálem konal již první konferenci.

No jdi, starý, jdi ve jméno boží. Však ouřad nepocítí, že nám schází „vůdce a ředitel náš“, jak zpívával starý pan Rak o Žižkovi. Vlastně nikdy tak rychle neamtýrujeme, jako když starý

vytáhne paty. Sotvaže ráno Vocápek přinese poštu, trháme mu to z rukou, a do poledne je všechno vyřízeno. Odpůldne je zasvěceno svaté Lenoře. Bože, kdyby měl starý rozum a dělal to taky tak. Každý den bychom pak mohli na výlet, všichni, nebo se aspoň střídati pro případ, že by čert přinesl presidenta.

Tato odpoledne za nepřítomnosti přednostovy náležejí k nejsvětlejším chvílím našeho života ouředního. Oficiál se roztahuje na jeho křesle a obírá se svými dýmkami, kancelista Vokoun leží v románech, Vocápek se „dře“ v předsíni na lavici, spí a má živé sny, a já píšu do notýsku.

„Co pak vy to pořád škrábete?“ vyzvídá časem kancelista, přišourávaje se k mému stolu. „Nepíšete vy taky do novin?“

No kdybych psal, jistě bych mu to neřekl. V novinách se všelikým ouřadům pořád nadává, a pak by všechno padlo na mě, ať jsem psal nebo ne.

Horko nám zalehne ouřadovnu, až je líno mluvit. Jakoby nám sem naléval roztaveného olova. Takhle, myslím, je na prérii, když vznikne tak zvaný stepní požár.

Mráz prý „duje do oken“, stojí někde v Erbenovi, mně se zdá ve Štědrém večeru, ale nám duje okny horko, skoro se mi zdává, jak cítím jeho nárazy. Nu, parné letní „mrtvo“ zná

každý člověk, ale „mrtvo“ v takovém výpomocném ouřadě! — nemůže být nic mrtvějšího.

A ta žízeň!

Božínku, vzpomínám si, když jsem býval u „trestního“, tam bylo skoro líp. Totiž, tak nějaký vedlejší výdělečk býval. Vrazili jsme novinářům nějakého „kapra“, nějakou zajímavou noticku, a bývaly doutníky, bývalo na pivo. Panečku, tenkráte, když nám tam utek' Štégr a kanálem u Národního divadla zas vylez'! Tenkráte jsme ty pražské kanály natáhli, kudy lezl, to bylo nějakých kilometrů! Od těch dob taky nevěřím, že by pražská kanalisace byla tak špatna, když tam člověk může konat přímo turistské pochody. A až to pan Lindley dostaví, chtěl bych viset, že tam budou vodit školní děti z venkova. Těmi se vymete všechno.

Pak nám káplo taky něco z licitací „rekvisit“, totiž z toho, co bylo všelikým delinkventům zabaveno a co se po roce nebo později prodávalo. Hlavně zbraně, ty šly dobře na odbyt. Každý chtěl mít revolver takového lupiče nebo mordýře. Kupovali jsme takové zboží v Páté čtvrti a s profitem jsme zas milovníkům rarit prodávali. Nebo provaz oběšence — můj Bože, vzpomínám si, jak starý sluha Kandrda prodal jednou „z oběšence“ tři centy provazu — nebožtík Řetězový most by byl s takovým oběšencem spadl. Arci po kousku ho prodával, celé tři roky. Bylo ho taky na kilometry.

Ale největší poptávka byla po noži cikána Janečka, kterým prý své vraždy páchal. Čert ví, jak se ten nůž dostal do Prahy — Janečka přece soudili a pověsili v Plzni. Ale tolik vím, že jsme toho Janečkova nože prodali dvaadvacet exemplářů, všecky ještě s „krvavými skvrnami", a byli bychom prodávali ještě dlouho, kdyby nám to byl pan dvorní rada nepřetrh'.

Povídal, že je to „reliquienschändung". Ještě že neřekl „kirchenraub".

4.

Mrtvá sezona je v „plném proudu" — ač může-li taky mrtvá sezona proudit. Ale je tu, nejen podle kalendáře a slavně dodržujícího vedra, ale taky podle novin. V Tichém oceáně poznovu byl objeven strašlivý mořský had — a teď jenom čekám na povědomé housenky, které prožírají železniční koleje. V novinách se líhnou krom kachen přepodivné věci.

Ale už nás má, ta mrtvá sezona. Speditérské „štráfky" vozí již po celý týden samé studentské kufry na všechna nádraží pražská — dělá mi náramný jux, chodit po ulicích a studovat všeliké ty kufrové fasony a nátěry. Můj Bože, když jsem taky já takhle jezdíval na vakace! Darmo vzpomínat. — A z obecných a

měšťanských škol pražských vyhnali patnáctého všechny kluky, za nimi se vyhrnuli učitelé, za učiteli páni řídící, práskli dveřmi — můj Bože, je to přece jen krásné, takové zákonité, nevyprošované dvouměsíčné prázdniny!

V našem ouřadě máme svoji vlastní, speciální mrtvou sezonu, to když je přednosta na své dovolené. Už ji máme polovičku za sebou — „drahý dědeček“ je právě čtrnáct dní venku. Je kdesi až na hranicích, v nějakém Stramwaldě nebo Strambachu, ani nevím. Byl tam už dvakrát, a náramně si to liboval.

„Pánové,“ povídal nám, „to je vám roztomilé hnízdečko. Studené koupele v horském potoce, voda jako křišťál, lid jako jehňata, laciné živobytí, krásné bydlení v domečkách po stráni. A co hlavního, pánové: žádné národnostní třenice tam nejsou, docela žádné!“

Čert ví, proč se při těch slovech zadíval právě na mne, jako vejr. Vždyť já taky nedělám žádné třenice, ani v Praze.

Starý odešel a kancelista Vokoun povídal:

„Bodejť by tam byly nějaké třenice. Hnízdo jak ze světa, já to znám. Je tam asi padesát obyvatel, chalupa od chalupy na deset minut cesty, a lázeňských hostí tam přijde taky asi padesát — samí takoví staří hemoroidalisté, jako je náš. Jsou rádi, že chodí — co pak by z nich zůstalo, kdyby se národnostně třeli! To by nám je přivezli balzamované jako mumie.“

„Ach, taková studená horská voda v tomhle horku!“ vzdychl jsem si.

„Snad nemyslíte, že do ní starý vleze?“ utrhl se kancelista. „Vždyť by ho trefil šlak. Ta je pro pstruhy — a pro ty tam vlastně jezdí. Pstruh jako kapr je tam za dva šestáky už s přípravou v hospodě. Tam bych já taky jezdil.“

Panu Vokounovi jiskřily při tom oči — je náruživým rybářem, členem rybářského klubu, ale pytlačí, kde jenom na vodu padne. Ostatně docela neškodně. Jak živ jsem neviděl a neslyšel, že by byl vytáhl třeba jen ploutev.

Starý nám posílá taky pohlednice ze své feriální stanice, na důkaz, že na nás vzpomíná. Už poslal dvě. „Gruss aus Strambach!“ Vokoun má patrně pravdu, je to nějaká rozstrkaná vesnice. Na každé pohlednici jsou právě tři chalupy — kdyby chtěl mít člověk celou obec pohromadě, musel by ty lístky nastavovat jako štábní mapu. Ale přece jen pěkná, lákavá krajina. Samý les, hluboké údolí a zas vysoké stráně — dobře si to starý vynašel. Dívám se na ty obrázky a hádám, kterými cestami asi chodívá — slečna Viktora... Přepadává mě takový pošetilý sen: kdybych tak pojednou vyhrál nebo dostal tisícovku — koupil si hezký, elegantní cestovní tlumok — probudil se jednoho rána místo v Praze ve Strambachu — vyšel za jitra procházkou do lesa, dýšícího silnou pryskyřičnou vůní — a pojednou na lesní stezce setkal

bych se se slečnou Viktorou — — — Myslím, že bych se neudržel a řekl bych: Slečno Viktoro, mám vás dávno rád — mohla byste mě taky jen poněkud — — —?

Bože, kdybych nebyl býval takový ničema! Skoro se mi zdá, že první dobu, když mě sem přeložili a když jsem poprvé potkal přednostu s jeho rodinou a nesmírně uctivě pozdravil, tu že na mně zraky slečny Viktory utkvívaly déle a významněji, než právě bylo nutno a než bych se byl nadál. Ba, byl jsem i tak domýšliv, že jsem se domníval pozorovati, kterak se za mnou poohlédla — —

Arci, když pak jí „papá" řekl, že jsem pouhý výpomocný písař, spadl se mne asi všechen lesk. Ó, Viktorko —!

Ale dalších čtrnáct dní uteče, tisícovku nevyhraju a nenajdu, žádný čaroděj mne do Strambachu nepřenese, nesetkám se tam se slečnou Viktorou na lesní stezce, přednosta se vrátí do Prahy — a ona zůstane stejně vzdálena, stejně vysoko nade mnou.

Můj Bože, teď by tedy byla hvězdou mého života slečna Viktora — kdysi bývala to Hanička. Táhne mi to hlavou již jen jako stará, polozapomenutá pohádka.

Tehda — bylo mi dvaadvacet let — když moji dobří a důvěřiví rodiče pevně byli přesvědčeni o mé skvělé budoucnosti a když jsem sám ještě věřil ve svůj doktorát, bylo mezi nimi a

starým Krušinou — otcem Haničky — jako ujednáno, že z nás bude párek. Byli jsme v nejlepším poměru věku, jí bylo sedmnáct, a to již jsme se měli dva roky upřímně rádi. Nemohl jsem se dočkati prázdnin — letěl jsem, letěl, kam srdce mě táhlo. A Hanička rovněž počítávala dni, které nás ještě dělily. Ó, jaké to bývaly férie!

Trochu mi po Haničce pokukoval Jiřík Vondrů, nejmajetnějšího hospodáře syn, ale já byl tak bezpečen! Neboť starý Krušina vždy opakoval: „Nemějte starost, Pavlíčku. Hanička vás má ráda, a vy jen studujte. Toho dne, kdy přijedete s doktorským diplomem, bude Hanička vaše! To snad není krutá výminka, co?“

Šlechetný starý Krušina! Taky tomu věřil.

Kterak jsme se s Haničkou smávali Jirkovi, který tak s bídou se protloukl nějakou hospodářskou školou, ačkoli z té půdy vyrostl a ač mu doma v rukou všechno jen hrálo. V našich očích byl hlupák a já sliboval Haničce, že mu vyvedu nějakou čertovinu, opováží-li se ještě jednou s ní se zastavit, promluvit, o muzice s ní zatančit! Pak se Hanička vždy ulekla a varovala mě: „Pavlíčku, nedělejte to! Je to sice dobrák, ale má nesmírnou sílu!“

Dítě drahé — stále ji vidím jako dítě před sebou — kterak bezděky, neuvědoměle pronesla závažnou pravdu! Jiřík Vondrů měl skutečně ve-

likou sílu, s í l u to k životu, na kterou arci Hanička tehda nemyslila. A když já pořád svůj diplom doktorský nepřinášel a Hanička zatím dorůstala a dorostla, dvacátý rok přeskočila a na vdavky vykypěla, tu si Jiřík dodal odvahy a promluvil moudré slovo s otcem Krušinou.

Otec Krušina již byl vypátral, jak to se mnou vypadá; byl to chytrý, probudilý muž, žádný „hloupý" sedlák, a věděl taky, že se mého diplomu vůbec nedočká. Nerušil závazku, když Haničku dával Jirkovi — já sám jsem úmluvě nedostál. Nemohl jsem se zlobiti ani na něj, ani na Jirku. Byl bych ubohou Haničku strhl do pěkného života.

Zaplakala Hanička, hodně zaplakala, když po velikém vzpouzení šla konečně s Jiříkem k oltáři. A vzpomínám, k t e r a k se na mne podívala, když jsem se pak ještě jednou odvážil domů na prázdniny.

„Jen ty, Pavle, jen tys rozmetal štěstí, o kterém se nám kdysi snívalo tam v sadě u nás — mne neobviňuj."

Toto, zdálo se mi, četl jsem v jejích očích.

A starý Krušina potkav mě potřásl mi přátelsky rukou, podíval se na mne pevně a řekl upřímně:

„Pavlíčku, čekal jsem dlouho dost — ale nemohl jsem nechat Hanu sestárnout, pak byste si ji taky nevzal, uděláte-li nakrásně doktorát."

Stál jsem před ním jako chlapec a nemohl sem odpověděti. Ó, věděl dobře rozšafný ten nuž, že doktorát nikdy neudělám. A myslím, že ıejen lítostí, ale i hanbou zaplavily se mi oči.

Byly to mé poslední prázdniny doma. Jen ještě jsem po čase přišel pochovat otce, matku — a již nikdy pak jsem se tam neodvážil.

Jiřík Vondra byl silák, obr proti mně, jenžto jsem byl uvykl kavárenskému lenošení. Byl do práce jako kat a byl dobrým hospodářem. Zdvojnásobil otcovský statek dalším gruntem, stále rozmnožuje jmění své — a Hanička má šest dětí.

Moje životní síla stačila na výpomocného písaře. Vyplňuji bezvýznamné místo, sotva že živobytí vytřískám, a kdyby mě sfoukli s židle, na které sedím, nikdo nezpozoruje žádné ztráty a sto jiných stejně bezvýznamných lidí mě rázem nahradí.

A při tom si tropím šašky ze starého přednosty! Ačkoli měl taky více síly než já.

Dívají se na mne všichni — komu kdy na mně záleželo — jako na odbytého, ztraceného člověka. Ale jsou chvíle, kdy mi připadá, jakobych se ještě jednou měl rozběhnouti k cíli, jakobych měl postoupiti nový zápas o život lepší, abych si zasloužil — —

Pavle, přiznej si upřímně: slečnu Viktoru!

Dnešní den zdá se mi nějak hořký — —

5.

Tři neděle máme starého na dovolené — milý náš úřední klid schyluje se ke konci. Nepřidá-li si několik dní, máme přednostu za týden zas na krku.

Ostatně — kdybychom to ani sami nepočítali — „zdravotní stav“ jeho substituta, oficiála Pazdírka, neklamně nám naznačuje, že je „dědeček“ na obzoru. S počátku bych si toho nebyl povšiml, ale upozornil mě kancelista Vokoun hned první rok na jeho „manipulaci“, jak řekl. Vokoun je po čertech mazaný chlap, má nesmírně bystrý zrak. Skoro je ho do našeho zapadlého byró škoda.

„Dejte si pozor,“ povídal mi tehda, „jak si oficiál vynutí prázdniny. Dekretálně je nemá, ouřadní cestou by je nedostal, v presidiu si o nás myslí, že je tu beztoho máme celý rok — ale Pazdírek si vyrazí.“

Taky že vyrazil — a vyráží každý rok. Pokaždé ohne přednostu aspoň o tři neděle. Pokaždé totiž předstírá nějakou nemoc. A z nemoci má náš starý nesmírný strach. Jakoby se obával, že by mohla skočit na něj.

V sobotu se ke mně kancelista v registratuře přitočil a zahuhlal:

„Dejte pozor, starý má poslední týden, tedy v pondělí by to mohlo s oficiálem začít. Jen jsem

žádostiv, s čím přijde tentokráte, simulant zatracený!"

Po dvakrát se to Pazdírkovi znamenitě vydařilo. Jednou se vyskytlo v pražské garnisoně několik případů podivného ztrnutí šíje — vím, že v tom bylo něco jako ‚cerebrospinalis' — oficiál přišel třetího dne a nemohl hnouti krkem, jak prý mu „ztuhl". Tenkrát ho starý nepustil ani za stůl.

„Um Gottes willen!" volal, „pošlou mně lékařský atest a jdou na čerstvý vzduch, někam hodně daleko!"

Ani mu tak neběží o naše zdraví a život, ale jen aby měl „nákazu" z kanceláře. Hodně daleko mohli bychom pomřít všichni.

Oficiál si nedal dvakrát říkat, zmizel a poslal starému tak důkladný „atest" lékařský, že by ho na něj byli mohli pochovat anticipando. Když se za tři neděle vrátil, byl zdráv jako fiala.

A předloním si vypomohl statistikou městského fysikátu o tyfu. Zasimuloval všechny symptomy tyfu tak mistrně, že to přednosta sám odležel a nepřišel nám do ouřadu, dokud ho Vocápek nevydesinfikoval. Ale vidět Vocápka, jak provozuje desinfekci, stojí taky za groš. Z toho by měl pan městský fysik radost. — —

Kancelista Vokoun se nemýlil. Dnes v pondělí přišel Pazdírek do ouřadu jako potápka.

Sotva přišel, poslal Vocápka s lahví pro čerstvou vodu ze studny, složil šátek, namočil, ovinul čelo a jiným suchým šátkem ovázal. Dělal všechno tak, jakoby nechtěl být pozorován, ale rozumí se, nic nám nemělo ujít. Taky neušlo.

To je první komedie. A teď si pomyslete druhou, kterou sehraje Vokoun, štvanec učiněný. Tvářil se, jakoby se hrozně byl ulekl, vzchopil se se židle, přiskočil k oficiálovi a s líčeným účastenstvím se tázal:

„Co pak je jim, pro Pánaboha, pane oficiál?"

„Ani se neptaj, pane kancelist," odpovídal Pazdírek hlasem umírajícího. „Myslel jsem dnes v noci, že mi nadchází poslední hodinka. Takové těžkosti, taková úzkost od srdce — žena se mi vyděsila a povídá: Ježíš Marjá, Anton, co je ti? A hned náčinky na hlavu a na prsa — zaplať Pánbůh, do rána to povolilo. Ale já vím, to je z toho letošního vedra. Vždyť to taky aby jen chřestejš vydržel!"

„Proč pak chodili do ouřadu?" přetvařoval se Vokoun dále. „Měli zůstat ležet — a ještě s tím jdou na slunce."

„Ježíš Marjá, jak bych moh' zůstat doma, když tu není přednosta!" bránil se oficiál. Hnedle však dodal: „Já vím, že by to zde vyřídili — na nich je spolehnutí — ale povážej si, kdyby tak náhodou přišla inspekce — — —"

„To je předehra," povídal mi pak Vokoun, když jsme šli v poledne z kanceláře. „Začíná

hezky z daleka, aby se pak mohl na nás odvolat, že už mu bylo dávno zle. Jen bych rád věděl, nač letos špekuluje?"

Do večera to Vokoun věděl.

Odpůldne přišel oficiál jako náměsíčný a hned si poslal Vocápka pro syfon, pak pro druhý, pro třetí. Za odpoledne vypil tři! Asi dvakrát vyšel na chodbu, prý aby se ochladil.

„Zatracený simulant," povídal mi Vokoun, když jsme osaměli, „začíná s hydropatií, tentokrát má naštemováno na něco těžkého! Kanalisuje se --- vodu do sebe leje, které se jistě od poslední zpovědi nenapil!"

Později se oficiál zdvihl, tápal k Vokounovi, chytaje se stolů a židlí, a blabolil:

„To se mně dělají takové mžitky před očima, pane kancelist, jakoby na mě šly mrákoty. Jen sebou praštit – – – –"

A zavolal Vocápka, aby ho doprovodil domů. Kdyby to tak na něj přišlo na ulici — —

„A jé!" zvolal Vokoun. „On čeká mrtvičku! No, s tím se u starého nezmejlí. Ničeho se tak starý nebojí, jako šlaka. Nemůže zapomenout na nebožtíka ředitele salcamtu."

„Co se to stalo?" táži se.

„Ó, to je historie skoro strašidelná," řekl Vokoun. „A stará, skoro padesátiletá. Já ji nepamatuju, ale náš přednosta byl tehda praktikantem a znal toho nebožtíka ředitele. --- To prý bylo tak někdy na sklonku let padesátých,

mně se zdá, o talianské vojně. Tenkráte byl ředitelem salcamtu nějaký Spannagel, bývalý podkrajský. Starý pán, vypadal prý jako faraon, když ho z těch povijanů vybalí. Říkali o něm, že je mu sto a pět let, ale do pense nechtěl. — No dobrá. Jednoho dne nepřišel do ouřadu. Mysleli, že churaví, nikdo se o něj nestaral, ouřad šel dál. Ale nepřišel ani zítra, ani pozejtří. Teď k němu poslali — byl to starý, bezdětný vdovec — domovník šel nahoru, klepal, byt byl zamčen. Nic jinak, nežli že umřel, povídali si, a v ouřadě chystali na večer iluminaci. Ale když přišel zámečník a byt otevřel — bylo prázdno, ředitel nikde. Postel stála netknutá. Teď říkali, že ho nejspíš prorok Eliáš odvezl na svém ohnivém voze. — Čekali ještě dva dny, než udělají oznámení vejš, když tu bylo potřeba nějakého aktu, který nejspíš byl u ředitele na stole. No dobrá, ale do ředitelovy ouřadovny nesměl nikdo, pokud sám nezazvonil. Jaká pomoc! Sekretář konečně si dodal kuráže a zaklepal. Žádná odpověď. No, kdopak měl říci „dále“, když ředitel zmizel? Tak tedy sekretář stiskl kliku, otevřel, vešel. Ale div že neupadl. Nebo pro Krista pána — tady ředitel Spannagel seděl ve svém fotelu, brko za uchem, opřen o lenoch, jakoby se díval do stropu. Mrtev byl, načisto mrtev, a nejpodivnější ze všeho prý, že ho nebylo cítit, ačkoli tam seděl tak pět dní a ač prý již za živa častěji páchl jakousi zamřelinou. Přišli dok-

toři, prohlédli, a jednohlasně mu přisoudili mrtvici. S vejšky byl rozsudek potvrzen, a Spannagla pochovali. — Tenhle osudný případ utkvěl našemu starému nadosmrti v paměti, a když o tom někdy vypravuje, vypadá sám jako mrtvola. Je prý nebožtíku Spannaglovi náramně podoben. A jen ještě jiné pomyšlení ho naplňuje hrůzou ještě větší."

„Jaké pak?" táži se Vokouna.

„Pořád prý ho trýzní pomyšlení, že snad byl starý Spannagel jenom zdánlivě mrtev a že ho tak pochovali..."

To mi bylo přec jen trochu příliš! Myslím, že si kancelista tropí šašky taky ze mne.

6.

Ještě den klidu — a pak je konec. Zítra se má starý vrátit. Tak je mi skoro tesklivo. Měli jsme v ouřadě takový božský pokoj a pohovu. Zvláště poslední týden, co se oficiál připravuje na nemoc. Pošty se skoro ani nedotýkal, ostatně toho všeho bylo maloučko. Je vidět, že taky v jiných departementech umdlévají horkem, a co právě nemusí být expedováno, nechávají s Pánembohem uležet, až nám spadne nebeská vláha a trochu nás osvěží. Nějaký šuplík nebo tajný kout v regále je v každém byró, kam se

„nevyřizenosti“ ztopí, aby na to přednostové předčasně nepadli. A pak, až se trochu ochladí, budou se restlíčky jeden po druhém vytahovat. Vždyť my to děláme taky tak. V tom je zvláště kancelista Vokoun metr. Ten umí zanášet jako křeček. Čert by to po něm nenašel. Ještě ani sám nevím, kam to ztápí.

A je pak podívaná, když se konečně Vokoun s něčím takovým zasmrádlým vytasí a starému k podpisu předkládá. Někdy ovšem podepíše jako ve snách, ani se nepodívá, co podpisuje. To dělají ostatně všichni přednostové. Ale někdy starému čert něco našeptá, a pak zobrací akt vrub na vrub, dívá se na datum dodání, vyvalí oči a křižuje se:

„Jo ale pro Krista pána, pane kancelist, dyť tohle mělo dávno jít! Kde pak jim to zas Ježíš Marjá uvázlo!?“

Vokoun stojí nad starým s výrazem nejčistšího svědomí, skoro se shovívavě usmívá:

„Ráčili říct, jak to došlo, aby to zatím zůstalo, to je ten kus, co jsme čekali na informace — — —“

Je to nestydatá lež, ale starý je popleten, a aby nedal na jevo, že sám vlastních rozkazů nepamatuje, „rozpomíná“ se rychle:

„A jo, to je to! A jak pak, vyrešeršírovalo se to?“

„Prosím, je to všechno ve vyřízení — ráčej si přečíst...“ pobízí Vokoun drze.

Ale starý se chrání strkati do toho nos, aby se ještě více nezamotal. Zčerstva podepisuje, vrací Vokounovi, a ten s vítězným pohledem, ale zároveň s úsměvem přímo taškářským odnáší akt ke stolu.

Oficiál pořád ještě vypadá jako v Jiříkově vidění. Sodovku pil celý týden a jen se vždycky ptal Vocápka, nosí-li mu opravdu tu destillovanou.

„No Zátku, ať se na tom místě propadnu, pane oficiál," zaklínal se Vocápek. „Tam už jinou nedělají. Snad četli tuhle v novinách inserát pana doktora Nežerného, že jiného nepije než Zátkovu destilírku, a ten je na tyfus opatrný."

Kancelista Vokoun pokaždé, když se Vocápek přihrne s vodou, odplivuje do kouta. A povídal mi:

„Když člověk uváží, že tohle všechno náš ficipřednosta dělá, aby nás a starého nabrkl — meine hochachtung! kuráž v tom je. Musí už mít vnitřnosti bílé jak svatební košile. — To jsem měl jednoho strejce, ten snídal čaj. Ale ne, abyste myslel, že snad šáleček. Pil ho na konve, mně by to bylo stačilo na nohy. Zle mně bejvalo, když jsem to viděl. — Však si to oficiál vynahradí, až nám vyletí. Ten si vybral dobré lázně na zotavenou!"

Nerozuměl jsem Vokounovi.

„No povím vám to. Má bratra nebo bratrance někde v Bohušovicích, u Terezína, v pivo-

váře, a tam vaří pivo jako křen. A touhle dobou mívají ležák. Jak ho starý pustí, alou tam, a zaboří se do něho. Má úcta, pak dá destilované vale! — Ale tentokrát nepojede — vyvedu mu psinu, že tu zůstane.“

Co chce oficiálovi vyvést, hned mi neřekl, ale tušil jsem nějakou čertovinu. Až večer, když jsme spolu odcházeli, povídal mi:

„Tentokrát já starému zahraju sólový výjev, podíváte se. Předejdu oficiála — a než se dostane ven, zatím tam ležák vypijou.“

„Ale jestli panu oficiálovi skutečně není dobře?“ namítl jsem.

„Nedejte se vysmát, mladíče,“ zavrčel Vokoun, „ten má kořen jak vrba!“

„Všiml jste si,“ povídám, „že už týden taky nekouří?“

„Samá simulace, mladíče! Ten má metodu, že by profesoři na klinikách mohli podle něho vyučovat mediky. Ten umí markýrovat symptomy!“

*

Dědečka zas tedy máme za stolem. Dovolená mu vypršela v sobotu, ale přetáhl ji přes neděli a přišel až v pondělí.

Ale přišel chudák, jako když moucha z podmáslí vyleze.

„Pánové“ — povídal, — „kdo zrovna nemá nusitelnou dovolenou, ať nikam nechodí. To jsme letos naběhli! Všady všechno jako vypáleno, vody vyschly, pivo bylo jako louh — kde pak tam v horách mají led! — v chalupách bylo jak v peci, pod širým nebem jak na Sahaře, stromy jak upraženy, chládek nikde. To jsme zkusili! Záviděl jsem vám, že tu sedíte hezky ve chládku...“

„Byl bych si to s ním hned prohodil!“ vrčel Vokoun u svého stolu.

Čekali jsme, že Pazdírek začne hnedle dopoledne, ale nic. Odevzdával ráno starému vladařské žezlo, rozevřel před ním diarium a pověděl, co a jak vyřízeno, načež se šoural zas o stupínek níž, ke svému stolu.

Starý se za ním díval a zavolal pak:

„Pane oficiál, jim něco je?“

„Ne, prosím,“ odpovídal Pazdírek.

„Že jdou tak nějak jako tento — —“

„Teď už nic, pane rado. Jen taková mdloba, z toho vedra snad — —“

„Viděj, a teď si pomyslej takových pět hodin ve vlaku, v téhle temperatuře! Moje dcery nemohly ani dýchat, a paní div že neomdlívala — nepřejou si takovou expedici s třemi ženskými.“

Oficiál šel mlčky na své místo a těžce dopadl na židli.

„Je to kujón,“ žehral cestou v poledne kancelista. „Teď simuluje trpělivost. Uvidíte, že se

dá starým nutit, aby toho nechal a někam šel. Ale já — —“

Vokoun skutečně sehrál slibovaný „sólový výjev“. Hned odpůldne. Přezdívá simulantů Pazdírkovi, ale umí to taky dobře. Bylo by mně to bývalo k smíchu, kdybych nebyl viděl uděšenou tvář přednostovu a kdyby to nebylo mělo dohru krom nadání trudnou. Chystali jsme se na komedii, a zatím nastal obrat tragický.

Seděli jsme v tom horku jako zaliti lávou, jenom chvílemi se ozvalo tu tam zafunění. Pana oficiála ve vedlejším pokoji nebylo ani cítit.

Táhlo na čtvrtou, starý si na něco vzpomněl a zavolá:

„Pane kancelist!“

Ale jen dořekl, v tom Vokoun zachrčel, hlavou zakýklal, udělal něco jako „Blum!“ a svezl se s židle na podlahu, hezky opatrně.

To byl jeho „výjev“.

„Pro Krista pána, co pak je jim!“ volal přednosta úzkostlivě. „Vocápku, vodu!“

Již tu byl Vocápek a než se mohl Vokoun vyhnouti důsledkům svého „výjevu“, vylil mu na hlavu a za krk džbán vody. Měl se Vokoun co pamatovat, aby ho neposlal „na zatracenou skálu“, jak bývá jeho zvykem. Věda, že to přetvářka, ani jsem nepomyslil, abych šel pomáhat, když přednosta, všecek se třesa, s Vocápkem kancelistu zdvíhal a na židli sázel.

„Co je jim, pane kancelist?“ naléhal všecek zděšen. „Odpovědí mně — jdou si na čerstvý vzduch — Vocápek půjde s nima!“

„Hlava — hlava,“ mumlal Vokoun. „Taková mrákota najednou a píchnutí, jakoby mi praskla žíla v mozku — —“

„Tak pro Boha živého — jdou domů — Vocápek, doběhnou pro drožku — —“

Vocápek již byl ze dveří.

„A oni, pane Čamrda — a pan oficiál — jsou tak dobrý, pane oficiál!“ volal do druhého pokoje.

Nic se neozývalo.

„Pane oficiál — slyšej, jdou nám pomoct — —“

Přednosta všecek vystrašen běžel do druhého pokoje. A najednou se ozval jeho výkřik:

„Um Gottes Kristi willen!“

Nechal jsem Vokouna a letěl jsem za přednostou.

S hlavou na stole, s rukama, které se skoro podlahy dotýkaly, seděl tu oficiál zhroucen, ústa chroptěla.

„Šlak!“ vykřikoval přednosta. „Šlak! Čamrda — honem pro doktora — Kriste Ježíši, dva najednou.“

Otočil jsem se a na prahu jsem vrazil do — Vokouna, kterého výkřiky přednostovy nadobro vzpamatovaly. Všecek mokrý zíral jak vyjevený

na oficiála. Co viděl, nebyla simulace. Oficiála to popadlo doopravdy.

Za chvíli tu byl doktor ze sousedství a skláněl se nad oficiálem, vstřikl mu nějakou injekci pod kůži v předloktí — a brzy potom jsem odvážel chudáka Pazdírka do nemocnice.

Když jsem se posledně otočil po kancelistovi, viděl jsem, kterak sedí všecek jako zařezán. Styděl se nesmírně. Nenadál se, že to takhle dopadne.

A přednostu popadla třesavka. Taky jeho jsem pak musil domů doprovoditi.

„A to máme nadělení," hořekoval chudák cestou. „Dva najednou — a teď abych taky já to odstonal. To to bude v ouřadě vypadat!" —

Ubožák Pazdírek! Jestli pak se nám tam odtud vrátí?

7.

Náš ouřad vypadá po včerejšku, jakoby v Praze byla zuřila cholera nebo mor. Nejen že máme Pazdírka ve špitále a že přednosta odstonává doma svoje včerejší leknutí, ale dnes nepřišel ani kancelista Vokoun. Přiběhla hned ráno domovnice se vzkazem jeho kvartýrské, že se panu kancelistovi hned z večera udělalo „náramně silně zle" a že dnes nemůže z postele.

Vida, co spískal komediant starý svým sólovým výjevem! Teď teprv mi připadá, že snad i mrtvici Pazdírkovu zavinil. Chyběla oficiálovi jen ta poslední, nahodilá příčina, Vokoun ji přivodil. Když padl na podlahu a když přednosta leknutím vykřikl, seklo to vedle oficiála, chudáka starého. Byla to poslední krůpěj, kterou nádoba přetéká, Vokoun ji dolil. Zeptám se na to některého známého medika.

Tak tedy sedím v byró sám a teď amtýruju za všechny. Jakživ bych se byl nenadál, že budu někdy representantem našeho ouřadu, že budu „přednostou".

Vocápek ráno přinesl ajnlauf, leží to všechno na mém stole. Zvláštní pocit, pomyslím-li, že na mně jediném spočívá břemeno odpovědnosti. Ale nemám žádnou trému. Vzpomínám, jak nám přednášeli na gymnasiu dějepis a jak profesor s důrazem opakovával: Pamatujte si, doba rodí muže! Ježíš Marjá, mně ta doba nadešla a porodila mě! Přečetl jsem několik akt, a ku podivu, hned jsem věděl, co s nimi. Kdyby nade mnou seděl starý, netroufal bych si ani čmárnout. A dnes už jsem napsal trojí vyřízení, a myslím, že dobře. Všechno je mi tak jasno, tak pochopitelno, a vyřízení jako bych četl na dlani. To je síla, kterou rodí tak zvané kritické momenty! Mám toho plná prsa a připadá mi, že by mě dnes mohli udělat nějakým odborovým přednostou — a nepřišel bych do rozpaků. Ani ob-

vyklého „šimla“ jsem nevytáh' na svá vyřízení, a bez šimla nepracuje ani náš starý!

Bude přednosta vyvalovat oči, až mu v poledne přinesu svoje vyřízení k podpisu. Neboť k němu půjdu — ach, a jak se těším!

Ó, nehody a neštěstí, jaké podivuhodné radostné následky jdou někdy ve vašich stopách! Čeho všeho bylo třeba, aby se na mne osud přívětivěji usmál! Kancelistovi Vokounu bylo vymysliti pošetilou tu komedii, oficiálu Pazdírkovi bylo utrpěti mrtvicí, starému bylo roztřásti se v zimnici, abych já — jediný, který jsem zůstal zdráv — mohl spatřiti zase slečnu Viktoru!

Odváděl jsem včera přednostu domů, a nedal jinak, prý že musím až nahoru s ním, aby ho to zas na schodech nepopadlo. Šel jsem tedy nahoru — a rád! Na zazvonění otevřela nám — slečna Viktora! Byla sama doma, paní přednostová s druhou dcerou šla cosi kupovat. Ulekla se slečna, vidouc otce třesoucího se jako huspenina.

„Fatrle, fatrle, co se stalo?“ zvolala úzkostlivě.

Přednosta mávl rukou po mně, jako že budu mluvit já, a jen zastenal:

„Honem, Viktorko, postel — odhoď mi peřinu, mám alteraci!“

Za jiných okolností — jak by se byla slečna Viktora ostýchala odestýlati přede mnou — jsem přece jen mladý člověk! — a pomáhati otci

z bot, z oděvu. Ale tu nebylo času na rozpaky, na nemístnou stydlivost. Chopila se otce s druhé strany, a tak jsme starého pána dovedli do ložnice. Pomáhal jsem jí svléci ho, aspoň tak na polo, — ruce naše nejednou se při tom setkaly a dotkly — uložili jsme ho na lůžko, ukryli po bradu, a teď teprv tedy mohl jsem jí vyprávět, co se v ouřadě přihodilo.

Slečna Viktora naslouchala s výrazem uleknutí, úzkostí — co mně bylo již překonanou minulostí, bylo jí přítomností, prožívala to po nás teprv nyní, a její krásné oči vytřeštily se, jakoby viděla vše před sebou, jakoby se celý ten děj před ní rozvíjel. Politovala pana oficiála, ale v tom výraze lítosti zachvíval se přece již zase pocit vděčnosti a radosti, že to nepotrefilo jejího otce.

Chtěl jsem se poroučet. Ale slečna Viktora naléhala:

„Prosím vás, neodcházejte, nenechávejte mne zde samotnu — kdyby snad bylo něčeho třeba...“

A to řekla beze vší koketerie, beze všeho úmyslu. Tak to z ní vyhrklo, jako z dítěte opravdu zlekaného. — Kdo by nebyl zůstal! Byl bych si lehl třeba vedle starého, byl bych stonal s ním, za něj, jí k vůli, Viktoře!

„Slečno, snad by pomohlo trochu horké limonády, pro prvou chvíli; zahřeje to pana císařského radu, přivede do potu, než přijde lékař.“

„Máte pravdu,“ řekla a běžela do kuchyně. Ale hned se vrátila.

„Můj Bože — nemáme doma citronů, ani polovičky — —!“

Hádal by někdo, co jsem učinil? Letěl jsem pro citrony, díky nebi, měl jsem u sebe korunu, nemusil jsem jí říkat o peníze. Byl bych se hrozně styděl. Přinesl jsem pět citronů, slečna Viktora měla již svařenou vodu — i poltil jsem citrony, vymačkával z nich šťávu přes sítko, jež držela slečna Viktora, oběma se nám chvěly ruce, každému z jiné příčiny. Byla v tom chvatu, úzkosti a péči o churavého otce k zbláznění hezká, a tak přirozena, beze vší přetvářky. Ano, tak je třeba viděti ženu, v přirozeném hnutí mysli, nepamatující toho, jak má vypadati, jak se má čepýřit, aby činila dojem. Ale kterému člověku se to kdy podaří? A jí, Viktoře, slušelo tak nenucené to chování, oči bych na ní byl nechal — ale musil jsem dávat pozor, aby šťáva citronová netekla vedle. Přál jsem si v tu chvíli, aby zimnice třásla starým do půlnoci a stará paní s druhou slečnou aby se vůbec nevrátila.

Ale paní přednostová přece přišla a já se poroučel. Panička i druhá slečna běžely do ložnice, mě pak slečna Viktora provázela až ke dveřím na chodbu, a když jsem se ukláněl posledně, řekla mi vroucně a nelíčeně:

„Děkuji vám, pane, děkuji vám za vše, co jste nám a tatínkovi prokázal — —!“

Ale jak to řekla! Jaký důraz a výraz byl ve slově děkuji! Všecka její duše a všecko její srdce vylilo se v ně.

A podala mi ruku! Sklonil jsem se — a dovolila, abych jí ruku políbil. Okolnosti nedopouštěly nic jiného, ale já odcházel blažen, šťasten. Ó, proč jsem pak musil taky večeřet, pivo pít, čímž jsem smyl se rtů svých ten dotek její aksamitové ruky, s nímž bych se byl rád ukládal na lože, jejž bych si byl rád zachoval na památku. Jaká škoda, že je to tak pomíjející!

Za citrony zapomněla mi zaplatit. Jak jsem šťasten! Je mi dlužna třicet haléřů — slečna Viktora je mojí dlužnicí! Pavle Čamrdo, na jaké šťastné planetě přec jen jsi zrozen!

*

V poledne jsem byl u starého a oznámil mu, že taky pan kancelista churaví.

„Gotteskrystywillen!" zvolal přednosta, „tak jsou tam teď docela sám!"

„Sám, pane rado."

„Ježiš Marjá, jak to bude vypadat s ouřadem?" zvolal dále.

„Pane rado, nepřišlo nic tak důležitého, a co přišlo, vyřídil jsem, aby nic neuvázlo. Tuhle to nesu, abyste ráčil podepsat — —"

Starý vyvalil oči.

„Oni vyřizovali?"

Odňal mi akta, četl moje vyřízení, a vyvaloval oči víc a víc.

„Ježíš Marjá, Čamrdo, vždyť oni to vlastně vyřídili náramně dobře!"

Skromně jsem se uklonil.

„Pro Pánaboha, oni amtýrujou, jakoby byli v sedmé diétní třídě!"

Usmál jsem se skoro stydlivě a zase jsem se uklonil.

„Prosímich, podaj mi támhle inkoust a péro."

Podal jsem a starý podepsal. Ale jak mi bylo z jeho uznání! Ne, stovka by mne tak neblažila. Teď teprv se těším, co přijde zítra. Jen kdyby starý hodně dlouho stonal. Vida, jaké katastrofy musejí nastat, aby se našinec mohl osvědčit!

A když jsem odcházel, zase mě vyprovodila slečna Viktora, zase mi podala ruku a zase dovolila, abych ji políbil. A ještě ve dveřích povídala mi:

„Vy jste hodný, pane. Přijďte zas tatínka navštívit — a brzy."

„Musím, slečno," odpovídal jsem; „musím přijít s referátem."

„Děkuji vám, pane Čamrdo!"

Zdálo se mi, že moje jméno vyslovila s jakýmsi zdráháním. Ale je to taky ke všem čertům prozaické, všední jméno, tak pro někoho na Vaječném trhu. Proč se nejmenuji Lipínský, Chvalínský nebo aspoň Hudra!

*

Sedím v kanceláři a „ouřaduju“. Totiž píšu do svého notýsku — ouřadní věci jsou vyřízeny. V předsíni amtýruje Vocápek. Byl u pana oficiála v nemocnici, prý se mu daří lépe. Zaplať Pánbůh! Vocápek má vztek, že jsou hodiny návštěv ve špitále obmezeny, chodil by tam celý den — totiž chodil by na procházku. Chtěl taky k Vokounovi, ale tam jsem ho nepustil. Aby si kancelista nemyslel, že nám tu náramně chybí. Jde to i bez něho, a výborně.

Chvílemi sebou Vocápek hne a přišárá se do byró, proléźá všechny pokoje a vrčí jako medvěd. Snad si nemyslí, že mi tak pomáhá pracovat? To by mi scházelo!

Ne. Teď přišel zase, obchází, čenichá, a najednou zavrčel:

„U nás je zatraceně mizerný ouřad!“

„Co pak, Vocápku?“

„Ale — od rána už tu chodím, paběrkuju, hledám — a myslej, že tu po někom zůstal jen červíček cigára? I toto! Taková příležitost — všechno marod — žádná huba — a já si ani nezakouřím!“

Srdce moje, překypující štěstím, hnulo se. Sáhl jsem pro tobolku s doutníky a podal jsem Vocápkovi vybrané krátké.

Tvář jeho rozjevila se, toho se nenadál. Plazivě děkoval, a než zapálil, protahoval doutník pysky, až se slinami leskl. Vlhčil jej, aby mu

hodně dlouho vydržel. Prasák! Našinci není doutník nikdy dost suchý.

Teď sedí na své lavici vpředu a spokojeně bafá.

„Jo," povídá si tam, „ale kdyby k cigárku byl půllitr, to by to teprv chutnalo!"

Dneska se neznám — dal jsem mu na půllitr. Snad by mně byl ruku ukousl. I chlape, neděkuj mně, to všechno je zásluhou slečny Viktory — ale něco takového ty nepochopíš!

8.

Tentokráte — vpisuje do svého denníčku — nekradu ouřadní čas! Píšu doma, pozdě do noci. Krev mi kolotá, v uších mi zní, jakobych slyšel vzdálenou hudbu — a hudbou je naplněna moje duše.

Můj Bože, jak se události stíhají, jak se vrší! Onde smutek, v mém srdci neskonalá radost.

Chudák Pazdírek! Snad už ho neuvidíme. Aspoň ne na té úřední židli, na které vyseděl tolik let života svého.

Navečer, skoro jsme již byli s Vocápkem na odchodu, přišla paní oficiálová, uplakaná jako Máří Majdalena. Přicházela rovnou cestou ze špitálu, se smutnou novinou. Na živu pan oficiál zůstane, řekli jí lékaři, ale s ouřadem je amen. Trkla prý ho mrtvice po pravé straně, bude

prý dlouho trvat, než se to spraví, ale i když se spraví, povídali doktoři, ku práci prý nebude. Posud prý nepromluvil, a prý kdo ví, nabude-li zas řeči. Chudák, jak živ mnoho nenamluvil, teď i toho pozbyl na dobro.

Chtěla to oznámiti panu přednostovi, aby jí poradil, co dělati stran pense mužovy. Když ho tu nenašla, chtěla k němu domů. Ale tam jsem ji nepustil. Řekl jsem, že pan přednosta taky churaví, že to vyřídím sám, že tam beztoho musím a že ji navštívím. Chuďas přednosta, mohlo by mu to dodati, kdyby k němu tak vpadla nepřipravenému! Teď nesmím na dědečka nic dopustit — teď, když mi osudem dopřáno, že jsem se mohl přiblížiti a smím i přibližovati se budoucně ke slečně Viktoře!

Byla to těžká chůze ku přednostovi, celou cestu jsem osnoval, jak mu to oznámím, jak ho na to připravím.

Podivná věc! Měl jsem strachu víc než bylo potřeba. Říká se, že staří lidé mívají tušení, že vidí věci jiným neviditelné, že čtou v budoucnosti. U přednosty jsem se o tom přesvědčil.

Když jsem mu oznámil, že byla v úřadě paní oficiálová, zadíval se na mne, mlčel chvilku, a pak řekl:

„Tak ono je s ním přece zle. Myslel jsem si to — myslel jsem to. Tedy se nám nevrátí, co?“

„Je živ, pane rado,“ povídám, „a zůstane živ...“

Odmlčel jsem se.

Přednosta se na mne zpytavě díval a pojednou mě pobídl:

„Řeknou mi všechno, Čamrda, všechno. Jsem na to připraven. Zdálo se mi o něm celou noc. V tom věku nejsou se šlakem žádné žerty.“

A pak tedy vypověděl jsem vše, co jsem od paní oficiálové slyšel.

Tvář přednostova pokryla se lítostivým, soucitným výrazem. Chvíli hleděl před sebe na peřinu, zraky jeho vznesly se potom ke mně, a přednosta řekl zádumčivě:

„Tak tedy on je první. A za ním půjdeme všichni my ostatní — my staří. Oni tu budou ještě dlouho, Čamrda!“

Zase chvíli pomlčel, a potom se otázal:

„Co pak mi nesou z ouřadu?“

Podal jsem mu spisy.

„A sednou si, Čamrda, pro Pánaboha, vždyť nebudeme tak hned hotovi.“

A stiskl péro zvonečku na nočním stolku.

Mžikem byla tu slečna Viktora.

„Přeješ si, fatrle?“

Slečna Viktora jest patrně jeho ošetřovatelkou. Mešká asi stále ve vedlejším pokoji, čekajíc na otcovo znamení.

„Viktorko, podej panu Čamrdovi židli, ať mi nevynese spaní. A tento, máš-li tam skleničku...“

Než jsem mohl zabrániti nebo aspoň slečnu předejíti, přisouvla mi židli a zas vyběhla. Ale za chvilku tu byla opět a přinášela na táce číši vína.

„Pijte, pane Čamrdo," pobízela mě, „pijte na zdraví tatínkovo — —"

Byl jsem v nesmírných rozpacích, ale tomuto vyzvání nebylo lze nevyhověti. Raděj sice piju pivo než víno — neboť víno, jakým tak příležitostně člověka kdekoli častují, bývá obyčejně jako šťovík, známé „stolní víno" — aby do něho nakládal okurky! Ale tuto číši plnila slečna Viktora — Viktora — — Pil bych, můj Bože, kdyby mi podala bolehlavu!

Ale ne. Bylo to víno výborné, totéž asi, kterého dávali přednostovi.

Pil jsem, pil, stále jsa pobízen, a než jsem se nadál, číše byla naplněna podruhé.

Starý zatím prohlížel akta, některá podepsal, na nevyřízená činil tužkou poznámky, co s nimi. Slečna Viktora dívala se na otce při té práci, ale cítil jsem neklamně, že zraky její svezly se chvílemi na mne. Neodvažoval jsem se pohlednouti na ni, ale cítil jsem pohledy její, pálily mě téměř na tváři.

Konečně byl přednosta hotov, podával mi spisy a řekl:

„Dobře to vyřídili, Čamrda, tuze dobře. A tohle ještě udělají — nenechají nic ležet. Vždyť já už snad zítra zas přijdu."

„Bude-li ti docela dobře, fatrle," pronesla kvapně slečna Viktora.

„No, doufám, doufám," řekl přednosta.

Vstával jsem, chtěl jsem se poroučet.

„No, kampak utíkají, Čamrda, kam?" bránil mi přednosta. „Sedějí chvíli ještě — mně je smrtelně dlouhá chvíle, když tak celý den ležím. Zkoušel jsem to, vstal jsem na chvíli, a hned zas mě popadla třesavka. To je psina!"

Nic naplat, sedl jsem tedy. A v tu chvíli slečna Viktora vyklouzla z pokoje, jako myška.

Ulehčilo se mi. Je mi za její přítomnosti, jako bych byl blízek nějakému božství. Tak nějak posvátně, a přece zas tak blaženě. Stále bych se na ni díval, stále bych ji poslouchal, ale před otcem netroufám si promluviti k ní. Ani nevím, jak bych začal. Přece snad ne o počasí?

„Pijou, Čamrda," pobízel mě přednosta. „Není to zlé — je španělské, Duro."

Teď chápu, že je tak dobré. Slyšel jsem o něm jen vypravovat — pramenem jeho je Bodega. Pravda, přednosta může pít z Bodegy — našinec by nanejvýš mohl do butyky.

Fuj! Dělám nechutné vtipy, a zatím se mi srdce jen jen tetelí. Nebo teď to přišlo.

Přednosta potleskával chvilku na peřinu, jakoby ji na sobě rovnal, pojednou však se z ní vytáhl výše, skoro na posteli usedl, podíval se na mne zas tak podivně zpytavě a otázal se:

„Voni měli jus, pravda-li, Čamrda?"

„K službám, pane přednosto," přisvědčil jsem, a jistý pocit zahanbení ozval se ve mně.

„A jak pak to daleko přivedli, co? Rozběhli se přece na nějaké rigorosum?"

Mlčel jsem — a starý rozuměl.

„Viděj, viděj, Čamrda," pronesl přednosta káravě. „Jak tak mládí zahazuje život! Kde mohli bejt!"

Ano, vím sám, kde jsem mohl být! Pomyslil jsem na slečnu Viktoru — a bylo mi neskonale hořko.

„A nejsou hloupej," mluvil přednosta dále; „jsou šikovnej člověk, teď to zas vidím z jejich práce."

Zadíval se na mne.

„A ještě by nebylo pozdě, Čamrda, ještě by mohli přes přívoz. Jen trochu chtít. Což nikdy nemyslili na budoucnost?"

Sklopil jsem oči, bylo mi zrovna do breku. Budoucnost! Bože můj, to slovo tak často vyřkl můj drahý otec, a díval se na mne při tom tak prosebně.

Nemyslím, že je přednosta psycholog a veliký znalec lidí, ale zdá se mi, že přece jen tušil, co se ve mně děje.

„Nemyslili oni jakživ, Čamrda, že by se taky někdy oženili, že by měli rodinu? A myslili si, že by na to diurnum stačilo?"

Hlava mi klesala níž a níž. Kterak jsem se mohl odvážit a pomyslit jenom na slečnu

Viktoru, jen pomyslit! Přednosta jistě nikdy nepotušil, čeho mé srdce plno, když jsem tak náhodou spatřil někdy slečnu Viktoru, nepotušil taky, co se ve mně děje ode chvíle, když jsem ho včera přivedl domů a když jsem se slečnou Viktorou připravoval horkou limonádu jemu, ale tu mi — nevěda — po lopatě dává na srozuměnou, jak bych se mohl odvážit pomysliti na ženění, maje pouhé diurnum! Ó, prozíraví — bezděčně prozíraví otcové!

Přednosta opět se ozval.

„A ještě by nebylo pozdě, Čamrda, věřej mně. Jistě se jim z hlavy všechno nevykouřilo, vidím to na jejich konceptu, a kdyby k tomu něco přidali, kdyby se vzchopili, kdyby si na příklad vystudovali kontabilitu — ta by jim nikterak neškodila — a mohli by to dotáhnout vejš. Jen to uvážej: Pazdírek nám půjde do pense, Vokoun snad přijde na jeho místo — a místo kancelisty se uprázdní. — Pokud jsem tu já, mohl bych něco udělat, kousek protekce by měli. — — — Věčně tady nebudu, Čamrda, pamatujou na to! A byli by kancelistou...“

Kriste Ježíši, kancelistou! A snad někdy oficiálem! A snad za léta — — —! Ani jsem si netroufal domyslit. Hlava se mi zamotala, v prsou mi bušilo.

„Vezmou si to k srdci, Čamrda, co jim povídám,“ hovořil přednosta dále, a hlas jeho nějak měkl. Nikdy jsem ho neslyšel takto hovo-

iti. „A zas jim povídám, pamatujou, že zde nebudu věčně. Jak pak dlouho, pro Pánaboha, může to se mnou trvat! Taky už mi nekyne nic jiného než pense, Čamrda, a kdybych neměl nezaopatřenou rodinu, ty dvě dcery, už bych v ní byl. Takhle čekám jen, až přijde slušný, pořádný člověk, — a věřej mi, nic nebudu koukat na velký karakter — ale až přijde slušný, solidní muž, který dovede ženu uživit, jemně s ní nakládat a bude mít před sebou jen kousek ještě kariéry, tedy řeknu: požehnej vás Pánbůh, a pak půjdu. — Poslechnou mě, Čamrda, nezahazujou si všechnu budoucnost, dají se do té kontability. Mám jich rád, co budu moci, udělám pro nich.“

Byl jsem jak pomaten, víno mi rozehřálo krev, slova přednostova účinkovala na mne mocně, všechno ve mně jihlo. Chápal jsem, že snad posledně mi tu podávána ruka pomocná. Zas tu ke mně mluvil otec — ne můj, její otec, Viktořin — a zdaliž, kdybych se vzchopil, zdaliž by nemohl být někdy taky mým otcem —?

„Čamrda,“ ozval se přednosta měkce, když mi byl dopřál chvíle oddechu, „poslechnou mě? Udělají, co jim radím? Slibujou mi to?“

„Pane rado — hlas můj zachvíval se již — slibuji vám to. Nemohl jsem doufati, že ke mně takto někdy promluvíte, a jsem vám neskonale, z plna srdce vděčen. Probudil jste ve mně něco, o čem jsem soudil, že dávno pohynulo.“

Přednosta vztáhl ke mně ruku, podal jsem mu svoji.

„Dobrá, Čamrda. Do jara mohou být hotov. Jenom vytrvají!"

A vida, že má číše zatím je vyprázdněna, zazvonil. Vstoupila slečna Viktora. Jak jsem se na ni podíval, uhodl jsem, že slyšela vše, neboť dvéře zůstaly jen přivřeny. Sklopil jsem zraky a neslyšel jsem ani, když jí otec velel, aby mi ještě nalila. Jen jako ve snách zaslechl jsem: „Do třetice všeho dobrého."

A nalévajíc po třetí slečna Viktora rozlila. Rděla se jak růže a chtěla zas uprchnouti.

„No, neutíkej," zadržel ji otec. „Zůstaň tu chvilku, se mnou se pan Čamrda nudí..."

Slečna Viktora usedla. Mluvila cosi, mluvil jsem cosi taky já, ale již nikdy si nepřipamatuji souvislost hovoru toho. Přednosta se nám do toho skoro ani nepletl, a to mě tísnilo.

Konečně byl čas, abych šel. Slečna Viktora mě vyprovázela až do předsíně. Když jsem se poroučel, řekla náhle, jakoby byla povinna cosi omluviti:

„Nehněvejte se na tatínka, pane Čamrdo!"

„Slečno," vydechl jsem, „závidím vám, že máte otce, a takového. Ó, kdyby taky ještě žil můj, aby se přece dočkal — — —"

Slečna Viktora podala mi ruku, a když jsem se jí chopil, lehce stiskla moji. Podržel jsem ručku její déle, než se slušelo, — neutrhla mi

ji. Potom jsem na ni vtiskl dlouhý, dlouhý polibek — a Viktora nebránila mi. A potom zašeptla:

„Přijďte zas brzy, pane Čamrdo, — k tatínkovi," dodala rychle.

Ó, Viktoro drahá, zbožňovaná, přijdu k tatínkovi a — k tobě!

9.

Jakživ nepřál jsem nikomu nic zlého — v nejhlubším svědomí svém si mohu dosvědčiti, že nejsem zkaženého srdce — ale tentokráte žádal jsem si z plné duše, aby kancelista Vokoun zůstal hodně dlouho ležet. Ne, že bych mu přál nějakou bolestnou nemoc, ale jakési takové neškodné zkoprnění, aby sebou nemohl hnouti, aby musil aspoň týden zůstati doma. Neboť nikdy mi nebyl ouřad milý tak, jako nyní, nikdy jsem s takovou chutí nepracoval. „Přednostuju" jak morovatý, Vocápek na mně může oči nechat, jak mi všechno lítá od ruky, a jedné chvíle dokonce povídal:

„Helejme, helejme, pane Čamrda, jak jsou verzírovanej! Málem bych řek', že moh' ten šlak vzít jedním vrzem taky starýho, ani bysme to neucítili, amtýrovali bysme spolu, a co by erár ušetřil peněz! Aspoň bych si pak moh' zadat o nějaký sukkurs."

Vocápek jest egoista, nemyslí než na sebe a na sukkursy. Válí se celý den v předsíni bez práce a žehrá na „nevděk štátu".

Odpověděl jsem mu vážně, že takové malé trety arci dovedeme vyřídit bez pana přednosty, ale že bychom se náramně octli v ouzkých, kdyby přišlo něco zamotaného. Že by teprv viděl! Nemohu přec v jeho očích dopustit na přednostu, zvláště teď ne, můj Bože, na něj, na otce slečny Viktory!

Vocápek vyvalil oči. Tak lojálně mluvit o starém, když tu není, snad ještě nikdy neslyšel. Vrtěl hlavou a šáral se na svou lavici. Kdyby věděl, že snad budu někdy kancelistou!

Naděje má zklamala mě. Dneska se přistrkal kancelista Vokoun. Vlezl do kanceláře všecek schlíplý — chápal jsem, zlé svědomí se v něm ozývalo. Ale když uslyšel, že přednosta ještě stůně, narovnal se pomalu. Opatrně, oklikami vyptával se venku Vocápka, jak je s oficiálem, a když uslyšel, že žije, oddechl si z hluboka. Měl asi nedobré dvě noci, mohu si to pomyslit.

Potom se přitočil ke mně a zasmáv se náhle, řekl:

„Ale byla to junda, co, Čamrdo?"

Bylo mi nesmírně protivno, že chce ještě žertovati o věci tak trudné, starý šklíba! Ani jsem se neusmál, když jsem k němu povznesl zraky, abych mu dal na jevo, že stran té jundy nejsem s ním jednoho mínění. Ale tu jsem po-

znal, že vlastně i ten smích i ten žertovný tón jsou vynuceny. Rád by se nějak uchlácholil, po případě rád by měl nějakého spoluvinníka. Ale v duši je mu asi hodně kyselo.

„Smutná junda, pane kancelisto," řekl jsem. „Víte-li pak, že pan oficiál už nepřijde? Že pozbyl řeči, že je další práce neschopen? Že musí do pense?"

Poslední stopy vynuceného úsměvu zmizely s jeho tváře. Vycítil, že soudím o případu zcela odpůrně, a odplížil se ke svému stolu.

„Tentokráte chudák pan oficiál přece jenom nesimuloval," dodal jsem suše. A těmi slovy ještě jsem kancelistovi zarazil trn. Uhodl beze vší pochyby, kam to míří. Simulantství přejal on, kancelista, ale jak nešťastně!

Až mi pak bylo Vokouna líto, jak se skrčil na své židli. Vlastně jsem mu povinen díky za vše, co se stalo, za šťastné setkání s Viktorou, za povzbuzení z úst přednostových.

Nepídil se sice Vokoun po ničem, ale nic naplat, sám jsem se musil vzchopit, abych mu odevzdal referát a přednostenské žezlo své, které jsem po dva dny třímal.

Nějak nevrle to ode mne přijímal, načež vstal, aby se podíval do denníku, který leží na stole přednostově.

Vida moje poznámky tam, otázal se skoro příkře:

„Vy jste vyřizoval? Expedoval?“

„Jak vidíte, pane kancelisto,“ odvětil jsem, skoro uražen.

„Ale stakra, to je opovážlivost, když tu není starý!“ zvolal Vokoun. Rozuměl jsem; oplátka za moji poznámku a narážku o simulaci. Byla to „rukavice“ — zdvihl jsem ji.

„Inu pravda, pane kancelisto, kdybych byl taky zůstal doma, nebyl by Vocápek za nás vyřizoval, bylo by zůstalo všechno ležet. Ostatně jsem své elaboráty předložil panu radovi, a ten je schválil a podepsal. Soudil jsem, že se tak hned nezotavíte.“

Moje švihnutí uvázlo, trefilo. Kancelista vyvalil oči:

„Vy jste byl u starého?“

„Několikrát, pane kancelisto.“

Nemluvil dále, sedl a jal se horlivě pracovati.

Tou chvílí, myslím, vzniklo mezi námi napjetí. Není to snad ode mne obezřelé, ale jeho znevažující otázka mě skutečně ranila. Jsem sice zkažený jurista, ale myslím, že Vokoun se spokojil s pouhou oktávou a bez maturity — nemáme si co vyčítat.

Bylo poledne, pomalu sbíral jsem všechna akta, svazoval jsem je motouzem.

„Co pak s tím chcete, Čamrdo?“ ptal se kancelista úsečně.

„Donést panu radovi, aby se podíval, co přišlo a jak bylo vyřízeno.“

„No dovolte," odpověděl mi, „tenhle raport přísluší mně, když už tu jsem. Taky musím ohlásit, že jsem zas v ouřadě!"

Na to jsem nepomyslil — kancelista mi zadal ránu na místě nejcitlivějším. Těšil jsem se na nové setkání se slečnou Viktorou — ach, jak jsem se těšil! A teď mě odstavil, bude sám docházeti k přednostovi.

Sebral balík lejster a šel.

Díval jsem se za ním, jakoby odcházel s uloupeným štěstím mého života. Ó, že na něj nepřišly černé neštovice! Moje návštěvy u přednosty jsou u konce. Jak jsem byl bláhový, když jsem se vkolébával v klamné domnění, že bude navždy, jako bylo včera a předevčírem. Vždyť taky přednosta se vrátí. Ale kdyby aspoň mi byly ponechány dni jeho churavosti!

V tu chvíli zanevražil jsem na Vokouna, ba, skoro smrtelná nenávist mě pojala. Jaká to nepatrná okolnost, že se vrátil do kanceláře — a jaký strašlivý má pro mne význam! Viktoro, Viktoro, kdy tě zas uvidím! lkal jsem v duši.

Celý oběd hořkl mi v ústech. Stále jsem byl duchem u přednostů. Ale takové duševní návštěvy za nic nestojí. Jediný pohled Její, jediné podání té malé, teplé ruky Její bylo by mi tisíckrát milejší.

Pojedl jsem, hrozný neklid mnou lomcoval. Nemohl jsem se dočkati hodiny, kdy půjdu do

kanceláře, ale když udeřila, kráčel jsem tam jak odsouzenec, jakoby mě strkali do mučírny. Tu Vocápek, tam Vokoun! Jaká to pro mne společnost, když se mi před očima a v žíznivé duši vznáší slečna Viktora.

Přišel Vokoun, práskl akty o stůl, strhl se sebe kabát, sedl ku práci, hrozně chrchlal. Co pak, stalo se mu něco nepříjemného?

Nemluvil, a já taky ne. Pilně jsem škrábal — poprvé dnes poznal jsem, jakým dobrodiním jest usilovná práce, člověk na všechno zapomene.

Ani jsem se nenadál, a byl tu večer. Sbíral jsem akta, svazoval jsem je, konečně jsem je položil Vokounovi na stůl.

„Co mi to sem strkáte?“ vyhrkl na mne.

„Pro pana přednostu, pane kancelisto.“

„Doneste to tam sám!“

Díval jsem se naň jako vyjeven.

„Vy tam nepůjdete?“

„Ne!“ sekl krátce.

Potom, oblékaje kabát, obrátil se ke mně náhle:

„Vy jste ňák starému k srdci přirostl!“

„Kterak to, pane kancelisto?“

„Kterak to!“ vrčel Vokoun. „Povídal, že se k němu nemusím večer štrapicírovat, abyste to přinesl vy.“

Srdce ve mně poskočilo. Můj Bože, tedy Ji uvidím!

„To bylo divení, že jdu já!“ pokračoval Vokoun zuřivě. „Hned u dveří! Zazvoním — a dvéře mi otevře dcera — ta okatá...“

Byl bych jej proklál dýkou! Okatá — moje Viktora! Proč už nenosíme dýk za pasem!

„Rozvejřila se na mě, jakoby mě jakživa nebyla viděla. ‚Ach, pan kancelista!‘ Snad nečekali ministra?“

Byl bych jej proklál podruhé, když slova Viktořina opakoval mňoukavým, pitvořivým hlasem. A jaké to jsou výrazy: rozvejřila se! Je-li tu někdo vejrem, pak je to Vokoun sám. — Ale zas ve mně srdce poskočilo. Ó, rozumím, proč byla tak překvapena. Nadála se mé návštěvy, a zatím se jí na prahu zjevil starý ten kostrbatec a nevydařený „simulant“! Moje srdíčko drahé, zlaté!

„A starý mě přivítal jako kyselá okurka. A proč prý jste nepřišel vy. Povídám, ňák jste u něho v porci! — Co prý říkám vašemu konceptu, povídal. Jakoby u nás byl vůbec nějaký koncept. Rajtujeme tu všichni „šimla“ jak na kolotoči. A mám prý vás trochu zapracovávat, když nevíme, jak to dopadne s Pazdírkem. Co pak jsem tu za nějakou gubernant?“

Vokoun jen sršel uraženou ctižádostí, ale já bych jej byl líbal. Půjdu k přednostovi, uvidím Viktoru — to byla jediná moje myšlenka. Již se na něj nezlobím.

Ani nevím, jak mi to připadlo, ale vytáhl jsem tobolku s doutníky a nabídl jsem kancelistovi kuba.

„Není libo zápalit si?“

„Což pak jste někoho zabil?“ ptal se Vokoun. Přijal však doutník a zapálil si. „Ale na revanš,“ povídal bafaje. „Trochu se projdu a pak půjdu na pivo do Emauz. Přijďte tam za mnou na sklenici, až půjdete od starého.“

Rád jsem slíbil — proč bych se s ním rozcházel? Už se nehněvám — je to přec jen výborný starý partyka.

Za čtvrt hodiny stál jsem přede dveřmi bytu přednostova. Srdce mi bušilo, jak jsem letěl na schody. Čekal jsem chvíli, až se poněkud upokojím, neboť sotva jsem dechu popadal. Konečně jsem zazvonil, dvéře se otevřely, přede mnou stála slečna Viktora. Vidouc mě, rozjasnila tvář, hned však položila prst na ústa:

„Pst! Fatrle spí... Maminka a sestra šly na procházku...“

Teprve teď podala mi ruku, já ji povznesl k ústům a podržel na rtech. Krev ve mně bouřila, když jsem tiskl drobné ty prstíky jako hedvábné. Neskonalé, neznámé opojení zmámilo mě, bylo třeba vší síly, všeho sebezapření, ovládání, abych ji neobjal a nepřitiskl k sobě. Bylo mi, jakobych ji rok neviděl — a slečna Viktora neodnímala mi tu ruku, jen loket její snížil se, jakoby chtěla dáti ruce odpočinout.

Stála tu přede mnou v plném půvabu své rozvité ženskosti, s očima jak zamženýma, jakoby si byla vědoma v cudnosti své, že se to vlastně nesluší, a přece ne dost silna, aby mě odkázala v náležité meze — v meze pouhého otroka písaře při výpomocném úřadě.

A pak, všechna zmatena, pronesla skoro šeptem:

„Proč jste sem posílal toho mrzutého pana kancelistu — — ?“

Viktoro! Viktoro! Viktoro!

. . .

10.

Fatrle spí... Maminka a sestra šly na procházku...“ byla ke mně zašeptala slečna Viktora. Ó, by byl fatrle spal až do zítřka poledne — ó, by se maminka a druhá slečna byly vrátily až po jeho probuzení! Byl bych blažen stál celou tu dobu se slečnou Viktorou v předsíni a byl bych stále líbal její ručičku!

Ne, to přece nešlo. Posléze nezbývalo než ruku její pustiti. Již tak připadalo mi, že jsem se těžce provinil, když jsem ji — chuderu bezbrannou! — měl tak dlouho za kořist. Slečna Viktora klopila zraky a já rovněž jsem se nemohl odvážit, abych se na ni podíval. Hleděl jsem k podlaze a neviděl jsem nic jiného než drobounké špičky něžných jejích botiček. Vzpo-

mněl jsem tu chvíli, kterak někdy, potkav náhodou přednostu s rodinou, dívával jsem se ještě dlouho za slečnou Viktorou, kterak lehounce se vznášela po boku otcově, cudně nadnášejíc šatičky a kladouc patu k patě, špičky od sebe, aniž si byla vědoma, jak půvabně kráčí. Kterak se mi zamotávala hlava, když jsem vídal útlé ty kůtky jako mistrný výtvor geniálního sochaře!

Cítila snad slečna Viktora, kam hledím, čemu se obdivuji — ucouvla náhle, špičky mi zmizely. Vzpamatoval jsem se.

„Promiňte, slečno, přijdu tedy později, až se pan rada probudí," řekl jsem a již jsem bral za kliku.

„Ale dokonce ne, pane Čamrdo!" bránila slečna Viktora, než jsem otevříti mohl. „Vyplísnil by mě tatínek, že jsem dopustila, abyste podruhé stoupal nahoru. Posečkejte, prosím, jistě se tatínek brzy probudí."

A již otvřela dvéře do pokoje, ve kterém jsem posud nebyl, pobízejíc mě pokynem ruky, abych vstoupil. Byl to salónek, a připadalo mi, jakobych se ocítal ve svatyni. Cosi mi pravilo, že slečna Viktora v této komnatce nejčastěji a nejraději bývá. Stál tu otevřený klavír, na pulpítku nějaké noty, jakoby slečna Viktora nedávno byla přestala hráti. Vedle klavíru stál filigránský etažér s knihami — slečna Viktora je tedy taky čtenářka. Po stěnách něco obrazů,

podobizny pana rady a jeho paní, mezi nimi poprsí slečny Viktory. Nemnoho nábytku, ale všechno tak čisté, útulné — můj Bože, jak proti tomu vypadá můj brloh na měsíčnou výpověď! Jedinou takovou komnatku mít, právě takovou, jako tento salónek, v něm jedinou bytost — a ta bytost aby náležela mně — a tou bytostí aby byla — — —

Zvala mě slečna Viktora, abych usedl, ale ještě jsem se v rozpacích otáčel, nemoha hned uposlechnouti, když se kdesi na blízku ozvalo zakašlání.

„Jsi to ty, Viktoro? Někdo přišel?“

Byl to hlas přednostův.

Jako vítr spěchala slečna Viktora k otci.

„Ano, fatrle, pan Čamrda právě přišel, přinesl ti akta.“

„Jdou, jdou, Čamrda, podíváme se,“ volal mě starý.

Věru, byl jsem přednostovi povděčen, že se vzbudil. Nebyl bych věděl, co počíti se slečnou Viktorou, ač jsem byl za její přítomnosti tak šťasten.

Vstoupil jsem do ložnice, přednosta již nebyl na posteli, ale seděl ve veliké, hluboké lenošce, obložen poduškami, nohy maje zahaleny vlněnou pokryvkou.

„No viděj, Čamrda,“ vítal mě, „již jsem zas na place. Mysleli si voni, že se jim tam nevrátím, co?“

„Pane rado — —“

„Mlčej, to si personál vždycky myslí — a přeje si, aby starého vzal čert. To já znám. Ale dobrý kořen něco vydrží. A pak, věřej mně, Čamrda, málokdy přijde lepší.“

Přednosta měl právě nějak dobrou chvíli, že tak žertoval. A svatou pravdu povídal. Modlil bych se věru sám, aby nám ho Pánbůh dlouho zachoval. Nebo ať by přišel nový lepší přednosta — takovou slečnu Viktoru by neměl.

„Co pak mi to nesou? Doufám, že nic mrzutého.“

„Ne, pane rado, samé všední věci. Všechno pan kancelista vyřídil...“

„No, dobrá,“ kývl přednosta hlavou, „byl tu v poledne, byl, a řekl jsem, aby zas poslal jich. Jim to mohu říci, Čamrda: nevím, proč, ale nějak je mi ten Vokoun antipatický — od té chvíle, jak se to stalo s panem oficiálem — povídám, sám nevím, proč.“

Bože, starý pán má instinkt! Což teprv, kdyby věděl, jaká to byla komedie.

„Ukážou, ukážou!“

Vzal ode mne akta, četl, podpisoval. Brzy byl hotov, podal mi je a ptal se:

„Kam pak s tím půjdou? Aby nikde nic nezapomněli, pro Krista pána. Nechoděj s tím do hospody!“

„Ne, pane rado. Donesu je rovnou domů a zavřu do stolu.“

„Tak, tak,“ schvaloval přednosta. „Ouřední věci jsou svaté. — Choděj oni každý den do hospody, Čamrda?“

„Pane rado, nechodím. Mám doma všeliké opisování — a taky mi to nevynáší. Asi dvakrát za týden.“

„Dobře dělaj, Čamrda, hospoda člověka kazí. Takhle pěkně zvyknou pořádku, a kdyby se někdy oženili, po hospodě se jim ani nezasteskne. — Viděj, já bych na hospodu měl, ale netěší mě to tám. Všeho všudy mám ve čtvrtek svůj žúrfix, to jdu do Besedy, mezi kolegy, a v neděli po procházce s paní a dcerami si zajdu do Platejzu. Chodívaj oni taky někdy do Platejzu, Čamrda?“

„Nechodívám, pane rado. To je pro mne tuze nóbl, a drahé.“

„No, no, hlavu by jim tam neutrhli. Nemusej pít plzeňské, mohou Smíchov. Podívaj se tam tak někdy v neděli — najdou nás tam. Ono je hned veseleji, když ke stolu přisedne někdo cizí — chci říci známý; vědí, rodinu mám kolem sebe pořád.“

Pokyn, Ježíš Marjá, pokyn! Ó, Bože, hned bych letěl do Platejzu, ale moje garderoba jen tak že obstojí ve všední den — jak pak v ní mohu mezi nedělní obecenstvo! Usednout vedle pana rady a — slečny Viktory! Již teď se jí ostýchám ve svém „od panstva odloženém“ hábitě. Ano, ale k d y byl odložen! Kdybych tak

věděl, že by mi Vavruška ušil něco na splátky — — — kaventa, kaventa bych potřeboval! Poradím se s Vokounem. Ježíš Marjá, jestli pak by snad Vokoun sám — —?

Přednosta se na mne díval dobrácky, otcovsky, a náhle se zeptal:

„Hrajou oni taky v karty?"

Aha, léčka. Pavlíčku, pozor!

„Ani nemám společnost, pane rado. A zbytečných peněz taky ne."

„To je škoda," litoval přednosta. „Někdy schází čtvrtý, a nejde vždy o krk..."

Je to zálud? Přiznával jsem se dodatečně:

„Šestadvacet nanejvýš, pane rado. Ale jen tak z nouze — —"

Musím být opatrný.

„No viděj, Čamrda," zaradoval se přednosta. „Přece něco. Šístka jim v konduitě nikdy neuškodí. To už leckdo avanžíroval, že uměl dělat čtvrtého. A to je právě má hra. Figurová, figura za troník, šístka za dva. To nestrhlo nikoho. Vědí, on chodívá někdy do Platejzu pan rada Štrumhanz — a moje paní, — ani by neřekli, že moje paní taky hraje šístku."

Přednosta se smál jako lišák, že mi povídá Bůhví jakou novinu. Aby tak viděl moji kvartýrskou! Ta mastí filky jak starý profous.

„Tak viděj, Čamrda, kdyby tak někdy náhodou do toho Platejzu přišli — —"

Ó, staroušku, já nepřijdu náhodou — přijdu jistě, ne k vůli tobě, ne pro šístku, ale abych byl blízek slečně Viktoře.

„Tak, Čamrda, vezmou si to," končil starý audienci. „A zejtra, dá Pánbůh, přijdu zase. Jsem rád, že mě to pustilo — věřej mně, Čamrda, ukousal bych se doma. — Viktoro, otevři panu Čamrdovi."

Slečna Viktora totiž byla se vzdálila hned, jak mě uvedla. Objevila se nyní — a dobře jsem viděl, kterak upadá v rozpaky, pomýšlejíc, jakým způsobem se venku se mnou rozloučí. Sám jsem nějak kolísal. Ale kterak osud všechno řídí! Ještě jsme nedošli ke dveřím, když bylo venku zazvoněno. Paní přednostová vracela se s druhou slečnou s procházky.

Tímto střetnutím v předsíni vyvázli jsme z rozpaků oba. Tentokráte políbil jsem na odchodu ruku staré paní, která vstoupivši, velmi vlídně se na mne zatvářila a po tom ruky políbení ještě vlídněji na rozloučenou mě pozdravila.

Nemohl jsem se slečnou Viktorou postáti, nemohl jsem jí ruku stisknouti — klaněl jsem se všem dámám najednou. Ale co mi nemohla říci ústy, pověděla mi Viktora očima. Ach, jak to na mne hleděla, stojíc mezi matkou a sestrou, o půl kroku za nimi! Jakoby chtěla říci: Pamatuj, hochu! Nezapomeň!

Donesl jsem akta domů — a jakobych si byl s sebou přinesl oblak toho ovzduší, v němž dýše slečna Viktora. Je mi tak volno, tolik naděje pojednou naplňuje mi srdce, a teď mám jít za Vokounem do Emauz!

Ale půjdu. Musím vyřídit potřebu nového povlaku na sebe. Vokoun je solidní člověk, má peníze, je to dobrý ručitel.

Za padesátku mohu být oblečen — a se zimníkem zatím ještě počkám.

11.

Táhlo na osmou, když jsem došel Na Slovany. Bylo tam hostů, jakoby jich po celé zahradě věrtel rozsypal, a přece jsem hned neviděl pana kancelistu, až tu kdosi v levém koutě mává na mne ubrouskem. Vokoun!

Několika kroky byl jsem u něho.

„Kde vás čerti nosí, mladíče!“ osopil se na mne líčenou zuřivostí. „Já se procáral, najeď jsem se, a již se tu potejkám s třetí!“

Však bylo patrno, že rychle pije. Již rudl ve tváři.

„Předně pan přednosta spal a čekal jsem, až se probudí,“ vysvětloval jsem, „chvíli trvalo, než akta prohlédl, a potom jsem je donesl domů, abych je někde nezapomněl nebo něco nevytrousil.“

Kancelista díval se na mne jako výr.

„Vy začínáte být náramně svědomitým, člověče, až to zaráží. Kdybyste je nakrásně ztratil, škoda by jich nebylo, a kdo by je našel, nic by si nepomohl."

„Takto máte pravdu, pane kancelisto," přisvědčil jsem, „ale když mi jsou svěřena — to by byla pěkná mrzutost!"

„Mrzutost!" posmíval se kancelista. „Nebude-li mrzutost pro to, bude pro něco jiného. Už byste mohl vědět, že je v ouřadě pořád nějaká mrzutost. To je jediné, co se v ouřadech precisně vyřizuje. A co pak na tom sejde teď, když starej krepíruje!"

„Pan přednosta již zítra přijde do kanceláře," řekl jsem. „Zotavil se."

„Bože, to je štěstí," posmíval se kancelista. „Toho by bylo škoda!"

Jindy mně takové pohrdavé a frivolní řeči o představeném byly lhostejny — ba, zdá se mi, že jsem taky tak mluvíval. Ale teď — —!

„Pane kancelisto," řekl jsem vyčítavě, „pan přednosta má rodinu..."

„No, však rodina dostane pensi," hodil Vokoun hlavou, ale myslím, že se mým zahaleným pokáráním přece trochu zarazil. Nějak rozpačitě se napil, otřel ústa, zabafal, a náhle na mne vyhrkl:

„A mladíče, z vás udělali za ty tři dni uctivého člověka! ‚Pan přednosta' sem, ‚pan před-

nosta' tam! Jindy jste o něm tak uctivě nemluvil! Či na vás tak účinkovala ta okatice?"

Okatice! To byla narážka na Viktoru, na moji Viktoru! Vzbouřilo se ve mně vše a nutkalo mě, abych ulomil nohu od židle a Vokouna udeřil do hlavy. Ale vzpamatoval jsem se. Vždyť jsem přišel za Vokounem, abych jej požádal o pomoc. Krom toho: on ji nemůže urazit. Dávno myslím o něm, že jest otevřhuba, a je hluboko, přehluboko pod jejím něžným, vznešeným zjevem. Není hoden pohlédnouti v ty její veliké, čisté oči, kterým se posmívá. A dopíjí třetí sklenici! A vždyť mám proti němu zbraň.

„Pane kancelisto, je to starý pán, náš náčelník, a churaví. Má jistě taky svoje dobré stránky, a jsme všichni lidé smrtelní. Když jsem viděl, jak nám odváželi pana oficiála, a když pomyslím, že nám z kanceláře odešel na vždy —"

Vokoun sklonil hlavu. Zmínka o chudáku Pazdírkovi krotí jej — tu v něm vězí osten výčitky, ozývá se svědomí. Mám ho jako v hrsti. Já ti dám okatici!

Klonil hlavu víc a více, supěl při tom. Mlčeli jsme chvíli oba. Potom se na mne podíval pohledem ze spoda, jako od země, a řekl tónem docela jiným:

„Kdybyste věděl, Čamrdo, jak mě to mrzí. Já mu nechtěl ublížit, myslil jsem, že bude jux, a on vyvede takové tragické finále! Bylo to v něm, Čamrdo, nebyl by tomu ušel — ale že

mně to právě čert napískal... Tisícovku bych za to nevzal — a ne, že by mně z kapes padaly."

Přemohl jsem ho, a zas mi ho bylo líto. Vidíme-li starého člověka zdrcena, není v tom žádná radostná satisfakce. Vždy je člověk jat útrpností. Ale proč mě dráždí!

Zas mlčel chvíli, jen bafal a chvílemi se napil. Potom, jakoby se náhle byl rozpomenul, podíval se na moji sklenici, na mne, a řekl zcela dobrácky:

„Člověče, Čamrdo, vždyť pijete na prázdný žaludek! Proč pak nic nejíte? Vždyť jsem vás pozval."

„Zastavil jsem se cestou u Soukupa, pane kancelisto," odpovídám, „snědl jsem uzenáč —"

„A to vám stačí? Hej, sklepníku!" přivolával číšníka opodál zevlujícího.

„Poroučíte, vašnosti?"

„Přineste sem ještě tu husu, je-li, a honem!"

„Pane kancelisto — —" bránil jsem se.

„Byla dobrá," obrátil se ke mně, nedbaje mé námitky. „Pochutnáte si."

Vokoun mě podplácí! Rozumím tomu, chce mě koupiti — chce ve mně cosi umlčeti. Ano — ubožák Pazdírek! Zápasil jsem ještě chvíli, na vahách, mám-li či nemám-li. Ale číšník již zmizel jako vítr — a já měl skutečně hlad.

Přinesl husu s knedlíkem, se zelím, dal jsem se do ní. Vokoun se na mne díval a na jeho tváři zračila se spokojenost větší a větší. Připadalo mi tu chvíli, jakoby se díval na mrtvolu jediného svědka nějakého zločinu svého, kterou hodil do jámy a teď ji zahrabává. A já mrzkou tu husu snědl — a chutnala mně. Ani jsem necítil, že jsem před tím „večeřel“.

„No, zmohl jste ji, vidíte,“ hovořil ke mně Vokoun. „Kam se ve vás propadne uzenáč! A proč pak se tak odbýváte, člověče?“

Teď, teď přišla chvíle, kdy jsem mohl k věci.

„Kdybych byl na vašem místě, pane kancelisto, mohl bych si taky dopřáti. Ale musím šetřiti každým krejcarem, budu potřebovati peněz — —“

Vokoun upřel na mne zraky. A tu, ani nevím, kterak to přišlo, náhle jsem se přiznal:

„Chci se dát zapsati do kontability — rád bych dohonil, co lze dohonit, pane kancelisto, je vrchovatý čas — nemohu přec a nechci být věčně diurnistou — a myslím, že je poslední zvonění — —“

Vokoun díval se na mne zpytavě, zraky se mu rozšiřovaly, zdálo se, že mu vzchází světlo. Ulekl jsem se, že jsem pověděl mnoho, ale bylo pozdě. ‚Slovo — vystřelený šíp...‘

„Tedy ták!“ protáhl Vokoun. „Oficiála jsme ztratili — nějaká židle se u nás uprázdní a vy — —“

Vztáhl ruku, chytil moji pravici a potřásaje mi jí zavrčel:

„Čamrdo, to vás ctí. Máte-li se v ouřadě utahat, ať taky za to platí. Tedy počítáte, až já poposednu, že si sednete na mé místo? No, dobrá, já vám překážet nebudu. Kdo ví, koho by tam čert nasadil. A to myslíte ušetřit na těch cerbulátech?“

Věru, na to byla nesnadna odpověď. Ale vzpomněl jsem na pravý účel útoku.

„Pane kancelisto, kterak všechno, ještě nevím. Ale abych přece nějak vypadal, třeba mi nejprve slušných šatů — nemám na ně. Chtěl jsem vás prosit — —“

„Holenku,“ vpadl mi Vokoun, „co já se sebe shodím, to by vás nevyparádilo!“

„Ne, pane kancelisto, ani bych se neodvážil. Ale dal bych si ušít u Vavrušky, jen že — — rozumíte mi, nemám peněz — — ale kdybyste se za mne zaručil — —“

Těžko jsem se odhodlával, ale bylo to venku. A díval jsem se na kancelistu jako vandrovní, žebronící o skývu chleba.

Zraky Vokounovy skoro bodaly, když odpovídal:

„No, a nemáte taky nějakou směnku v kapse, abych vám ji podepsal? Když už mě máte za takového hňupa, který má ručit někomu, kdo nemá na dlani chlup...“

Toho jsem se nenadál. Z očí Vokounových sršel na mne, ze slov jeho šklebil se jízlivý výsměch. Byl jsem hrozně zahanben. Ničema Vokoun! Když ze mne vytáhl, co bylo mým tajemstvím, vysměje se mi. Vrahu Pazdírkův!

Podruhé vztáhla se ke mně ruka Vokounova, a bylo mi, jakoby po mně sahal pařát ďábelský. A přece jsem se neubránil, abych mu nepodal své. Oči jeho koulely se jak oči baziliškovy.

„Kamarádíčku, Čamrdo, pamatujte si, nekaviruju na světě nikomu. Jen jednou mě ďas nabrkl, a zaplatil jsem to. Je mně milejší být věřitelem než dlužníkem. Tak tedy vám povím: co na tu svou novou ambaláž potřebujete, půjčím vám hotově. Doufám, že mně neutečete. A co se té vaší kontability týče, o tom si ještě povíme."

Nevěděl jsem, co se se mnou děje. Pohlcoval jsem očima Vokouna — vypadal mi v tu chvíli jak apoštol. Půjčí mně peníze! Ať se pak někdo v lidech vyzná!

Jakoby mi chtěl ušetřiti rozpaků, pobídl mě Vokoun:

„A pijte, mladíče! Takhle bychom pranic neurazili."

Sklepník přinesl dvě čerstvé sklenice a Vokoun zdvihl svoji s posunem, který znamenal a přímo velel, abych si s ním přiťukl. A když se tak stalo a když se důkladně napil, postavil rozmyslně sklenici, utřel si kníry, vyňal doutník, podal mi, sobě taky chystal čerstvý, a mžouraje

kamsi do zahrady přes mé rameno, řekl chytrácky:

„Teď už rozumím, proč o starém hovoříte s takovým respektem. Dobře vám poradil, abyste se vzchopil. Je to starý kujón, ale pravdu má. Jen se rozběhněte — a přeskočte!“

Otevřel jsem ústa. Taky to tedy uhodl! Ale vždyť jsem dávno řekl, že je Vokouna pro náš ouřad škoda.

Zejtra letím k Vavruškovi...

12.

Nový život, nový život!

Připadám si, jakobych byl svlékl kůži a s ní jakobych byl odvrhl i všechnu minulost! Chodím do kontability!

Bylo mi prapodivně, když jsem poprvé usedl v posluchárně. Pojal mě stesk, ach, skoro mučivá výčitka při vzpomínce na doby, když jsem chodil na fakultu. Jak jsem byl tehdy mlád, co ve mně bylo pružnosti a síly, jakou jsem si malovával budoucnost! Jak hravě mohl jsem přeskočiti všechny překážky, jen kdybych byl měl více sebekázně, více porozumění pro život, pro povinnost — k sobě... Kterak se rozumělo samo sebou: studovat, studovat, nepovolit si, vykonat zkoušky a pak říci světu: Tak tu tedy jsem! Zatím jsem studoval karamboláži po kavárnách

a hanebně jsem probíjel peníze na taxy, otcem těžce nastřádané. Tehda ještě bylo mi naprosto neznámo, čemu se říká hlas svědomí. Nyní jej znám dávno.

Vedle stesku však ozvalo se ve mně prvého dne ještě cosi jiného, a to bylo hroznější. Skoro něco jako zoufalství, když jsem zasedl v posluchárně a rozhlédl se. Byl jsem nejen ze všech posluchačů nejstarší, ale seděli tu vedle mne mladíci, kteří mi připadali jako odrostlejší chlapci. Pozorně upírali zraky na přednášejícího, bystře naslouchali, pilně poznamenávali. A zase vyhoupla se přede mnou minulost. Tak jsem vypadával já, když jsem začínal na vysoké škole a když jsem ještě pevně za to měl, že taky vydržím. A teď, jak jsem tu mezi nimi seděl, připadal jsem si jako bídný vrak. S těmito mladíky jaré mysli, nezludračenými po kavárnách a po krčmách, mám závoditi? A cosi jako naprostá beznaděj vkrádalo se ve mne. Ne, nemohu zápoliti. Vzdám se! Pozdě na všechno!

Ale když jsem se pak vrátil domů a rozestřel před sebou sešity a pomůcky, a když jsem vzpomněl na Viktoru — nabýval jsem znenáhla mysli a dal jsem se do práce. A šlo to a jde to! Vždyť běží o několik jen měsíců. Ani tolik síly bych neměl?

Profesor, jakoby mi nahlížel v nitro a chápal, že je toto patrně můj poslední rozběh, chová se ke mně vlídně, všímá si mne — jako

zcela nenápadně pomáhá mi, vysvětluje, pozoruje-li u mne nějaké neporozumění a rozpaky. A když konečně se mi rozbřeskne, říkává, jakobych sám byl našel pravou cestu:

„Nu vidíte, jak je to snadné. Jen s počátku to tak suchopárně vypadá."

A já k němu pociťuji nesmírnou vděčnost. Zdá se být z mladší školy, nedrtí hubou, jakoby hrál na flašinet, vede nás k úsudku. Ano, naučit člověka soudnosti, v tom je polovic úspěchu a vítězství.

Změnil se taky všechen způsob mého života. Myslil jsem, že to nejde bez hospody nebo aspoň bez jalového blafání s kvartýrskými — co jsem tak ubil večerů! Ale jde to. Přijdu domů, pošlu si pro litr piva, sednu ve svém brlohu nad knihami, píšu, počítam, linkuji a rubrikuji, učím se — a pozoruji, kterak mi paměť patrně okřívá. No, úhoroval jsem dosti dlouho, mozek si hezky odpočinul.

*

A jak vypadám! Věru jako had, který svlékl starou svraštělou, oprýskanou kůži. Mám šaty, nové šaty! Kancelista Vokoun půjčil mi na ně padesátku — a druhou padesátku půjčil mi na kurs. Ani jsem nepoznával starého toho tlachala, zdánlivě tak výšklebného. Za dvě neděle ušil mně Vavruška šaty — kvartýrská vyvalovala

oči, když mi je poslal, málem by mě o ně byla připravila. Nebyl jsem doma, když je pomocník přinesl.

„Šaty? Panu Čamrdovi?" divila se. „Toť asi mýlka, příteličku, nic mi o tom neříkal. Kde pak nové šaty! Kde by na ně vzal!"

Málem by je byl posel odnesl, když jsem v tom přišel domů.

„No, že si nic neobjednali?" uvítala mě hned na prahu.

Vedl jsem chasníka beze slova do svého pokoje, oblékl jsem šaty — můj Bože, to byl pocit! — a hodně nahlas, aby kvartýrská slyšela, řekl jsem k pomocníku:

„Tak, příteli, odpoledne se přijdu panu Vavruškovi ukázat a při tom taky doplatím účet!"

Skoro jsem se styděl, když jsem pak vycházel z domu, ošacen jako nějaký baron. Kdy už jsem na sobě neměl nic nového! Arci, viděl jsem teď, že by do nových šatů slušelo taky něco nového prádla. No, dá snad Pánbůh. — Kvartýrské div oči nevypadly, ještě se za mnou dívala oknem do dvora, pokud jsem nezmizel v průjezdě. Byla a po dnes je pevně přesvědčena, že jsem vyhrál z loterie, a teď přes tu chvíli zavádí řeč na numera. Snad myslí, že jsem objevil nějakou neomylnou kombinaci. A je samá ochota, úslužnost. Cítí u mne peníze. Matko drahá, je jich po tenku. Co zbylo, náleží škole. Ale později snad budou, budou!

Do kanceláře vzal jsem nový povlak teprve v neděli. Přednosta přišel asi k jedenácté, jen tak na inšpekci — v neděli se u nás nikdo prací nepotrhá, bodejť, máme čisté manšety u rukávů, umícíme si je v tom prachu! — koukal na mne, několikrát si mě obešel, jakoby něco hledal, ale dobře jsem cítil jeho pohledy, ačkoli jsem byl do psaní jako zarytý. Naposled usedl, ale za chvilku volal, abych mu něco podal. Učinil jsem tak, a přednosta, jakoby si mého změněného zevnějšku teprv teď byl povšiml, zvolal zdánlivě překvapen:

„Stakramente, Čamrda, co pak to znamená? Snad se nechystaj někam na námluvy?“

Cítil jsem, že se hloupě a rozpačitě usmívám. Chudák, jehož nový oděv jest obdivován, usmívá se vždycky tak, bezmála se mu zdá v tu chvíli, že to někde ukrad', ale dojista připadá mu, že skoro neprávem slušně vypadá. A mně byla otázka přednostova tím trapnější, že ji slyšel taky Vokoun, jehožto zásluhou byla moje nenadálá elegance.

Však jsem taky nějak hloupě odpověděl.

„Maj pravdu, Čamrda,“ schvaloval mi přednosta; „dbaji na sebe. Mladý člověk se má hledět. A může pak taky všady do společnosti. Na mou duši, jako ženich vypadaj!“

Vocápek odbyl si svůj obdiv hned ráno, jak jsem přišel do kanceláře. Podíval se na mne,

sám si mě otočil, změřil mě taky ze zadu, potáhl mi kabát, a zcela uspokojen řekl:

„Že jim to štěkne, pane Čamrda!"

A potom dodal:

„No, hádám tak na pětatřicet jednušek, na splátky ovšom budou platit nejmíň čtyrycet."

Starý žvasta! Jenom „na splátky" mne oceňuje. Ale zlobit jsem se na něj nemohl. Nebýt mecenášství páně Vokounova, ani na splátky bych si netroufal.

Šetrně zachoval se Vokoun. Rozumí se, že nemohl nevšimnouti si mé parády. Ale jeho „mustruňk" byl zcela krátký. Jen se podíval znaleckým pohledem — viděl jsem, že je spokojen — a řekl stručně:

„Dobře vám to ušil. Zdráv jste roztrhal!"

A podal mi ruku.

Té neděle odešel přednosta dřív než dvanáctá udeřila a vzal Vocápka s sebou, aby mu něco domů donesl. Když jsme osaměli, hodil pérem taky Vokoun, složil papiry, šel k umyvadlu, a jak si ruce otíral, díval se ke mně ke stolu a povídal:

„Abyste tak byl starému řekl, že jdete na nějaké ty námluvy! To byste mu byl dal!"

Hned jsem nerozuměl. Podíval jsem se na něj, a jeho oči pod okuláry svítily jako dvě jiskry. Svítí vždycky tak, dívá-li se na někoho z hloubky, jako od podlahy.

„Povídám, že byste mu byl dal!“ opakoval Vokoun.

A jeho zraky jako by k tomu něco dopovídávaly. Znenáhla mi vzcházelo světlo. To byla nepochybná narážka — na přednostu, na mne, na Viktoru. Nemohl jsem se klamati. Ale pro Boha, kde to vzal? Ani slovem jsem se neprozradil. Chovám v sobě i pouhé pomyšlení na slečnu Viktoru jako hluboké tajemství. Což mě ten člověk proniká jako Roentgenovy paprsky?

Kancelista již si ruce osušil, přistoupil ke mně, poklepal mi na rameno a řekl:

„To by mu tak scházelo, abyste se mu teď oženil — někde jinde...“

„Pane kancelisto — —“ zakoktal jsem.

„Povídám, že by mu to tak scházelo!“ opakoval Vokoun nějak neústupně a tvrdě, jak se mi zdálo. „Že by bláznil, aby vás posílal za nevěstou, když má sám dvě na skladě.“

„Pane kancelisto — —“ a více jsem ze sebe nedostal. Nebo věru jsem nevěděl, co dále říci.

„To se ví,“ hovořil Vokoun, „léta ubíhají, a když tedy nezavadil nějaký rada nebo aspoň sekretář, může to být i menší zvíře. Aspoň panáček, ne-li pán. Ale jářku, mladíče, rozum do hrsti! Nic lehčího není, než nějakou holčičku dostat na mlíčko, ale to nespouštějte s očí, mladíče: fundament, nejprve fundament. Pak všechno líp vypadá, a člověk se dráž prodá.“

Pro Boha, jak ten člověk mluví! Kdo mu dal práva — —? Přece si mě za tu stovku nekoupil! Cítil jsem, jak mi krev přichází do varu.

„Pane kancelisto," pravím vážně — a vstal jsem k tomu — „žertujete o jistých věcech, kteréž mně samému posud — — a taky jsem vám nezavdal příčiny — — —"

Kancelista vytahoval viržinku, ulamoval špičku, sáhl pro sirky a povídal:

„Kamaráde, já už mám vyžertováno. Jaké pak žerty! Vy byste se nepochlubil, já vím. Ale ta okatá mi prozradila všechno."

„Slečna Viktora?" zvolal jsem všecek užaslý. „Svěřila vám — —?"

„Ne," zcela odměřeně odpovídal kancelista. „Ale ani neví, co všechno povídá očima. Holenku, starý kozák se něčeho domyslí. A jak jsem tam onehda byl, stačilo mi její překvapení, když viděla, že přicházím já a ne vy! — Čamrdo, nic vám nezávidím a něčemu na světě rozumím. Holka není zlá, ani nevypadá jako z ouřednické krve, byla by z ní hodná žena, soudím. Ale seberte se na to a nic neprozahálejte. Aby tam viděli, že taky nejste za krejcar. A starý, pokud může, ať pomůže. Až ho jednou vítr sfoukne, bude po protekci."

Když teď o jeho slovech uvažuji, seznávám, že neřekl nic zlého, ale v tu chvíli jsem to pokládal za nepříslušné vměšování, za porušení

šetrnosti. A od něho mám peníze, jsem jeho dlužníkem!

Nějak chladně jsem se s ním rozešel, tak trapny mi byly jeho zmínky o slečně Viktoře — ach, o mé Viktoře.

Poznával jsem nepochybně, že aspoň zdánlivě, jakýmkoli způsobem třeba domoci se jisté nezávislosti na něm. Ostatně se to rozumělo samo sebou, již dříve. Napsal jsem tedy listinu, kterouž mu potvrzuji, že mi půjčil stovku. A druhý den, když jsme odcházeli z kanceláře, podal jsem Vokounovi obálku.

„Co mi to dáváte?“ ptal se.

„Dluhopis, pane kancelisto; půjčil jste mi stovku — napsal jsem to tedy, jak se sluší a patří, abyste měl něco v rukou. Nebo je-li vám směnka milejší — —?“

Vokoun podíval se na mne nějak útrpně — jak se mi zdálo — obálku ani neotevřel, nýbrž roztrhal ji i s obsahem na padrť, hodil vše do uhláku a povídal nějak hořce:

„Můj milej Čamrdo, váš dluhopis má zrovna takovou cenu jako vaše směnka. Co bych si na vás vyprotestoval a vyžaloval? Nespekuluji s penězi, na ourok nepůjčuji. Zaplatíte-li, dobrá. Umřete-li mi s tím, jaká pomoc! Dejte, až budete moci.“

Zatím jsme vyšli z kanceláře a já byl nějak zahanben jeho velikomyslností. Vokoun kráčel

podle mne, hledě k zemi, a pojednou tónem zcela jiným hovořil:

„Milý Čamrdo, kéž by mi tak bylo bývalo dopřáno někoho šatit! Tolik jsem si toho přál. Taky jsem chodil za panenkou — a byla to holka jako květ. Bylo časně na ženění — ne pro léta, ale pro chleba. Ještě ho nebylo dost pro dva nebo pro tři. Ale člověk je nedočkavý a najednou jsme měli kloučka, docela bez kopulace, ale mě těšil zrovna tak — a pak tedy bylo po drahotách. Už jsem viděl, jak mi klouček vyrůstá, vyroste, jak mi chodí do školy, jak studuje — no, a tak dále. Všechno to jsem arci viděl v duchu, a ne dlouho. Za dvě neděle pochovali kloučka a za tři neděle maminku, než jsme se mohli vzít. A vidíte, já měl na vždycky po všem. Ona byla jediná na světě!“

Všeho jsem se do pana kancelisty nadál, ale takového románu do nejdelší smrti ne. Zdá se mi, že mu teprv teď počínám rozumět.

13.

Podzimek! — a valem schyluje se rok. Bývalo mi vždy tak tesklivo v ty ponuré dni listopadu a prosince, v nekonečné tmě, v roztřásající sychravosti. Avšak letošní podzimek nepřipadá mi tak nevlídným. Mám tolik práce a tolik nové naděje. Odpůldne zabíhám do sadu na ná-

městí Karlově, dívám se na pupence na křovinách, nalitých jako na prasknutí, a srovnávám je nějak se svým životem. Brunátné ty pupence, v nichžto se tají tolik budoucí zdoby, přečkají zimní mrazy, na jaře znova se nalejí a vypučí ve svěží, bujné listí. Co je v nich životní síly! Já znova se učím, zima tak hravě mě mine, a až vzejde jaro, budu skoro již hotov. A pak — —!

*

Měli jsme v úřadě smutnou návštěvu, hosta politováníhodného. Přišel pan oficiál Pazdírek! Poprvé zas od onoho dne jsme jej spatřili. Dlouho jej to drželo, dlouho ležel doma na lůžku, potom zas vyseděl celé dni v lenošce, slova nemluvě a jen se usmívaje.

Přivedla ho paní Pazdírková. Chtěl mocí mermo do úřadu, nedal prý pokoje, dokud mu nevyhověla. Bude prý zas pracovat. Chudák, čím by pracoval! Pravá strana na vždycky mu dosloužila, jak prý se lékař vyjádřil.

Opíraje se o paní přišáral se k nám. Když zdvíhá pravou nohu, vypadá to, jakoby vyzváněl. Tak jí klátí ve vzduchu, než zase dopadne na podlahu, ale zdá se, že i pak ještě se třese. Jakoby mu z ní vytahal všechny svazy a šlachy, tak se klinká v povětří a třepetá se, i když se o zemi opírá. Připadalo mi, jakoby již nesouvisela s trupem, ale jako by jí bylo jen kus vle-

peno do spodků, jako to vídáme u dřevěných loutek marionetářů. Věru, byl to týž pohyb, když ji zdvihl. A rovněž tak pravá ruka. Jakoby jen byla do rukávu všita. Můj ty Bože, co z člověka zbude, když naň taková rána dopadne!

Ale nejsmutnější, nejdojímavější jest výraz tváře Pazdírkovy. On se směje! Ten muž, na jehož tváři tak zřídka kdy — a kdož ví, pamatuji-li se na to vůbec! — tak zřídka kdy vyskočilo cosi, čemu se mohlo říci zasmání, ten muž druhdy tak mrzoutského, starostlivého, unaveného pohledu směje se nyní neustále. Maně vzpomněl jsem na Hugova Muže, který se směje. Nešťastnému Gwynplainovi vřezali do tváře larvu věčného smíchu padouši comprachicové — panu Pazdírkovi vryl ji na ni jediný záchvat mrtvice. V prvou chvíli soudil jsem, že se usmívá úmyslně, že má ten úsměv v moci, že jej zase může s tváře setříti. Připadal mi tak nějak taškářský, jakoby chtěl říci: To jsem na tu Zubatou vyzrál, to jsem ji zkrotil! — Ale potom díval jsem se s ustrnutím, že úsměv nehyne, nemizí, a již taky pozbyl pro mne zdánlivé potouchlosti, i poznal jsem neklamně, že má ráz nesmazatelné přiblblosti. A tomuto výrazu tváře taky je přiměřena jeho řeč. Mluví jen několik slov, a je skoro mukou posluchači, když je ústa Pazdírkova stále opakují.

„No, to je od nich hezké, že se na nás přišli podívat,“ uvítal ho přednosta.

„Kristáčka páčka — šmarjá, elegant!" odpověděl pan oficiál.

„Nu, a daří se jim už dobře, co, pane oficiál?" pokračoval přednosta.

„Kristáčka páčka — šmarjá, elegant!" odpovídal Pazdírek.

„Tak viděj," hovořil přednosta utěšivě a zasmál se — ale dobře jsem postřehl, kterak pod tím zasmáním se skrývá jakýsi trapný pocit — „šetřej se hezky, držej se diet, a jak zas vysvitne sluníčko, přijdou do práce. Nic nespěchaj, času je dost, však my to zde zatím sami potrháme."

Pazdírek otočil hlavu na půl kola, jakoby se rozhlížel kanceláři, je-li tomu skutečně tak, že ho zde není třeba, a týmž blábolivým způsobem pronesl:

„Kristáčka páčka, šmarjá, elegant!"

Nic jiného z úst nevypustil.

Přednosta stával se roztržitým, na čele vystoupil mu pot, otíral se šátkem, ponenáhlu hleděl na Pazdírka všecek vystrašen. Pan kancelista Vokoun zdvihl hlavu od práce a vypoulil oči na nemocného, ale hned zase je sklopil.

Pan Pazdírek těkal přiblblým svým úsměvem po nás všech, jakoby nás pozdravoval, ale zatím jeho paní šeptala panu přednostovi:

„Nikoho nezná, nikoho nepamatuje, nic neví. To je neštěstí, to je neštěstí, pane rado!"

Slzy jí vyhrkly, jak dopověděla a na zříceninu svého manžela se podívala. Chopila se ho potom, aby jej zas odvedla, ale Pazdírek se urputně bránil. Chvíli trvalo, než se jí podařilo vyvléci jej z úřadovny.

„Račte odpustit, pane rado, ale nedal jinak, chtěl sem, a doktor mi hned s počátku povídal: Když můžete vyhovět, vyhovte všemu, co bude požadovat,“ omlouvala se paní Pazdírková.

Pan přednosta se usmíval, ale dobře jsem poznal, jak ouzkostlivě hledí za Pazdírkem. A když manželé odešli, vyšel do předsíně a nařizoval:

„Vocápku, kdyby zas někdy pan oficiál přišel, zapřou mě, řeknou, že zde nejsem, nepouštěj ho ke mně. Pomoct mu nemůžem, a zdržuje nás jenom.“

Vocápkovi arci neřekl pravé příčiny, ale nám ji pak řekl.

„Věřej mně,“ povídal nám, vrátiv se do kanceláře, „celej se třesu. Proč jen ho sem vodí, chudáka! Co je to platno! Bylo mně z něho zima a zas horko. Ježíš Marjá, vždyť my tu nejsme žádná klinika!“

Zjev nešťastného Pazdírka a všechen jeho stav účinkoval tou měrou na přednostu, že již nevzal péra do ruky. Jen posedával, otíral se, z hluboka oddychoval, časem zafuněl. Věděli

jsme: podíval se na chvíli příšeře mrtvici přímo do tváře, viděl následky takového náhlého úderu z blízka — a všechny jeho obavy o vlastní osobu byly vzburcovány. Inu, starý pán to je!

Vytrval ještě asi hodinu v úřadě, potom však se zvedl, oblékl se a řekl k Vokounovi:

„Pane kancelista, musím na vzduch, všechno tu na mě padá. A pak už půjdu domů. Kdyby se něco zplašilo, pošlou mně to, pan Čamrda mi to přinese.“

Když odešel, zdvihl se za chvíli pan Vokoun, skoro jako pošeptmo ke mně přišel a chraptivým hlasem povídal:

„To se paní Pazdírková starému nezavděčila! Tohle mu ukázat — jakoby mu ta ohnivá ruka psala mene tekel...“

Řekl to zcela vážně, beze vší kousavosti. A já poznamenal:

„Však je to pohled zdrcující, pane kancelisto.“

„No vidíte, Čamrdo, a jen aby jí ho Pánbůh i takhle hodně dlouho zachoval. Pense, pense — to je existence!“

„Ale trýzeň je jí to nesmírná,“ řekl jsem. „Není-li naprosto pomoci, snad by pak bylo líp — —“

Netroufal jsem si dopověděti, Vokoun i tak rozuměl a řekl mi, rovnaje okuláry na nose:

„Ale jděte, Čamrdo, a zeptejte se jí, zdali by si přála, aby jí odešel. Zeptejte se jí — a povězte mi pak, co vám řekla.“

Vím docela jistě, že se na to nezeptám.

*

Těšil jsem se, zplaší-li se něco podle slov páně přednostových, abych k němu mohl, ale nevyskytlo se nic. A druhý den zas přišel do kanceláře. Zdál se mi nějak přepadlým a po tenku hovořil. Jest patrno, že obraz páně Pazdírkův se mu vznáší před očima. — Těšil jsem se, že uvidím zblízka slečnu Viktoru, po které se mi teď tolik stýská, ale věru nevím, mám-li si přáti, aby záminkou k tomu byla nemoc jejího otce. Ne, teď ať mně nestůně — ať nám nestůně!

*

Bohužel, přání snadno se projeví, snadno napíše — — Starý pán přece odstonává návštěvu Pazdírkovu. Nepřišla velká nemoc, ale přes tu chvíli zůstává doma na půl dne, na den. Někdy dopůldne, někdy odpůldne. „Poléhává si,“ povídal nám. Přicházejí prý na něj zimnice. Pak prý se tetelí, jakoby ho za naha do sněhu zahrabával, a hned zas přijde horkost.

„To jsou alterace, pánové, alterace. A ničeho se tak nebojím, jako alterace. Moje ne-

božka matka říkávala, že z alterace se vyklubávají všechny nemoce. A je to pravda. Tak se mi zdá, jakoby na mě něco táhlo. Jen aby mě to nechytlo do nového roku. Vždyť máme uzávěrky, Panebože!“

— — — — — — — — — — — —

Třikráte mě přednosta požádal, abych s ním šel z kanceláře až k domu, vždycky večer.

„Nějak se mi hlava zamotává, vědí? A pak na mě padne takový strach, že se skácím. Ale když mám někoho podle sebe, jdu bezpečně. Už se mě trochu ujmou, Čamrda, a nejsou pro to mrzutej. Až tady někdy nebudu, rád si vzpomenou, že mně nějakou službu prokázali.“

Snažil se říci to žertovně, ale vyznělo to teskllivě.

Zaslechl jednou Vokoun, jak zas žádá o doprovod, a povídal mi pak ráno:

„Čamrdo, pomaloučku byste se měl postarat o nějaký solidní pytel. Ňák v našem starém chrastí ten škelet, že se vám jednou na cestě rozsype. Abyste ho měl do čeho sebrat.“

Není Vokoun zlý člověk, ale jeho vtipy jsou někdy nesmírně drsné a necitelné. Časem se mi zdá, že mě týrá úmyslně.

*

Stále jsem doufal, že mi přednosta jednou zas řekne, abych s ním šel až nahoru, ale ne-

učinil to. Pravda, bývá teď o šesté večer již učiněná noc, nesluší se to. A mimo to — soudím — dámy mají asi plné ruce práce, plné hlavy starostí. Vánoce jsou za dveřmi, tu je v každé domácnosti samý zmatek. Pomyslím-li, jak ty svátky já letos zažiji, je mi nějak smutno. Budu vzpomínati na strůmek u přednostů, na slečnu Viktoru — a sám budu sedět s kvartýrskými a flekat šestadvacet. Jindy jsem po jiném nezatoužil, tentokráte však skoro se vánoc bojím.

*

Báječné vyznamenání od přednosty. Až se mi z toho hlava motá. Počkal si dnes večer, až kancelista Vokoun odešel, a povídal mi pak:

„Slyšej, Čamrda, nehněvaj se na mě, ale trochu mi letos musej pomoct. Jsem jako na vodě, nohy mi tak neslouží, a nemůžu se se vším tahat. Potřeboval bych domů na svátky láhev dobrého punče, manželce lahvičku nějaké višňovky, vědí, tak něco pro paničky, sardinky a ještě nějaké mlsotiny — mám to tuhle všechno na papírku sepsáno. Koupili by mně to? Vezmou si k tomu Vocápka, — Pánbů' chraň, aby se s tím tahali sám.“

Dal mi papírek a vytáhl zároveň taky náprsní tobolku. Vyňal z ní desítku a podal mi ji:

„Tu maj, myslím, že to stačí. — Jo, a kdepak to vezmou?“

Přemýšlel jsem, nebo těmihle věcmi se tuze neobírám. Punč a takové jiné sváteční potřeby snáší u nás kvartýrská. Pojednou se rozpomínám:

„Pane rado, vídám teď u kupců výrobky třebenické — —"

Přednosta mi nedal domluvit. Ťukl mě ukazováčkem do prsou a povídá:

„Viděj, to jsem chtěl navrhnout. Taky to pořáde čtu. Zkusej to. Viktora taky povídala, že jsou Třebenice dobry..."

Pronesl jméno slečny Viktory jako maně, bezděky, ale myslím, že v tom byl úmysl. Zmínkou o slečně Viktoře bodá mě jako ostruhou, tuší snad, pro ni že bych vše podstoupil. Ale přednosta chtěl naznačiti ještě více.

„Pravdu maj, Čamrda, koupěj ty třebenické věci. Je to n a š e (vyvaloval jsem oči; ode kdy říká přednosta n a š e?), taky V i k t o r a povídala, že je zbytečno kupovat cizí fabrikáty. — Tedy jsou tak dobrej, Čamrda, a koupěj třebenické. D v ě láhve punče vezmou, Čamrda, člověk neví, aby nepřišel host, a o svátcích bude zavřeno. Koupěj t ř i láhve, Čamrda, to se nezkazí. Nevypijeme na svátky, vypijeme na Sylvestra. A vezmou taky nějakou škatulku cukrovaného ovoce, vypadá to jako ledové — Viktora to ráda. Je to v takových pěkných kartánkách. A já jim povím, Čamrda, vezmou to zatím do kanceláře — neříkaj nikomu nic — a zavřou to třeba

do registratury. Doma by mně to ženské vyčuchaly. A takovou skleničku zavařeninky — manželce. Nehněvaj se, Čamrda, že jim dávám takovou komis, ale dyť jsou mladší!"

Můj Bože, koupil bych pro něj Prahu, kdyby mi na ni dal! Jemu, paní přednostové — Viktoře!

*

Lítám po kupcích, kupuji višňovku, punč, zavařené ovoce, marmeládu, polévané ovoce, mám plnou kapsu cenníků třebenických výrobkův a snáším to do registratury jako křeček. Přednosta pokaždé prohlíží, co zas přibylo, a říká mně:

„Koukaj, Čamrda, oni by mohli být u zásobovacího sboru intendantem! Stakramente — a má to etikety jako z Parízu! Ale bude Viktora koukat, až jí povím, kdo to všecko sháněl!"

Podivná věc, že se zmiňuje vždy jen o Viktoře, nikdy o druhé dceři. Jakoby věděl, že o slečně Viktoře tak rád slyším.

Sháním punč, duše drahá, a ty jej budeš pít!

Letos musí naše kvartýrská po večeři navařit konev punče. Ať ho mám taky!

———

14.

Kam pak stačila desítka! Nanosil jsem toho sice náruč, ale přednostovi jakoby rostl apetýt, když to viděl.

„Stakvalente, Čamrda," povídal, prohlížeje kousek po kousku, „to je nóbl galanterie! Tahle melanž, vypadá to jako z emailu! A vědí voni, Čamrda, že je to náramně výborný tónický prostředek? Vědí přece, co je tónický prostředek?"

Přiznávám se, že jsem o tom až potud měl velice nejasné ponětí, ale z doslovu přednostova jsem vyrozuměl. Vyložil mi to velmi obšírně a důrazně mě nabádal, abych si to pamatoval, až taky přijdu do let.

Nejvíc ho lákala višňovka. Pořád láhev otáčel, pomlaskával, a aby měl „právní důvod", vzpomněl si najednou:

„Stakra, škoda toho otvírat, ale dnes mi paní udělala k obědu takovou sekaninku — trochu tučné to bylo, nejspíš přidala mnoho vepřového, a česnek v tom byl — já jim povím, Čamrda, otevřou to, snad zde máme ňákou štamprličku?"

Já arci ne, ale Vocápek ji má. Ten je vůbec v truhlíku pod regálem na všechno tak zařízen, že by od hodiny mohl otevřít kořalnu. Vyšťoural jsem kalíšek, vypláknul, vytřel, a přednosta již mi podával kapesní nůž s vývrtkou.

Vytrhl jsem zátku, nalil jsem, rada to do sebe obrátil, jen to v něm žbluňklo. Jen co je pravda, ambažúru má.

Pohladil si bříšek a podávaje mi kalíšek, pobízel mě:

„A teď nalejou sobě, Čamrda. Zunknou si taky."

Trochu jsem se zdráhal, ale ne dlouho. Nalil jsem si, vypil.

„No, co říkají, Čamrda?" tázal se přednosta, jakoby přede mnou byl odhalil nesmírný objev.

Co jí říkám! Vždyť my ji u kvartýrských taky užíváme, a raději než z apatyky, ale nepokazím přednostovi radost.

Díval se přednosta na láhev a povídal nesmírně pováživě:

„Načatou láhev domů neponesu, Čamrda, musej koupit jinou. A tuhletu si nechám tady v byró, pro strejce Příhodu — tak někdy po těžším obědě."

Je on kulich mazaný, náš pan přednosta! Ale konečně — ať si u něho zjistí alkoholismus, až mu bude sedmdesát! Pak je to skoro jedno. A vytasil se s další pětkou na nové zboží. Bože, já bych nosil až do svátků!

*

Za čtrnáct dní je máme. Kdybych ani na kalendář se nepodíval, poznal bych to na Vo-

cápkovi. Jak se schyluje k svátkům, Vocápek je čilejší. Hlavně k nám všem je nesmírně úslužný, vtělená ochota. Kancelista Vokoun povídal mi dnes:

„Podívejte se na holomka starého. Do nedávna sotva nohama plet', a když jste si ho někam poslal, moh' jste umřít nejzdlouhavější nemocí, než se vrátil. Teď lítá jako špantajbl, div se nepřerazí. Cejtí už kapry z daleka, jako vydra, a má na ně políčeno. Uvidíte, co zas všechno užene!"

Věru, podivná věc je s Vocápkem. U kupců sotva co koupíme z ouřadu, všechno nám dodávají s hora, leda tu a tam nějaké klubko motouzu, balíček pečetního vosku, nějakou liberku svíček. Takto vůbec nemáme mnoho styku s partajemi privátními, ale Vocápek si nosí přes tu chvíli „vánoční dárky" jako nějaká děvečka z rodiny, kde berou na knížku. Tu se přižejbruje s kusem salonního mýdla, tu přinese krabici listovního papíru s obálkami, tu balíček svíček — čert ví, na kom to vymamuje. Vokoun myslí, že si dal také natisknouti „gratulantky" k novému roku: ‚Nejuctivější blahopřání od Matěje Vocápka, sluhy výpomocného úřadu', ne-li dokonce veršované přání, jako roznášejí kominíci.

Svoje dárky z oboru přepychu a nejedlé zboží vůbec nám pak nabízí ke koupi, aby se za hotové mohl zásobiti na svátky tabákem a viržinkami na božíhodovou procházku se svou

satoryjí — jak nazývá manželku. Věci jedlé a pitné si arci ponechává, s těmi se nám ani nechlubí.

Kancelista Vokoun použil jedné chvíle, kdy musil Vocápek až do zemské pokladny na Malou stranu, a vykonal v jeho „propadlišti“ pod regálem generální revisi. Objevil při tom tři lahvice laciného punče, plechovou krabici konservy, guláše, dvě krabičky sardinek a jiné pochutiny a pamlsky.

„Nejde mi do hlavy,“ povídal Vokoun, „kde koho ten kujón drancuje. Kdybych já vlez' kamkoli o vánoční dárek, každý mě rovnou cestou vyhodí.“

Zdá se, že místy vyřídí si Vocápek vánoční podarování „z ruky do huby“, jak říká pan Vokoun. Něčeho mu nalejí, a Vocápek s tím zavede „stručné řízení“. Aspoň v tyto dni páchne na deset kroků všelikými „spirituáliemi“ a na večer již se nebezpečně kymácí, jen tak tak že vládne kormidlem.

*

Za deset dní je štědrý večer — panečku, byl jsem to dnes v pěkných rozpacích, a jen že jsem vybředl duchapřítomností, které jsem se sám podivil.

Přednosta odešel již před pátou hodinou, Vocápek taky se ztratil jako to, co po sobě čert zanechává, a tu se zdvihl pan Vokoun od své-

ho stolu a přišáral se ke mně s pohledem vělmi důležitým, jakoby měl cosi neobyčejného za lubem. Taky měl.

„Jářku, Čamrdo!“

„Co si přejete, pane kancelisto?“

„Jářku, kde vy budete letos na štědrý večer hejřit?“

„Jako obyčejně, pane kancelisto, doma.“

„Tomu taky říkáte o svátcích domov, Čamrdo? Tak tedy vám povím, příteli: osměluju se zváti vás na nóbl večeři, co se do vás vejde.“

„Jak to, pane kancelisto?“

„Jak to! Vy máte pochopa! Prosím vás, abyste mně ráčil prokázat čest a byl mým hostem. Tak!“

„Vždyť vy taky nemáte domova, pane kancelisto.“

„To se ví, toho dne ne, taky mě tam nikdo neuvidí. Moje bába jde o osmé na kůtě, aby se prospala na půlnoční. To bych se pěkně obveselil. Slavím Štědrý večer po hospodách, letos u Choděry, a zvu vás tedy, abych tam nebyl sám, abychom se mohli bránit, až by nás číšníci chtěli vyhazovat. Teď je to po hospodách náramně solidní, o půl dvanácté sedí všady už jen duchové nebožtíků a klapají podivením sanicemi, jak se časy mění. Tak tedy — ujednáno?“

Opakuji, byl jsem v nesmírných rozpacích. Rád bych mu byl vyhověl, a zas mě cosi zráželo.

„Nehněvejte se, pane kancelisto, ale nemohu to udělat svým domácím. Jsem teď u nich na pátý rok a pokaždé jejich hostem na celé svátky. Již o tom hovoří zas od prvního a těší se, jak si posedíme — — —“

Vokoun zhluboka oddechl, skoro zafuněl, a povídá:

„No, nechci nikomu radost pokazit. Myslil jsem, že by nám tak bylo veselo, ale to se ví, kvartýrská má přednost. Tak tedy si tam zůstaňte — posedím a povečeřím zase sám, jako již tolik let. Škoda!“

A se sklopenou hlavou šel ke svému stolu. V tu chvíli bylo mi ho nesmírně líto, kozáka starého, opuštěného, že bych rád byl odvolal a jemu tedy přislíbil. Konečně by se kvartýrských beze mne obešli, a k srdci mi taky nepřirostli. Arci za okolností, v jakých žiji, jest u nich štědrý večer nejveselejší. Měl bych se taky potloukati po hospodách?

Ale řekl jsem — řekl.

Ještě jednou se vzchopil Vokoun, zase ke mně pomalu přišel a povídá:

„A co na Sylvestra, Čamrdo? Na Sylvestra taky mnou opovrhnete?“

Teď jsem vstal, podal jsem mu ruku a řekl jsem tak docela ze srdce upřímně:

„Na Sylvestra jsem váš, pane kancelisto!“

Vokoun mi smáčkl ruku jako svěrákem a zvolal:

„Ale, mladíče, to si dáme berdo!“

*

Chvalořečím nebi! Ne, to nebyl pouhý nápad, když jsem včera Vokounovi poděkoval za vyčastování štědrovečerní, to bylo vnuknutí od Boha! Neboť dnes — —

Až se mně hlava motá! Sedím, píšu, ale nevím, přečtu-li to kdy po sobě.

Bylo k poledni, přednosta si myl ruce, pročísal si vousy, uhladil si řídký kryt lebky a stále ještě okolkoval, jakoby někoho očekával. Poledne již odzvonili, ještě tu byl — a já taky nemohl utéci. Ale pojednou se přednosta rozkročil, ke mně, stanul, pohlédl na mne, a pronesl slavnostně, jakoby mi měl připnouti řád:

„Mám se jich zeptat, Čamrda, co budou dělat o štědrý večer.“

Nehorázné tušení projelo mnou od hlavy po paty.

„Pane rado, budu doma, jako obyčejně. U kvartýrských.“

Skoro jsem jektal.

„Tak tedy už pevně zadán?“ A čelo přednostovo se povraštilo.

„Bývám tam každý rok, pane rado.“

„Stakvalente,“ hovořil přednosta, „to jsem to vyved'. Já jim měl říct už včera, zapomněl

jsem. Paní mně uložila — — Vědí, Čamrda, paní náramně těšilo, že mě tak navštěvovali, když jsem stonal, že mě v té alteraci domů přivedli, tak říkajíc do postele položili, tuze to mou paní těšilo, a povídala mi, že se nemůže jinak odsloužit, než abych jich pozval na Štědrý večer k nám. Jsou bez starostí, žádná tabule, žádné ceremonie, docela po domácku — no a dyť už nás všecky znaj — — Ale kdyby mně to teď měli odříct, Čamrda, to by mou paní tuze mrzelo. Já si hned myslil — a Viktora taky povídala: To víš, mutrle, to má pan Čamrda něco lepšího — —"

Odmlčel se. Sotva jsem mohl vydechnout, když jsem honem na jeho poslední slova navazoval:

„Pane rado — naprosto nic lepšího — ale nevím, jak zasloužím té cti — —"

„No a přijdou tedy?" vyhrkl přednosta.

„Pane rado, vzdávám uctivý dík a milostivé paní ruku líbám, a tedy se osmělím, když ráčíte dovoliti — —"

„Ježíš Marjá, to mně svalili kámen se srdce!" řekl přednosta. „To by se paní se mnou byla vyvadila, že jsem to zbryndal."

A jakoby byl vyhrál, tak radostně si šel pro kabát a oblékal se. Rozumí se, že jsem mu do rukávů pomohl.

V tu chvíli vedle v kanceláři něco zašramotilo — na prahu stál Vokoun, oblečen k odchodu.

Div že jsem nezkameněl. Myslil jsem, že je kancelista dávno pryč, zdálo se mi tak, že již odešel, vedle bylo po celý ten čas jako v hrobě. A jistě to myslil i pan rada, nebo taky on díval se na Vokouna všecek překvapen. Soudím, že přednosta si nechával pozvání až na poledne, až budeme sami, že mu šlo o to, aby mi to řekl zcela důvěrně, ve čtyry oči — a hle, tu najednou dvě nepovolané uši!

Nevím, kde se to v přednostovi vzalo, ale teď zas on projevil vzácnou duchapřítomnost a okolnostmi vynucenou zdvořilost.

„Gotteswillen, pane kancelist, oni tady? Myslil jsem, že dávno odešli. No tak tím líp. Jestli pana kancelistu neurazím a nemá-li nic lepšího, tak prosím, aby nás taky na štědrý večer poctili na talíř rybí polívky. Moje paní by byla velmi potěšena — —“

Díval jsem se na kancelistu pln očekávání a naděje, že odřekne. Ale Vokoun se uklonil jak starý oficír a řekl nesmírně zdvořile:

„Pane rado, vaše vzácné pozvání je mi rozkazem. A když milostpaní radové nebudu na obtíž, budu si pokládati za velikou čest a vyznamenání a dostavím se ke stolu...“

Nevím, jestli se mi tak jen zdálo, ale myslím, že pan rada očekával odmítnutí. Po slovech

kancelistových však ani nemrkl, přistoupil k němu, podal mu ruku, a pronesl velmi přívětivě:

„To mě těší, pane kancelista, tuze mě těší. To budeme mít letos veselý štědrý večer — býváme vždycky sami. Dva hosty — a bude nás rovný počet! To bude paní ráda!“

Tohle snad bylo trochu pokrytecké. Myslím, že bude mít s paní doma nějaké opletání. A Vokoun si taky mohl jít k Choděrovi! Takové dvě nepovolané oči — a k tomu oči Vokounovy! — jsou někdy velmi nepříjemny. Ale děj se vůle boží!

Obstoupili jsme pana radu a jako čestná stráž jsme ho doprovodili až k domu. Když jsme se mu odporoučeli, chopil se mne Vokoun a šel zase kus cesty se mnou.

„Čamrdo,“ povídal mi s pekelnou zlomyslností, „něco vím docela jistě: že mě mu nedala stará do komise. Jenom pana Čamrdu tam chtěli! Ale to je jedno. Pozval mě, odříci jsem nemohl — aby mně nenamáznul do konduity: neochotný k představeným!“

Řehonil se, až se kdosi za námi zastavil. Pojednou ztichl, tvář jeho zvážněla, a jakoby mluvil ze zpovědnice, pronášel z hluboka a s nevylíčitelnou, přímo mefistofelskou ironií:

„Ale jak vy jste to mohl té své dobré kvartýrské udělat, že jí ten pátý štědrý večer tak pokazíte! Jistě vám taky již po Praze shání prezent...“

Lhostejno mi, co Vokoun povídá. Jeho přítomností budu mít asi ty chvíle ztrpčené, ale přes to ještě nikdy mi nenastával takový štědrý večer, jako letos. Kéž by byl již zejtra! — A zase si přeji, aby byl ještě hodně, hodně vzdálen.

Doma jsem si udělal křídou deset čárek a budu co den po jedné umazávati.

15.

Máme Boží hod — v pravdě sváteční, nerušený klid! A když pomyslím, že taky ještě zítra je svátek a že v úřadě posedím jen asi hodinu nebo dvě, jen tak pro forma, na „inspekci“, je mi radostno, jako mi bývalo kdysi, když jsem — školák malý — trávíval vánoční prázdniny. Kde jsou ty doby!

Dávno pro mne vánoce pozbyly někdejšího půvabu. Sám jsem ve světě, jako kůl v plotě, nikoho z rodiny nemám, po léta již se potloukám po všelikých kvartýrech a připadám si jako nezbytné zlo svých kvartýrských, kteří si drží cizího člověka na bytě pro těch několik zlatek, které jim připlácí na nájem. — Ale ne, nynějším svým domácím, manželům Petrnouškovým, křivdil bych. Nejsou to sice lidé veliké inteligence, mají rozhled asi jako kocour za komi-

nem, ale jsem u nich tak doma — zaplať Pánbůh aspoň za tuto náhradu domova. Přece však jsem již pozbýval naděje, že se mi ještě vrátí kouzlo vánoc, které mě obestíralo kdysi, dávno, tam doma, pod střechou otcovskou.

A hle, vrátilo se! V jiné sice tvářnosti, než jak ozlacovalo mé mládí, ale tak mocně a silně vrátilo se, a zastalo mě zralého, že jsem dovedl chápati, co mi přináší. Zas mě ovanula tajemná ta nálada vánoc a je jí plno kolkolem. Dnes naplněn jí i ten můj těsný pokojík, dnes vane i skromnou domácností Petrnouškových, chvěje se ve vzduchu za okny, zalehá celou Prahu. Vánoce, vánoce!

Ale pro mne není dnes Božího hodu, mně ještě trvá včerejší Štědrý den. Ó, jak bych si ty hodiny včerejšího večera chtěl prodloužiti na všechen další, dlouhý život! Byl jsem u pana přednosty, — a na blízku slečny Viktory! Ale proč bych nesvěřil těmto důvěrným stránkám denníku, že na blízku své, drahé, milované Viktory — — —!

*

Musil jsem ustati, na chvíli péro odložiti. Nebo když na Ni vzpomenu, jest mi, jakoby mi podivná zátopa stoupala k srdci a jakoby je zalévala, až v ní tone.

Starostí bylo dosti s touto návštěvou, která mně slibovala tolik blaženosti, ale která mi taky

připravila tolik trémy. Jakých prozaických starostí! Vždyť běželo o to, abych se slušně uvedl, a neměl jsem ani slušného oděvu! Ano, šaty mám nové, dík vlídné pomoci pana kancelisty Vokouna, svrchník taky nový — letos mohl jsem jej obléci bez obavy, že budu mrznouti. Ale — prádlo! Prohlížel jsem svoje košile — a jediná nebyla bez vady. U všech náprsenky jako řitice, a knoflíčkové dírky strašlivě rozšklebeny. Utekl jsem se — vybrav poměrně nejlepší — k paní Petrnouškové, aby ji zřídila. Ach, ta ji zřídila! Stejně jsem si na to mohl zavolati dráteníka. Neboť její stehy, kterými stáhla rozšířené dírky, byly jako drátování — vypadalo to hrozně, když jsem se na zkoušku oblékl a před zrcadlo postavil. Ne, takhle k přednostovům nemohu. Jediný pohled panin (ach, a Viktořin!) — a tajemství mého žebráckého mládeneckého prádelníku bylo by odhaleno. Zoufal jsem již, když mi hlavou šlehla záchranná myšlenka. Uchýlil jsem se poznovu k paní Petrnouškové, aby mně na tu visitu půjčila košili svého manžela. Zalhal jsem při tom, že jsem si košile objednal, ale že nejspíše pro nával sváteční nemohly být hotovy.

Přec jenom jsem viděl, že je paní Petrnoušková prozíravější, než se mi zdá.

„To je divná věc," povídala. „Právě na svátky to mají udělat. Nebo přečká-li člověk

svátky bez košile, po svátcích se taky bez ní obejde."

Myslím, že jsem se začervenal. Prohlédla mě, zdálo se mi. Ale ochotně tedy vybrala nejlepší širtinkové roucho svého chotě a položila mi je na postel.

Přepodivné však jest řízení osudu. Vylhal jsem si objednávku košil, a když jsem o čtvrté hodině přišel z kanceláře, vítala mne kvartýrská hned na prahu:

„No tak viděj, košile přece přišly!"

Vyvalil jsem oči jak v Jiříkově vidění. Letím do pokojíku, tu na stolku balík, pečlivě svázaný, na něm správná moje adresa a poznámka: Objednané košile.

Ruce se mi třásly, rozvazuji motouz, rozvinuji papír — a tu se na mne smějí tři bělostné košile, ovázané červenou stuhou, šest nových límců, tři páry manšet, a hedvábná, elegantní vázanka. Učiněný poklad, vzácné štědrovečerní překvapení! Pod stuhou obálka bez adresy. Roztrhnu, vytáhnu lístek. Na tom lapidárními písmeny napsáno: „Kabát dělá člověka, ale košile je bližší než kabát." Podpis? Žádný. Písmo jest nepochybně přetvářeno, ale jeho ráz přece mi jest povědomý. A pojednou šlehne mi hlavou: Vokoun!

Můj Bože, Vokoun! Podivuhodný člověk! Drsný jako pila, někdy poškleba nemilosrdný, žravý jak lučavka, a náhle zas projeví srdce ja-

ko z vosku. Kdo mu našeptal, čím by mě vytrhl z nesnází? Kde se u něho berou nápady, jaké mívá jen starostlivá matka? On mě obléká!

Až jsem se v duchu před ním zastyděl, ale tak rád, tak rád bych mu byl stiskl ruku. Nu stiskl jsem mu ji pak večer, v koutě pokoje u přednostů, a Vokoun mi odbroukl jako ježek:

„Milion jsem vám poslat nemohl — a zatím ho tak na kvap nepotřebujete!“

Potom však si mě prohlédl a řekl dobrácky:

„Jen když jsme trefili míru.“

Však jsem přímo zářil bělostnou, lesklou náprsenkou, a neminul jsem se s účinkem. Dobře jsem si všiml pohledu paní radové. Můj ty Bože! Kus prádla za půltřetí zlatky, a člověku přibude ceny!

*

Však byly taky jiné starosti. Jak přijíti k přednostovům? S čím? Štědrý den! S dárky přijít nemůžeme — ale s prázdnýma rukama?

Vokoun věděl radu. Nikdo by to v něm, starém mládenci, nehledal.

Rokovali jsme o tom v kanceláři jednoho dne, když přednosta odešel, a Vokoun zamžoural po mně očima. Rozumím již jeho pohledům, tají se v nich vždy dvojí výraz. A výraz pravý vždy jakoby ležel na dně jeho zraků.

„S prezentem nemůžete, Čamrdo, letos ještě ne, nemáte na něj legitimace,“ povídal mi.

„To si nechte až na přesrok, dá-li Pánbůh. Ale s holýma rukama taky ne, víme? Přinesete slečně Viktoře kytici, víte, ne pugét jako stodolu, ale takovou kytici, jakobyste ji byl v zahradě natrhal, se zlatou nitkou — však on vám to Dittrich nebo Bürgermeister elegatně umotá. A já přinesu druhou, té starší slečince. Vy jste mladší, vy tedy té mladší, té okaté, slečně Viktorii...“

Podivná věc — tentokráte mne nebolelo slovo „okaté“. Vidím, kterak třeba pojímati člověvěka i s vyjadřováním jako celek.

A tak tedy jsme včera večer o šesté vkročili do domácnosti přednostovy a podali jsme slečnám po kytici.

Nevím, zda jsem se neklamal, ale tak mi připadalo, že na tváři paní radové se objevil výraz mateřské blaženosti, když jsme je slečnám podávali, a její pohled zaletěl v zápětí k panu přednostovi. Ale tolik vím jistě, že jsme se tou dvorností výborně uvedli.

Já již pohlížel jenom na slečnu Viktoru. Přijala kytici všecka se zardívajíc, stiskla mi ruku, zašeptla: „Tak něžná vzpomínka,“ — a kráčela k etažéru, aby vložila kytici do vázy.

Hledím za ní — a myslil jsem, že se mi srdce rozskočí. Neboť pojednou Viktora hlavu trochu schýlila, současně kytici nadnesla a — políbila ji. Netušila, že to vidím, neboť na protější zdi visí zrcadlo, kteréž mi prozradilo tuto

něžnost, mé kytičce prokázanou. Teď vztyčila zas hlavu — a naše zraky setkaly se v zrcadle...

*

Pan přednosta — ale ne, to nebyl přednosta, když nás pozýval, abychom přisedli ke stolu. To nebyl vůbec náš úřední představený, to byl neskonale přívětivý hostitel, domácí pán, jenž vítá dva přátele nebo staré známé, vzácné a milé, na něž dávno se těšil. Ach, kdyby se takhle přednostové chovali taky v kancelářích, byly by všechny úřady na světě učiněným rájem! Arci, dlouho by to netrvalo, a všechny úřady by taky byly vzhůru nohama. Pan přednosta usedl v čelo stolu, dole paní radová. Mě posadili po levici slečny Viktory, proti mně usedla slečna Hedvika, starší sestřička Viktořina, a po její levici pan kancelista Vokoun. A pak nám kuchařka přinesla rybí polévku.

Jak živ jsem takto nevečeřel, nikdy mne nikdo nikam nepozval, a toho stolování jsem se obával nejvíce. Nebo taky na to je třeba cviku a tu člověk nejsnáze prozradí svoje společenské nedostatky, svoji nevychovanost. Ale dařilo se mi nad očekávání. Pravda, s počátku mě svíralo cosi, že jsem měl ruce jako spoutány a vůbec tělo jako tuhé, ale znenáhla se pouta uvolňovala, ruce nabývaly vlády. Trochu nemotorně jsem ještě vypadal při hlemýždích — jak živ jsem to nejedl a nevěděl jsem, kudy do toho —

trochu mnoho kůstek měl jsem v černé rybě, ale když přišel candát s máslem, potýkal jsem se s ním obratně, jakoby mně vrchní číšník od Černého koně byl dával hodiny, jablkový závin jedl jsem způsobně jako dítě a při zákuscích jsem byl již jako doma. Díval jsem se po očku na pana radu — panečku, mohl by mít na universitě řádnou profesuru o tom, jak sluší jíst — a díval jsem se taky na kancelistu Vokouna. Podivná věc, pan kancelista neměl trémy ani za mák. Hospodařil na svém talíři, jakoby tak večeřel každý den, a když se naše pohledy setkaly, „vyvejřil" na mne oči, jak říká, jakoby chtěl říci: Čubrníte, mladíče, co?

Pan přednosta hovořil, aby „rozpoutal" zábavu, a kancelista, jakoby ani neseděl vedle svého představeného, s podivuhodnou smělostí navazoval, odpovídal, až pak mluvil docela sám. A vyprávěl tolik a tak žertovně a chvílemi jadrně, až se rozchechtal pan přednosta, slečny hlasitě se rozesmály a paní radové smíchem až slzy po tvářích tekly.

Zazlíval jsem tehda Vokounovi, že se dal pozvati, ale nyní jsem tomu byl tak povděčen! Neboť bez něho byl bych si tu připadal jako v zajetí — třeba po boku slečny Viktory.

*

Bylo po večeři, paní radová poručila otevříti dvéře jídelny — a ve vedlejším pokoji zazářil

osvětlený vánoční strůmek, pod ním dárky. Nastal vzruch, všichni se vzchopili, všichni obstoupili strůmek. Paní radová přikročila k němu a podávala dárky, choti, dcerám, kuchařce, chápala se i svých — jak se jí co do ruky namanulo.

S počátku slečny ostýchavě přijímaly, jakoby jim přece přítomnost naše vadila, ale čím dále více se rozjařovaly, zajásaly chvílemi, když podaný dárek zvlášť radostně splnil jejich přání, Ježíšek zašuměl kolkolem. A toho jsem použil, abych se přitočil k okrouhlému stolu, na kterém stál strůmek, a abych tam na okraj položil dárek pro slečnu Viktoru, na který jsem se přece odvážil. Knihu. Básně. „Sny o štěstí“ od Vrchlického. Tím snad nikoho neurazím?

Konečně došlo i na ten balíček. Ale když paní radová vyvolala „Viktoře“, srazila se ve mně všechna krev nad vlastní smělostí. Dlouho jsem přemítal, jak nadepsati, až jsem se ustanovil na pouhém slově „Viktoře“, aby bylo vzbuzeno zdání, že je to od někoho z rodiny, z příbuzenstva, od přítelkyně. „Slečně Viktoře“ bylo by mě mohlo na ráz vyzraditi.

Nyní však se ve mně zatajil dech. Uhodne-li ona, uhodnou-li oni, kdo je dárcem, zda mi hned neokážou dvéře? Jako ztrnulý díval jsem se na slečnu Viktoru. Roztrhla obal, vyňala knihu v půvabné vazbě. „Vykrvácel“ jsem za ni u pana Spotta tři zlatky, ale za to mně udě-

lal mistrný kus. Takové vazby slečna Viktora jistě nemá.

Odklopila desku, podívala se na titul. Zavřela knihu a její zraky pátravě letěly po všech přítomných. Otec? Myslím sám, že panu přednostovi se o Vrchlickém ani nezasnilo. Matka? Při vší úctě, již chovám k paní radové — básně taky sotva kupuje. Viktora sama nejspíše taky to věděla, ani otce, ani matky nepodezírala. Sestra Hedvika? Jen ji tak očima překlouzla. Pan kancelista? Lehounká ironie zahrála jí kolem rtů, když o něj pohledem zavadila. A posléze tedy — zda zúmysla až naposled? — spočinuly její krásné, výrazné, hluboké, hedvábnými řasami oclánĕné oči na mně a hluboko v nich jakoby ležela otázka: Tys to byl?

Snažil jsem se, abych ten pohled vydržel, snažil jsem se zírati na ni zcela klidně, jakobych netušil, co má v ruce; avšak její zraky tak výmluvně ke mně mířily, vynucujíce přiznání, že jsem oči sklopil. A myslím, v tu chvíli že již drahá Viktora uhodla tajemného „Ježíška". Vzdával jsem díky nebi, že si tohoto vyšetřování slečnina a mých rozpaků nikdo nevšiml. Dále ozývala se jména obdarovaných a náhle zaznělo Vokounovo a hned potom taky moje. Dostali jsme oba po bedničce doutníků.

Přijal jsem z ruky paní radové dárek svůj a po příkladě páně Vokounově políbil jsem jí ruku.

Bylo po nadílce. Členové rodiny odnášeli si po náručí dárků, já poodložil jsem svoje doutníky na kredenc. Pojednou slečně Viktoře cosi upadlo.

„Pomozte mi, pane Čamrdo!" zažadonila. „Hned si to rozložím — —"

Zdvihl jsem balíček a kráčel jsem bezděky za slečnou Viktorou, spěchající do komnatky s klavírem. Tu na stolek i na klavír ukládala svoji kořist, obdivovala se předmětům, projevovala radost z jednotlivých, pozorně kladla každou věc, jako dítě v prvou chvíli darovanou hračku, až jí zbyla v ruce moje kniha.

„Ale od koho ta kniha?" pronesla slečna Viktora, jakoby se tázala sama sebe.

Mlčel jsem, hrdlo maje jak sevřeno.

„Mně náleží — bylo na ní napsáno Viktoře — omyl jest vyloučen..."

Všecek jsem hořel.

„A jenom Viktoře bylo napsáno — pochází tedy od osoby známé, dobře známé — —"

Nohy se pode mnou rozechvívaly. Zdálo se mi, že z jejího hlasu zní cosi přísného.

„Viktoře — kdo by to byl?"

Teď zavřela knihu a náhle se na mne podívala. Hořel jsem v tvářích, ale slova bych ze sebe byl nedostal.

„Nevíte, pane Čamrdo?“ udeřila na mne přímo. A ještě jednou opakovala vážně, přemítavě: „Viktoře —!“

Déle mlčeti jsem nemohl, nesměl. Sepjal jsem ruce a vyrážel jsem ze sebe:

„Slečno, smilování! Hořce pykám za svoji smělost — ale odvážil jsem se toho, abych před ostatními utajil, kdo že — — Slečno, jestliže jsem vás urazil, vraťte mi knihu, ale pro Boha živého, odpusťte a nehněvejte se — — — Dopustil jsem se toho z nejlepšího úmyslu. A je to krásná, něžná kniha — —“

„Kterak bych mohla vrátit!“ odpovídala Viktora — a stále ještě domníval jsem se slyšeti přísný zvuk v jejím hlase. „Knihu darovanou Ježíškem! Děkuji vám, pane Čamrdo. Ale kde jest, že kniha náleží skutečně mně, a kdo byl jejím dárcem? Nebo teprve pak byla by cena její pro mne úplná — —“

Odvažoval jsem se rozuměti jí, ale ještě jsem kolísal.

„Jakže, slečno, vy byste si přála — —?“

„Aby se byl dárce podepsal, ano.“

Tonul jsem v blaženosti neočekávané, v blaženosti, ve kterou doufati bych se nebyl osmělil. A Viktora přikročila k malému psacímu stolku u okna, přinesla kalamář a péro a podala mi knihu.

Usedl jsem, a jakkoli se mi ruka chvěla, napsal jsem na titulní list:

„Vysoce vážené slečně Viktoře

uctivě oddaný Pavel Čamrda.“

A datum.

Slečna Viktora chopila se knihy, přečítala, co jsem byl napsal, zapýřila se a skoro jen zašeptala:

„Děkuji vám, pane Čamrdo. Ale jak se vám za to odvděčím?“

„Slečno!“ pronesl jsem pln rozpaků.

„Jak se vám odvděčím? A jak si toho vůbec zasluhuji?“

A podávala mi ruku.

Tu jsem se chopil drahé, něžné, sladké ruky té a pokrýval jsem ji polibky — až mi ji Viktora zdráhavě odňala a zašeptala:

„Pane Pavle — —“

Když teď na to vzpomínám, dobře rozumím, proč mě pojmenovala křestným jménem. Jak by bylo znělo, kdyby v tu chvíli byla pronesla zase: pane Čamrdo!

Ale když to jméno vyslovila, nevím, co mne uchvátilo. Bouřilo to ve mně a bylo mi, jakoby bouřilo i celou komnatou. „Pane Pavle — —!“ Její hlas neskonale sladce to pronesl, závrať mě pojala. A tu — ó, kterak se rozpomenu, jak se to vše událo! — chopil jsem se opět ruky její, chopil jsem se i druhé a nyní střídavě jsem líbal obě ručky, celoval jsem je náruživě, vášnivě, vždy blíže jsem k sobě přitahoval sladkou tu

bytost — a když jsem vzhlédl, viděl jsem, jak jí planou líce, jak jí planou rty, a její oči leskly se vlhkým třpytem, jakoby do nich byly padly dvě krůpěje rosy — —

Bylo mi v tu chvíli, jakobychom již nebyli sami, jakoby se kdesi blízko nás byl kmitl nějaký stín. Ucouvl jsem, nemoha si vysvětliti podivný ten pocit.

Nevysvětlitelno! Bylo to varování nějaké? A z jakých sfér? Byl svrchovaný čas, že jsem se vzdal drahých rukou, neboť dvéře, které za námi zůstaly pootevřeny, otevřely se nyní dokořán a hlas páně přednostův zazněl na prahu:

„Stakvalente, kde pak jste, lidé! Máme tam ořechy a mandle a hrozinky — pojďte, pojďte zas mezi nás!"

Vracel jsem se ke stolu jako zločinec, domnívaje se, že mi na tváři viděti, čeho jsem se právě byl dopustil, a teprv po chvilce přišla taky slečna Viktora. Aksamitové její líce posud byly polity nachem a její oči klopily se pode dlouhými řasami...

*

Co na tom, co vše bylo dále, jak jsme žertovali a hráli! Snad ještě někdy vrátím se k těmto stránkám, abych vypsal, co dnes vypsati nemohu, snad jsem to všecko zapomněl. Jen její ruce

cítím posud ve svých a jen její poslední slova, když při loučení pronesla, aby neslyšel nikdo mimo mne:

„Na shledanou, pane Pavle!“

16.

Památným a nezapomenutelným zůstane mi letošní štědrý večer, na celý život, do smrti nejdelší, ale dlouho taky — myslím — nezapomenu na včerejší Boží hod. Pokud bylo světlo, potrvala ve mně jasná, radostná nálada. Ale jak slunce zapadlo a z hlubin za obzorem vystoupil soumrak, přepadala mě tesknota neskonalá. K sluchu mému donikalo sice odměřené chrupání kvartýrského pana Petrnouška, který ve vedlejší světnici na pohovce doháněl hodiny, před svátky probděné, slyšel jsem také lehké a jako bojácné šukání paní Petrnouškové, která patrně se snažila choditi ve vzduchu a ne po podlaze, aby chotě nevzbudila; tušil jsem tedy život lidí na blízku, a přece jsem si připadal, jakobych dlel sám a sám kdesi v poušti, nebo na vzdáleném, pustém skalisku, kolem něhož rozlévá se nepřehledná a nepřestupná hladina, těžká a nepohnutá, jak olověná. Černá, neproniknutelná klenba nade mnou, a jenom v dáli nedohledné, nad samým téměř obzorem, chvěje se jediná hvězda jak svět-

luška, třepetá se, mizí chvílemi, znova se rozzařuje a rozechvívá, dlouhé paprsky její jako teničká zlatá vlákna doletují v oči mé, jako na pozdrav poslední, hvězda shasla — ocitují se v temnotách a propadám se i se skaliskem v závratnou hlubinu.

Nedostižitelná ta hvězda — toť Viktora moje! Toť kouzelný třpyt jejích zraků, sálavé teplo jejího pohledu — —!

V tom zasnění utopil se v mé světničce dávno poslední zákmit světla denního, zšeřilo se, tma mě oblehla, nepřemožitelná tesklivost mě obestřela. Vzpomínal jsem na včerejší jas u přednostů, na teplo, rozlévající se komnatou, na veselé, zruměněné tváře, na smích Viktořin, na sladký zvuk hlasu jejího, na šustot jejího roucha, na onu chvilku v útulném budoárku — na všechno to štěstí, kterého se mi dostalo, kterým jsem byl obklopen jako ono dítě poklady v očarované skále v pohádce — a vše to náleží minulosti, uprchlo jak sen, a již ani za poklady světa nevrátí se mi vteřina ze všeho.

Nepomyslil jsem, že ještě kdy se ve mně vznítí všechny ty horoucí touhy, které jak vlnobití bouří v hrudi, varem kypí ve vší krvi, třeští v hlavě, bijí tepnami a rozechvívají celé tělo, rozohňují obraznost až k šíleným představám, obluzují duši a vhánějí člověka ve ztřeštěná dobrodružství — a hle, tu jsem vším tím byl zachvácen.

Zmocnila se mne nepřekonatelná touha, abych spatřil Viktoru. Půjdeš k přednostovům!

Rozžehl jsem lampu, ustrojil jsem se pečlivě. Ven, ven z té vyhřáté světničky, jejíž kamna ještě sálají horkem, jejížto vzduch ještě je naplněn vůní „františků", kterými paní Petrnoušková o svátcích vykuřuje celý byt.

Ale ani za toho roznícení jsem nezapomněl na všední věci, na okolí, jež mě obklopovalo. Potichounku, opatrně jsem se kradl větší světnicí, abych pana Petrnouška neprobudil.

Vidouc mě odcházeti, vzchopila se kvartýrská a vykradla se za mnou do kuchyně.

„Ale večer budou doma?" tázala se šeptem, dostihujíc mne již u samých dveří, „pravda-li?"

A dívala se při tom na mne skoro úzkostlivě.

„Ale ovšem že!" odpověděl jsem.

„To jsou hodný!" řekla s povděkem paní Petrnoušková. „Však jsme na ně včera vzpomínali. To se nám stejskalo! To byl smutný štědrý večer!"

Šťastný člověk nechápe cizího stesku! Já na ně včera ani nevzpomněl. Teprv teď se mi zjevil obraz štědrého večera Petrnouškových, těchto stárnoucích, skromných, plahočících se manželů, kteří se taky na ten den těšili a kterým jsem chyběl do třetice a do — šístky! Vždyť i dárkem na mne pamatovali, svazečkem pětadvacíti „kub", které jim trafikantka ovázala žlu-

tou hedvábnou stužkou, jakými bývají převázána štíhlá „Panetelas".

Na schodech jsem se zarazil pomyšlením: Kterak jsi mohl slíbiti, že přijdeš? Což pozvou-li tě u přednostů na večeři? Zdrží-li tě?

Ale na ulici jsem se vzpamatoval, chladný, sychravý vzduch vrátil mi příčetnost. Rozrazil mě, že jsem se zaryl hlouběji do svrchníku.

K přednostovům? Jaká pošetilost! Co tě posedlo, Pavle! Kterak by ses mohl odvážiti!

Stanul jsem. Kam tedy? Na procházku. Prahou, vrhnouti se v ten ruch, dívati se na lidi, lidem do tváří, hádati z nich, jaké kdo měl svátky, čísti, co komu nadělil Ježíšek, zkoumati nové kožichy, nové žakýtky, boa, rukávníky.

Rozběhl jsem se. A pojednou seznal jsem, že zcela bezděky mířím — k bytu přednostovu. Všechno mě pudilo do té ulice, i jejíž dlažba mi připadá posvátnou, že ji tepou drobné kramflíčky drobných botek Viktořiných.

Pošetilče! Kdybys náhle potkal rodinu přednostovu! Co řekneš? Zda neuhodnou, co tě sem vede, zda to neuhodne — Viktora?

Ale nebylo lze obrátit, utéci. Zprvu váhavě, ale čím dále rychleji jsem kráčel po chodníku protějším, tiskna se k domům, neodvažuje se hleděti před se, dokonce již ne na druhou stranu. Teprv u toho šťastného domu tak učiním...

Teď! A vzhlédl jsem k oknům, doufaje, že mi z nich zazáří jas lustru, že mě aspoň zdaleka

pozdraví prostory, v nichž drahá moje Viktora dýše.

Povznesl jsem zraky — všechna okna byla tmava, černá. Stanul jsem jako přimrazen. Bylo tak na snadě, že taky vyšli na procházku, a přec ani pomyšlením jsem se toho nenadál. Tak mrazivě, nehostinně na mne hleděla ta okna, tak cize, a ze všech jakoby na mne cosi volalo: Vari! Nemáš tu čeho pohledávat!

Kde jsi, dítě drahé! Kde těkáš, květino má vonná, kde svítí čarovné tvoje oči!

*

Bez cíle těkal jsem Prahou, všemi ulicemi, kde bylo lze naditi se, že by mohli kráčeti přednostovi, myslil jsem, že je musím potkati, že musím spatřiti Viktoru, aspoň zdaleka, ale toho večera nebyla Náhoda mým vůdcem.

Znenáhla řídly sražené dříve davy procházečů, ulice a třídy prázdnily se, vše se vracelo ke krbům anebo zapadalo do hostinců, šum tichl, hynul, v ulice snášel se klid večera, s výše klesala na Prahu noc. Poddal jsem se posléz a zamířil jsem k domovu.

K domovu! Ach, kde je nyní můj domov! Pro znavené tělo u Petrnoušků, ale duše má letěla za Viktorou, aby před ní poklekla v tom útulném budoáru, v té komnatce milé, která nás včera na kratičkou chvíli pojala ke sladké, cud-

né důvěrnosti, která mi na několik okamžiků darovala její sladké, měkké, teplé ruce.

Vzpomíná-li na tu chvíli taky Viktora?

*

Paní Petrnoušková již čekala, a když jsem vstoupil do kuchyně, rozveselily se její oči.

„No tak přece!“ vítala mne. „Však už jsem měla strach, že někde uváznou. A již taky ohřívám večeři.“

Můj ty Bože, ohřívaná večeře! Neměla to slovo pronést. Připomnělo mi zase včerejšek a připomnělo mi všecku moji dnešní bídu. V tu chvíli připadalo mi všechno tak ohřívané: i ta večeře, i paní Petrnoušková, i pan Petrnoušek — ba, i sám jsem si připadal jako ohřívaný.

Tam kdesi v dáli — ani nevím, kde — jarý, kypící život, v plném varu, v plném rozkvětu, a zde u nás: o h ř í v a n é!

*

Pan Petrnoušek seděl již u stolu, postřeného kostkovaným ubrusem, a taky se rozradoval, když jsem vstoupil. Pohrával nožem a vidličkou — uhodl jsem, že na mne čekali do poslední chvíle, až pak si řekli: Budeme jíst.

Však již v patách za mnou kráčela kvartýrská a přinášela tedy ohřívanou rybí polévku. Nebo té navaří paní Petrnoušková, že je jí na

celé svátky. A po polévce ohřívanou černou rybu. Potom kousek studeného kapra smaženého a naposledy zbytek studené vepřové kýty — měli jsme ji v poledne k obědu.

Jako bych jim byl dnes po včerejšku vzácnějším, obsluhovala mě paní nesmírně pozorně, vybírala nejlepší kousky, a pan Petrnoušek nesáhl do mísy, pokud jsem si nevzal já. A stále opakovala paní Petrnoušková:

„To jsou hodný, že přišli, to by nám tu věru bez nich bylo až do pláče...“

Když jsem viděl všechnu tu ochotu a vlídnost, tu radost z návratu mého, byl jsem sám povděčen, že zas mezi nimi sedím. Vracel jsem se znenáhla ze své luzné pohádky, ze svých vzdušných cest, ocitoval jsem se zase rád ve starém tom ovzduší, kde žiji beze všeho ostychu tolik let — a po tom večerním rozbolestnění duše chutnalo mně! Vlastně je paní Petrnoušková výborná kuchařka a o svátcích vypadají taky moje obědy a večeře zcela jinak než „normální“ náš program kuchyňský. Všeho jsem pojedl do syta, byl jsem vyběhán, vymrzlý, kamna dýchala milým teplem a na nejhořejším kachlíku zase znenáhla se měnil v popel čerstvý „františek“, rozšiřuje světnicí svoji lacinou a přec jen milou vůni.

Po večeři jsem se přihrnul se svojí bedničkou doutníků od přednosty. Teprv teď jsem ji otevřel a nabídl panu Petrnouškovi.

Podíval se na zavalité doutníčky, uložené tu jako děťátka v kolébce a přepásané pestrým páskem, zlatým a červeným, a řekl skromně a skoro stydlivě:

„Inu ano, tohle je jiná sorta, pravda! Kde pak našinec — — —"

Rozuměl jsem. Vzpomněl tu na svůj dárek, na těch pětadvacet kub, maskovaných stužkou z tenkých havanských, a zastyděl se za chudou svoji nadílku. Musil jsem ho nějak vytrhnouti. Honem jsem spěchal pro druhý svazeček, pro prezent z jeho rukou, a zcela přesvědčivě jsem ujišťoval:

„Pravda, dražší jsou ty páskované, pane Petrnoušku, ale taky těžší. Kdežto takové kuba je jako starý dobrý kamarád, který neublíží!"

A zúmysla kouřil jsem jen z jeho kub, abych naznačil, jak si vážím i jeho dárku.

Ještě před tím nalila nám paní Petrnoušková po kalíšku višňovky, třebenické. Včera u přednostů, dnes doma — něco přece se přeneslo ze štědrého večera na dnešek!

Petrnoušek vyzunkl ji mlsotně, pomlaskl si, a hledě na mne, slibně mi povídal, jakoby zrazoval sladké tajemství:

„Máme ještě něco, pane Čamrdo, láhev špumante, od Šulce. Chystali jsme ji na včerejšek, ale nechali jsme ji na dnešek, abyste užil s námi. Za oknem je, tam se dost nastudí, bez

ledu. Po pivě si doložíme, tak na vrch. Spí se po tom dobře."

Upřímni lidé! Kdyby vedle mne seděla Viktora, bylo by mé štěstí úplné. Ale kdež Viktora do tohoto prostého příbytku! Tys ve svém úpravném budoárku, snad vzpomínáš, snad se zasníváš nad knihou Vrchlického, nade Sny o štěstí — a sníš o nějakém štěstí budoucím.

Náležím k němu taky já, Viktoro drahá?

— — — — — — — — — — — — — —

Paní Petrnoušková sklidila se stolu, vytřepala ubrus nad uhlákem, znova postřela stůl a znova dolila sklenice pivem.

Zatím pan Petrnoušek vstal, šáral se ku prádelníku, vytáhl šuplík, vyňal cosi malého a skrývaje to za zády, vrátil se ke stolu. Hleděl na mne skoro šelmovsky a zas jako prosebně, když pronášel:

„No a jak, pane Čamrdo, hodíme si dnes takovou malou?"

Ano, šístku. Ochotně jsem přisvědčil.

Teď okázal, co skrýval. Balíček špádů. A povídal, okazuje na obal s kolkem:

„Z brusu nové, pane Čamrdo! Lakované! Dnes je zasvětíme. Ale ne, abychom tuhle matce lažírovali! Bez milosti — jak padne karta."

Roztrhl obal, zamíchal karty, položil na stůl a pobídl mě, abych si sňal:

„Malá dává!"

A hráli jsme šístku skoro do půlnoci. Bez milosti jsme hráli — a paní Petrnoušková odnášela kořist osmi krejcarů. Ale vypadala při tom tak šťastně, jakoby byla strhala pražskou loterii.

Zaplať Bůh, šťastně a vesele jsem zakončil taky Boží hod. Nesmí člověk mít velkých požadavků.

17.

Vše bylo o letošních Vánocích jinak než jindy. Sám úřad se mi zdál svátečnější. Vzpomínám, jak jsme jindy netrpělivě čekávali, komu přednosta vrazí povinnou inspekci na svatého Štěpána. Běželo o pouhé tři nebo jen dvě hodiny, ale nikomu z nás nechtělo se do nich. Oficiál ujišťoval nevrle, že má právo na celé svátky; že má té dřiny za celý rok dost a že má taky nějaké povinnosti ke své domácnosti. „Od inspekce“ že jsou páni mladší a hlavně svobodní.

Tomu rozumíval kancelista Vokoun jako narážce na sebe a slavně se ohrazoval, že ve službě jsou si všichni rovni, ať ženatí nebo svobodní. A šije sebou na židli u stolu dodával, že vlastně každý, kdo má ty „povinnosti k domácnosti“ (což pronášel s netajenou jízlivostí), může být rád, když si od nich v ouřadě oddychne. Že

nikdo nikoho nenutil, aby se uvazoval v takový „servitut".

Já obyčejně mlčíval, nic jiného mi nezbývalo. Co pak taky může říkat člověk, který není ve „štátusu"! Věděl jsem, že bude, jak ustanoví přednosta. A když přišel a řekl: „Tak tento — prostřední svátek vánoční vezmou si letos o n i, — —" ať to pak byl oficiál nebo kancelista nebo já, mlčeli jsme všichni a poslušně jsme „drželi inspekci".

Chuďas oficiál! Jak rád by se v ni letos byl uvázal! Jaké pak asi tam byly Vánoce?

Ale tentokrát přednosta vůbec z a p o m n ě l stanovit inspekci, a tak se stalo, že jsme se v kanceláři sešli v š i ch n i.

První jsem tam byl já. Vlastně Vocápek, abych mu nekřivdil, ale Vocápek není ouřad, Vocápek je něco jako kus nářadí, část inventáře. Zastal jsem ho klečet u kamen, díval se nějak malomyslně do pece, kde mu dnes ne a ne hořet, a dal mi dobrýtro jak náměsíčný.

Rozfoukal to konečně v kamnech, těžce vstal a potáceje se od stolu ke stolu povídal:

„Tak už zas hrom svátky vzal! Sotva si člověk trochu odpočine — tu máš, nová robota na krku!"

Nevím, čemu Vocápek říká odpočívat, neboť on taky v hodiny úřední si do syta odpočine, ale včera jistě neodpočíval. Včera, myslím, ne-

lenil ani na chvíli. Chodí jak na vodě a marně hledá obvyklé těžiště.

Ještě několikrát klekl ke kamnům, otevřel dvířka, zamyslil se nad plamínkem, olizujícím tam nesměle drobné kousky uhlí, a pak zabručel nad uhlákem:

„Jsou zastuzeny, neřádi. Než se to rozhoří, půjdeme domů. Vlastně je tahle sváteční inšpekce náramně zbytečná! Ajnlauf není, pro koho pak vlastně amtýrujeme?"

Neodpovídal jsem. Dnes mi do hovoru s Vocápkem nebylo. Po všem, co předcházelo, čišela mi z něho strašlivá próza života. Kéž bych tu byl sám, docela sám! Umiňoval jsem si, že Vocápka někam pošlu, abych osaměl, ale bylo jinak souzeno.

O půl desáté otevřely se dvéře, přišel kancelista, pan Vokoun.

„Co pak tu děláte, mladíče?" vyhrkl spatřiv mne.

„Inspekce, pane kancelisto..."

„Tak tedy vám řekl starý — —?"

„Ne, nic mi neřekl, pane kancelisto. Zapomněl."

„To bych se zfamfrněl!" zlobil se kancelista. „Pořád se mi zdálo, že mi něco povídá, než jsme odešli, ale ne vzpomenout, co povídal. A ráno mě napadlo: že to byla inspekce! A ženu se sem jako blázen. — Ale už tu zůstanu. Mám

na stole takového škvora, snad ho dnes udolám.“

„Škvorem“ nazývá kancelista protivný kus, do kterého se mu nechce. Mně se zdá, nějakou domovskou příslušnost. Panečku, to si zde ještě poleží. To je právě tak akcidence na svátky! Znám to. Když jsem byl u trestního, zjišťovali jsme tam jednou příslušnost jednoho cikána, z rodiny Serynkovy. Zjišťovali jsme ji pět čtvrtí roku, a když jsme to zjistili, byl to docela jiný Serynek a patřil docela jinam.

Pan kancelista si „škvora“ rozbalil, podíval se na něj, odplivl, a zas ho klidně zavázal. Věděl jsem to. Nám sem někdy vrazí pěknou věc. — Potom vstal a podíval se několikráte do předsíně, na Vocápka, který si taky vyhledal sváteční práci. Rozvazoval uzlíčky starých kusů motouzů s akt, kterých má plný šuplík. Je to jakási jubilejní práce Vocápkova. Rozvazuje ty uzlíčky o Vánocích, o Velikonocích, ale myslím, že je tam najde někdy jeho nástupce všechny a bude moci v práci Vocápkově pokračovat.

Když se Vokoun vrátil potřetí, povídá mi: „Viděl jste někdy supa v menažerii nebo jaká potvora to je?“

Bodejť bych neviděl supa. Přisvědčil jsem.

„A viděl jste, když mhourá očima, jak se mu přes ně přetahuje taková modrá blána nebo co to je?“

Nevěděl jsem, kam tím míří. A než jsem odpověděl, povídá kancelista:

„Tak se podívejte na Vocápka. Má dnes na očích takovou mázdru jako cejnovou — ten asi včera chmelil!"

Zas vyšel ven a povídal tam našemu faktotu:

„Že by se rádi prošli, Vocápku?"

Slyšel jsem jenom nějaké zavrčení.

„Tak tuhle mají dva šestáky, přinesou mi čtyry viržinka."

Chvíli bylo ticho a pak pronesl Vocápek, jakoby žádal za slitování:

„Spěchaj na ně, pane kancelista?"

„No, letos bych je rád viděl," odpovídal Vokoun.

Potom se ozývalo nějaké hrkání, jakoby tam přestavoval nábytek, to Vocápek vstával a chystal se na cestu. A konečně se vyvalil ze dveří.

Vokoun se vrátil, vytáhl z kapsy doutník, z oněch štědrovečerních od přednosty, zažehl jej, načež upíraje na mne pichlavé oči hovořil:

„Teď je nepotřebuju, ale na vzduchu bude Vocápkovi líp. A pak jsem vám chtěl říci: víte vy, že jsem vás předevčírem zachránil?"

„Od čeho, pane kancelisto?"

Vypadal komicky přísně, jako vyšetřující soudce, že jsem se bezděky usmál.

„Docela nic se nešklebte, mladíče," mluvil kancelista dále, „jakobyste měl svědomí z por-

culánu! Nač pak jsme to byli u přednostů pozváni předevčírem, co!"

„No, na večeři, pane kancelisto."

„To si taky myslím, že na večeři! A myslíte, že k té večeři patřilo taky, abyste tam v pokoji u klavíru tu hezkou okatou slečinku tak muckal? Co?"

Vyvalil jsem na Vokouna oči.

„Já vím, brejlíte na mě, to se rozumí. Ale ta sháňka po vás! ‚Kde pak je pan Čamrda?' ptala se milostpaní. ‚Kde pak je pan Čamrda?' ptal se starý. — Já se nemusel ptát, já věděl, že někde tam, kde je slečinka. A myslel jsem si, že vám čert nedá dobře dělat. A tak jsem se sebral a šel vás jako hledat — no, pěkně děkuju, aby tak viděl starý, co jsem viděl já, jak ji držíte za pacinky a nestačíte je líbat. Jen jsem tak trochu trkl do dveří, abych vám dal aviso. — A již tu za mnou byl starý!"

To bylo tedy v onu chvíli, kdy se mi zazdálo, že již nejsme zcela sami! To byl Vokoun! Že bude někdy Vokoun mým „strážným andělem", nenadál jsem se.

„To věřím," šklebil se kancelista, „takovéhle ouřadní výkony — do těch by vás nemusel nutit! Ale podruhé za sebou zavírejte, zpozdilý mladíče!"

Vokoun je dobrá duše, ale učiněný detektiv.

Ostatně je mi to přece milejší, než aby tam byl stál přednosta.

*

Vocápek pořád ještě se nevracel, ale o jedenácté přišel sám pan přednosta. Jakživ jsem ho neviděl v míře tak dobré.

„Stakvalente, pánové," mluvil svlékaje kožich, „to jsem si zatopil! Snídám, snídám, a najednou si vzpomenu: pro Pánaboha, vždyť já neustanovil inšpekci! Paní povídá: no, přece tam z těch pánů někdo bude! — A já jí povídám: byli by blázni, aby chodili, když jsem nic neřekl. Ale to jsem řek' jenom tak, myslel jsem, že někdo přijde. Ale že zde budeme všichni, přece jsem si nemyslel."

Bylo zjevno, jak ho těší, že jsme na místě.

„Panečku," pokračoval přednosta, „dnes přijít nějaká inspekce shora, to by koukali páni, jaký mám personál. Koleda — a všechno zde. A co pak Vocápek?"

„Přijde hned," odpovídal kancelista, „jen jsem ho někam poslal."

„Však já vám tu dlouho nebudu, páni," oznamoval přednosta. „Jen tak jsem se šel provětrat — člověk potřebuje, po těch svátcích — a zas půjdu. — No, co pak jsme dělali včera?"

Jako milius byl — tak nějak se vpravil předvčírem v úlohu hostitele, že se z ní pořád nemohl vyzouti. Zavtipkoval, zažertoval, povídal,

že nám práce neuteče, abychom to nechali na zejtřek (však my vůbec nic nedělali!), že by sám všecku inspekci poslal k čertu, ale že musí být, kdyby náhodou přišlo něco nepředvídaného, a náhle povídá:

„Nevím, jak se pánové bavili na štědrý večer — jen doufám, že dobře — ale naši — —! Paní byla tuze spokojena, pánové, náramně se jí to líbilo, a povídala mi včera: Vidíš, fátr, to byl jednou štědrý večer, dávno jsme ho tak neměli. A povídala mi paní: proč pak jsme nemohli mít už jindy takové štědré večery, tak veselé? No, člověka všechno nenapadne. A pak povídala paní: vidíš, fátr, takhle bych si to přála pokaždé. — A že je pan kancelista takový čtverák, sám jsem nevěděl. Ještě včera večer se smála paní, co všechno povídal. A víte-li pak, pánové, že se se mnou vadila, proč jsem vás nepozval na včerejší oběd? Prý to patří už jako k tomu štědrému večeru. — No, dobrá, ale proč pak mně paní dřív nic neřekla? — Tak jsem paní povídal: no, co se nestalo, může se stát. A pak si to tedy vynahradíme.“

Povídal, povídal, kde všady chodili, že si vyšli prohlédnout nový tunel vyšehradský — můj Bože, to jsem nemohl tušit. Všady bych je byl hledal, jen v tom tunelu ne!

Za půl hodiny oblékl zas kožich, rozloučil se s námi přívětivě a šel.

Vokoun hned po jeho odchodu poznamenal:

„Zapomněl nám říci, kdy máme na ten oběd přijít. Pro mne — dělá-li jim to radost — poctím je třeba každé neděle. Hůř mi nebudou vařit než v hospodě — —“

Odbíjela dvanáctá, když jsme inspekci skončili a šli. Ve vratech budovy vrazil do nás — Vocápek.

„Vocápku, kde pak máte viržinky?“ obořil se na něj Vokoun.

„Jaký viržinky, pane kancelista?“

„Vždyť jsem vám dal dva šestáky!“

„Ježíš Marjá, jaký dva šestáky?“ naříkal Vocápek.

„Dva šestáky na viržinky!“ třásl Vokoun Vocápkem.

Teď, jakoby Vocápka nebesa byla osvítila, vyvalil oči, sáhl do kapsy a volal skoro plačtivě:

„Ale dyť je nesu, tuhle jsou!“

A podával Vokounovi cosi.

Byla to snad kdysi viržinka, ale teď to vypadalo jako hrst vojanského tabáku. Někde snad Vocápka přejeli a viržinka páně Vokounova to odnesla.

Kancelista díval se na tu drť zádumčivě a pak se otázal:

„Vocápečku, byl jste již o letošních vánocích od ženy bit?“

Vocápek zděšen ucouvl:

„Ještě ne, pane kancelist...“

„Tak dnes jistě budete, Vocápečku," povídal mu Vokoun dobrácky, „vzpomeňte si na mě. A až vám otrne, nacpěte si tohle koření do fajfky a vykuřte to..."

Vzdalovali jsme se a Vocápek pohlížel za námi všecek zdrcen.

18.

Tak tedy poslední den roku, Sylvestr! Nějak tesklivo je mi, že se s letošním rokem loučíme. Dívám se v něj nazpět s neskonalou vděčností, neboť co vše mi tento domírající rok přinesl! Novou chuť ku práci, naději do budoucnosti, — ale čeho snad si vážím nade vše: vrátil mi kus šťastného mládí, když mi dal Viktoru.

Ó, snad se neklamu, když se takto vyjadřuji. Jsou sice chvíle, kdy se potácím jako v závrati hroznými pochybami, mohu-li sám sobě věřit, mohu-li věřit rozličným těm příznakům náklonnosti, není-li to pouhá vlídnost a přívětivost beze všeho základu hlubšího, není-li to pouhá almužna se stolu bohatcova bídnému chuďasu, který stojí u dveří, kam až se vedral nebedlivostí strážců paláce.

Hned potom však uvažuji, že není možno, aby si drahá Viktora nebyla vědoma, jaké to naděje ve mně vzbuzuje každým slovem, každým

pohledem, jehož se mi od ní dostalo. A poněvadž není z oněch mělkých ženštin, kteréž dovedou žertovati z pouhého vrtochu s každým na potkání, jen aby samy sobě polichotily novým, laciným vítězstvím — protože se ve mně vše vzpírá, abych takto soudil o Viktoře, nemohu jinak než jásavě volati v nitru svém: moje, moje, moje zlatá Viktora!

A tuto rozkošnou bytost postavil mi na cestu životem tento hynoucí rok, jehož hodiny jsou spočítány, kterýž za kraťoučko zapadne na vždy, který v duši mé taky navždy zanechá nejsladší a nejvděčnější vzpomínky. Šel jsem do nedávna prázdnem, jako bez cíle, bez nadějí a bez vážných povinností. Setkal jsem se s ní, a její stisknutí ruky, její lahodný úsměv jako nějakým kouzlem proměnily tu moji životní poušť v půvabný sad plný čarovných květů, plný jásavého zpěvu ptačího, s planoucím sluncem ve výši, a všechen vzduch kolkolem je tíhotný sladkými tuchami. Tam v dáli přede mnou, za mořem ohnivých růží, vypíná se zámek jako v pohádce, jehož křišťálová okna třpytí se jako v plamenech odrazem paprsků slunečních. Jedno okno rozlétlo se a v něm zjevila se rozkošná, usměvavá hlava dívčí, bílá ruka kyne mi na pozev, abych bez rozmýšlení šel blíže, abych vstoupil. Ta dívčí hlava má podobu — Viktořinu.

Rozumím ti duše drahá. Tys mi dala cíl

života, nové naděje i vážnou povinnost. Dobyti tebe! Dobudu tě!

*

A po každém takovém záchvatu lyriky popadne mě zas holá próza života. Pak mi zmizí kouzelný ten sad, nádherné stromoví, opojná vůně růží, pohádkový zámek, oněmí ptačí písně ve vzduchu, a přede mnou vyvstane prostý početní úkol, tkvící v jediném slově: kdy?

Ó, Bože, kdy to vše bude, Viktoro drahá!

Zatím sekáme v kanceláři resty. Není u nás nikdy pilněji než v témdni od Vánoc do nového roku. I do samého pana přednosty jakoby nalil čilejšího života. Jen aby nám nezbylo nic ze starého do nového, jen abychom nic „nepřetahovali". Ale kde pak jest úřad, aby se mu to podařilo! Jsou některé svazky akt houževnaté tak, že jimi nikdo nehne. Vyndali jsme jich několik, probrali se jimi, ale zase jsme je beznadějně svázali a vložili do té veliké hrobky „restů" — zítra jim taky můžeme přáti šťastného nového roku. Každému z nich něco schází; tu nějaký výkaz, na nějž čekáme po měsíce od některé instance a jehož jsme v čas nevyupomínali, tu nějaká rekvisice z venkova, která vázne zas tam venku někomu na stole. Přes to však jsme odpravili mnoho čísel a Vocápek nevychází z udivení, kde se toho tolik najednou nabralo.

„Nahoře budou mít radost, že jim to tam všechno nahňácáme k novému roku," povídal mi včera.

Ať mají! Pan přednosta má taky radost, že se stoly a regály prázdní. Přes tu chvíli se zastavuje buď u kancelisty nebo u mého stolu, mne si ruce a pobízí:

„Tak, tak, Čamrda, jen s tím se vším pryč, ať tu máme čisto."

Poslouchá to Vokoun, ušklibuje se a povídal mi jedné chvíle v koutě ouřadovny někdy páně oficiálovy:

„Jo, čisto! To by muselo nastat zemětřesení, aby se nám pod nohama otevřela zem a všechno pohltila! Pak by bylo čisto."

A ještě povídal:

„Kdyby takhle všechno, co kde v ouřadech leží nevyřízeného, neslo ouroky, Ježíš Marjá, to by si štát pomoh'! Taky na nás by moh' pamatovat s pěknou remunerací."

*

Pořád mi dnes od rána připadalo, jakoby mně pan přednosta chtěl něco říci. Obcházel mě, díval se na mne tak nějak dobrácky potouchle, jakoby měl cosi za lubem. Konečně před polednem to prasklo.

Můj ty Božíčku, chystal mi překvapení!

„Tak poslouchaj, Čamrda, že chtěj bejt na Sylvestra taky veselej?" řekl mi náhle.

Nevěděl jsem, kam bije, usmál jsem se tedy jaksi připitoměle vděčně již předem za to, čím že mě obveselí.

„Tak jim povím, Čamrda, že už přestanou bejt pouhým diurnistou a že budou od nového roku praktikantem.“

Skoro jsem zapomněl, že jsem zažádal, abych byl jmenován praktikantem, brzy potom, jak se to stalo s panem oficiálem, na radu a pobízení páně přednostovo. A teď tedy — —!

Pan přednosta přikročil ke svému stolu, vytáhl šuplík a povídá:

„Vyvalujou oči! To si myslím. Abych jim řek' pravdu, mám to zde už ňákých pár dní, ale myslil jsem si, že jim to na nový rok přijde právě vhod. Bodejť by nepřišlo!“

A vyňal ze šuplíku obálku s vyřízením mé uctivé žádosti.

„Pěkně jim to bylo vyřízeno, Čamrda, tuze pěkně. Jsou jmenován. No, co na mně bylo, udělal jsem jim k žádosti průvod jak náleží. Ode mě dostali konduitu, jakých se nahoru moc neposílá. Podotejkl jsem, že mají jus, že študujou kontabilitu a že svým povinnostem zouplna vyhovujou, vyjádřil jsem naději, že z nich bude řádný a spolehlivý ouřadník a že jsou v každém ohledu upotřebitedlný. Tak viděj, Čamrda, od zítřka jsou ve štátusu, od zítřka maj ouřadní karakter. Přijmou ode mě upřímnou gratulaci.“

Přednosta mi podal ruku a myslím, že jsem se skutečně trochu chvěl, když jsem svoje jmenování vkládal do náprsní kapsy. Myslil jsem při tom na Viktoru.

Jsem ti o krok blíž, dítě drahé! Malý krůček, ale přece krok.

*

Ještě v noci sedám ke svému zápisníku. Není mi do spaní, vrátil jsem se všecek rozjařen z besední restaurace — byl jsem hostem Vokounovým, jak už před svátky mě pozval.

Stiskl mi sice ruku taky v poledne, když uslyšel zvěst páně přednostovu, ale gratulaci po svém způsobu si nechal na večer, po ouřadě, vlastně až na půlnoc.

Vokoun je výborný, upřímný chlap. Zdá se mi čím dále tím více, že se vymkl z nějaké lepší dráhy, že v sobě má cosi kavalírského, co jen jeho drsností je časem trochu kaleno. Zdá se mi však taky, že tato jeho drsnost jest úmyslná, chtěná, nebo nic mu není tak proti srsti, jako nějaké plačtivé, pohnutlivé výlevy. A jakmile cítí, že se schyluje k něčemu takovému, naladí hned své chování do dur. Urážělo mě to kdysi, už mne to neuráží.

Schylovalo se k půlnoci, pojednou se přihrne číšník a staví na stůl niklový škopík, plný ledu, a z ledu ční hrdlo láhve, olepené sta-

niolem. Pro živý svět — Vokoun častuje šampaňským!

Díval jsem se naň všecek vyjeven, ale Vokoun jakoby se nechumelilo. Povídám tedy:

„Ale pane kancelisto — tohle snad ani pan přednosta dnes — —"

Vokoun vyfoukl mrak dýmu z viržinky a povídá:

„No, kamaráde, taky by moh' vypít láhev žampusu — má dnes taky jistě malou rodinnou slavnůstku."

Neporozuměl jsem.

Vokoun mě provrtával očima a pokračoval:

„Víte, oslavíme si to vaše jmenování. A možná, že ho u starého taky oslavují. Mohli by slavit..."

Teď jsem chápal, kam kancelista bije.

Rafije na hodinách posunovala se na dvanáctku. Tu a tam v lokále vybuchla zátka vězněného šampaňského. Vokoun pokynul číšníkovi, aby taky na hrdle té naší láhve zpřetrhal dráty.

Díval jsem se potom, jak Vokoun, chopiv se lahve, pomáhá zátce, jak znenáhla vylézá, pojednou s výbuchem vyletěla, a již Vokoun plnil dvě široké číše.

„Tak tedy, Čamrdo, ať žije nový rok, ať jste hodně zdráv!"

„Na vaše zdraví, pane kancelisto!"

„Třeba taky, Čamrdo. A ať žije, co máme rádi, Čamrdo!"

Číše se mi chvěla v ruce.

„Přiťukněte, Čamrdo!"

Přiťukl jsem.

„A rázem vypijte!"

Poslouchal jsem jako dítě.

„Nebo je-li ještě vzhůru, taky vzpomíná..."

Věděl jsem, koho míní, ale mlčel jsem.

Vokoun olizoval kníry, na nichž uvázly krůpěje šampaňského, pohlížel na mne tak taškářsky, jak jen on umívá, a povídá:

„Dal vám to starý s křenem, to vaše jmenování. Jakou vám dal konduitu! No, to ho nic nestálo. Ale když to smolil, přišel si taky na mě, lišák mazaná. Jak prý o vás soudím, jak prý jste k práci, když on třeba někdy paty vytáhne, a jestli prý se ve vás nemejlí. No, řekl jsem mu, co chtěl vědět, a já věděl, co chce vědět. To je starý taškář vykutálený!"

Nezabolelo mne to. Řekl to tak dobrácky Vokoun, neměla to být žádná urážka ani pana přednosty ani mne.

„A tak, Čamrdo," hovořil Vokoun dále, znova nalévaje, „ať vám ten dědek taky hodně dlouho žije. Ještě ho budete chvíli potřebovat."

Rád a upřímně připil jsem na zdraví páně přednostovo.

Skoro se mi zdá, že mě chtěl milý Vokoun opít, ale nepodařilo se mu. Rozjařen, pravda, byl jsem, ale měl jsem se na pozoru, abych ne-

překročil hranici, za kterou se cení na člověka strašlivá otrava všeho, co předcházelo.

A když Vokoun potřetí naléval pěnivého zlatého moku, zdvihl číši a zvolal:

„A teď, Čamrdo, na ty prkenné cihly!“

„Tomu naprosto nerozumím, pane kancelisto,“ namítl jsem.

Vokoun postavil číši.

„To je tak, Čamrdo. My oba něco víme, a snad byste i rád o něčem hovořil, kdybyste se nestyděl nebo jak to mám říci. Máte plné kapsy takového „sladkého tajemství“, víte, jak to bývá v knihách, ale já vám na to jsem starý kocour, abyste se mi zpovídal. No dobrá, nechte si to. Ale já to vím a nic vám nezávidím, leda že mám vztek na svou plesnivou palici, a jen vám povídám: vivat sequens! — ať žije, co bude dál, a to jsou ty prkenné cihly, Čamrdo. A proto tedy: na ty prkenné cihly!“

Výklad byl nad pomyšlení jasný, i připil jsem. Kancelista postavil číši, vyvejřil na mne zraky a povídá:

„Kdybych já byl ve vašich letech, Čamrdo, vy byste v tom sedle neseděl. Hezká je ta okatá panenka, Pánbůh vám ji požehnej — až na to bude čas. Všeho se dočkáte, Čamrdo!“

Kdyby mi nevadil ten rozdíl věku, byl bych věru Vokouna zhubičkoval.

Odbíjí třetí s půlnoci. Šťastný a veselý nový rok, Viktoro drahá, a dobrou noc!

19.

Když jsem se letošního 1. ledna probudil, připadalo mi, jakobych byl jiný člověk. Vzpomněl jsem, jaké překvapení mi včera připravil pan přednosta, vzpomněl jsem, kterak jsme pak s Vokounem nejnovější tu událost zapíjeli, a zraky moje padly na stolek, na němž ležel akt, obsahující mé jmenování.

„Tedy praktikantem, praktikantem!“ zvolal jsem si v duchu, nevím již pokolikáté od včerejška. Té chvíle ještě pořád jsem nepomyslil, jakou hořkou záchuť má toto moje jmenování, toto honosné postavení ve štátusu c. k. úřednictva. Až teprv pan Vokoun mi otevřel oči.

Klidně jsem posnídal, a když jsem sahal po svrchníku, hotuje se do úřadu, povídá mi paní Petrnoušková starostlivě:

„Pane Čamrdo, dnes ne svrchníček, pro Pánaboha, dnesky zimník a šátek na krk! Dnes je venku novoroční sameček, až to uši upaluje! Beztoho jsem se dívala jako vyjevená, že si včera vyšli jen v tom lehkém povláčku — vždyť už z večera se hlásil mráz!“

Jsou věci, na něž člověk nemyslí. Nemyslil jsem taky na zimník, poněvadž mám hlavu plnou

jiných starostí, a hlavně jsem na něj nemyslil proto, že pranic neláká. Tento kus mé garderoby byl „od panstva odložen“ již tehda, když jsem jej před šesti lety koupil, a těmi osudnými šesti roky, které strávil v mých službách, nepřibylo mu krásy. Provázel mne po všechny ty zimy věrně na mých cestách, a věru by byl svrchovaný čas, abych jej nyní sám odložil.

Včera večer? Nepocítil jsem zimy ani za mák. Snad mě tak rozehřívalo pyšné vědomí nového důstojenství. A když jsem se po půlnoci vracel? Ó, tu mě pořád ještě hřálo syté pohostění páně Vokounovo, královská jeho večeře a vzácný mok, jímž mě napájel. Zdá se mi, že jsem svrchník ani nezapjal, když jsem s Vokounem odcházel z Besedy.

Po slovech paní Petrnouškové mrskl jsem okem po teploměru za oknem a přesvědčil jsem se, že její upozornění nesnese námitky. Rtuť byla sražena hluboko pod nulou, na oknech rýsovaly se květy zimní zahrady, kterou se dnes honosily i příbytky nejchudší. Skoro nesměle — a bojácně, co uvidím — požádal jsem paní Petrnouškovou, aby mi tedy vyndala ze skříně zimník, aby jej taky laskavě trochu vykartáčovala.

„Ó, to jsem už udělala,“ hlásila mi ochotně.

Paní Petrnoušková je výborná, pečlivá kvartýrská. Stará se o mne skoro jak o syna. Než jsem se nadál, pomáhala mi do zimníku.

Jen tak úkradmo pohlédl jsem do zrcadla. Nu, jsou jistě zimníky ještě horši, ale mému novému stavu slušel by přec jen hábit onačejší.

Budiž požehnána starostlivá moje matróna kvartýrská. Byl bych věru namrzl, kdyby mne nebyla do zimníku vnutila. Nebo mráz, který mě ošlehával zevně, zesiloval se ještě jakýmsi chladem vnitřním, sychravostí, která mi projížděla celým tělem. Ano, následek pozdního návratu a nedostatečného vyspání. Pan Vokoun říkává takovému stavu po pitce „nevyvařený žaludek“. Připadlo mi cestou, že „nevyvařený“ žaludek „novopečeného“ praktikanta je jakási podivná záhada z oboru kuchařství. Těšil jsem se, že tu hádanku dám panu Vokounovi, až přijde do kanceláře.

Avšak on už tam byl! Předešel mě tentokráte. Když jsem vstoupil a právě se chystal, abych ze sebe vytřásl mráz, který mi až kosti pronikal, zdvihl se od stolu, poklonil se šprýmovně nesmírně hluboko a s nejvážnějším výrazem pronesl:

„Osměluju se vysoce zasloužilému panu praktikantu přáti co nejuctivěji šťastný a veselý nový rok!“

Hned však změnil tón a svým obvyklým struhadlovitým způsobem dodal:

„Poslouchejte, Čamrdo, vy máte nehorázný talent ke kariéře! Jen jste avanžíroval na praktikanta, již okrádáte erár o čas. Až vás udělají

přednostou, budete myslím chodit do úřadu až druhý den, co?"

„Račte odpustit, pane kancelisto," omlouvám se, „vždyť přicházím v čas. Nenadál jsem se, že tu již budete."

Vokoun se ušklíbl, zasmál se a povídá:

„Vidíte, já mám čertovu vlastnost. Čím později přijdu domů, tím méně spím. Na mě to přichází až druhý den. Možná, že zejtra budete moci vy mně dát herynka. No, a co dělají vlasy? Nevylízají vám kořínky?"

„O ne, pane kancelisto. Nic mi není, jen takové lehounké mrazení mě projíždí. Ostatně jsem ode včíra nějak nesvůj. Pořád si nemohu zvyknout — —"

„Já vím," prohodil Vokoun, „tíží vás nový karakter. Však se vzpamatujete, až Vocápek přinese peníze od kasy. To už tam nahoře pamatují, aby člověk nezpejchl. Ale za pětku vám ta paráda vždycky stojí."

Nerozuměl jsem Vokounovi, a zdá se, že to na mně bylo vidět. Vokoun pošinul okuláry výše, zadíval se na mě a konečně povídá:

„Nedělejte janka, Čamrdo. Přece víte, kam biju. V očích plebsu vás erár sice povýšil, když vás přijal mezi nás, a máte-li trpělivosti dost a taky zdravý kořen, dočkáte se snad i plechového límce. Ale ve svých vlastních očích vás erár ponížil, jistě jen proto, abyste nezapomněl na Písmo: Kdo se povyšuje, bývá ponížen. Do

které pak banky budete zanášet svůj praktikantský deficit?“

Vyvalil jsem oči, pravá ruka mi uvízla v rukávě zimníku, který se ploužil po podlaze.

„No, konečně kapírujete!“ zvolal Vokoun. „Bystrovtip je taky dobrá ouřední vlastnost. Vidíte, kam vás to starý zavedl! Jako diurnista jste měl třicet panenek měsíčně — jako praktikantu vám jich navalí pětadvacet. Je to mrzutá avanž, co?“

Ne, Vokoun se mi neposmíval, to jsem dobře cítil. Ale bylo mi, jakoby mě z tvrdého spaní vyburcoval.

O pětku měsíčně méně! Na to jsem věru od včerejška nepomyslil, honilo se mi tolik jiných věcí hlavou.

Myslím, že se mi třásly ruce, když jsem sbíral zimník a věšel jej na rohatinku. A všecek zmalomyslnělý kráčel jsem ke svému stolu. Bylo mi třeba usednouti, nějak se pode mnou kolena viklala. O pětku míň! Takhle se nezmohu ani na zimník zas od panstva odložený. Všechna mizerie praktikantského důstojenství rozzívla se přede mnou jako hluboká a široká propast. Tu jsem já, a tam na oné straně, vzdálená a nedosažitelná kyne mi — Viktora.

Vokoun přešel několikrát světnicí, potom, zastaviv se nade mnou, řekl soucitně, pokud jeho hlas vůbec může zníti soucitně:

„Chudáku, to vám právě tak přichystali v čas — masopust je za dveřmi...“

„Ach, masopust,“ odpovídal jsem, „pane kancelisto, což já myslím na masopust!“

„No, Čamrdo, teď i na masopust. Nebo jestli si někdo někam zamane — vy tam pak nesmíte scházet!“

Rozuměl jsem, kam bije. Kdyby tak Viktora — — Ó, pravda, tam bych nesměl chyběti. Nebo jak by mi bylo, vědoucímu, že tam kdesi jest Viktora — a já bych měl zůstati doma.

Kancelista zase dvakrát přeměřil kancelář, a když podruhé došel ke dveřím do předsíně, přibouchl je, zavřel, vrátil se ke svému stolu, vytáhl šuplík, přebíral se v něčem, zarazil jej zas a přiblížil se poznovu ke mně.

Slyšel jsem sice všeliké ty zvuky, ale neuvědomoval jsem si jasně, co Vokoun počíná, co ve stole hledá, proč ke mně zas přichází.

Teď mi sáhl na hlavu a přitlačiv ruku pohnul jí, jakoby mi chtěl hlavu pevněji na krk přivrtat, a řekl:

„Čamrdo, nebuďte baba. Myslím, že vás náš starý dlouho v té mizerii nenechá. Ale to se ví, ty pětky přece budou v pekle. Já vám taky nic nedám, to bych vás urazil. — Ale tuhle, rozumíte, našel jsem doma starou knížku, je na ní uložena taková extra padesátka, zanášel jsem si to chvílemi do První občanské

záložny pro kmotra Příhodu — a vidíte, kmotr se objevil, tuhle sedí. Žádný prezent, Čamrdo! To se rozumí! Ale vy pořádně uplácíte svůj první dluh, vidím, že se u vás nemusím o nic bát. Tak vám tu knížku půjčím. Vyberte si na ni každý měsíc tu diferenci, rozumíte, a knížku si nechte u sebe. Až vás pak starý popostrčí vejš — dobrá, zas to tam po kousku dávejte, a jednoho dne přijdete a řeknete mi: starý kolego, už jsem si knížku přečetl, tuhle je. A já vám řeknu: rádo se stalo, jen když jste ji neroztrhal. — No, pravda, taky byste moh' umřít. Tak tedy si řeknu: jaká pomoc, vybral si na funus. Anebo můžu taky já umřít. V tom případě vás vůbec nebude nikdo upomínat. Protože není nikoho, kdo by k tomu měl práva. Pak to pokládejte za dědictví. A teď mlčte, Čamrdo, a nikdy mně o tom nemluvte, rozumíte? Před námi tma, za námi tma! — Vrazte ji do kapsy, zdá se mi, že jde starý."

Skutečně přednosta přicházel, Vocápek přál mu hned na prahu šťastný nový rok. Ani se nepamatuji, jak se mi knížka octla v kapse. Tolik však vím, že jsem ji přinesl domů.

Takový byl můj letošní nový rok.

Vokoun, Vokoun! Jaká je v tom komisním těle vzácná duše!

20.

V poslední dny vrací se mi neodbytně vzpomínka na jednu z pohádek, které jsem slýchal za dětství, tam doma u nás — ach, jak je tomu všemu dávno, jak je to vzdáleno! Vypravovávala je nám dětem Veruna, stará naše děvečka. Sloužila u nás asi třicet let a již ani nebyla pokládána za děvečku, již byla spíše členem rodiny. Takový starý, dobrý tvor, věrná jako pes, poctivá jak zlato. Měla chuďas ruce ode tvrdé práce jako motyky, konečky prstů jak paličky, skoro bez nehtů, ale když jsem dospěl a vzpomněl na starou tu bodrou Verunu, uznával jsem, že netvárné ty její ruce zasluhovaly, aby byly líbány všemi námi, o něž pečovala a jež hlídala jako matka.

Již je taky pod zemí, Veruna stará, ale jedna její pohádka vrací se mi teď znova na mysl, se všemi příkrasami, jak si je vymýšlela, své vypravování jimi vyzdobovala a pohádku vždy více rozšiřovala. O té dobré paní Víle totiž (Veruna jinak neřekla než p a n í Víla, Veruna věřila, že taková Víla žila kdysi na světě, a v jejích očích byla to skutečně p a n í nad královnu vznešenější), kterak stanula u hlav kolébky, v níž leželo novorozeně chudého podruha. Věstila tomu mláděti z nuzácké chyše šťastný život a slibovala mu, že ho nikdy neopustí, že se dostaví vždy, kdykoli mu bude nejhůře.

Připadá mi, jakoby tu stará Veruna byla proročkým zrakem patřila do mé budoucnosti. Nevyšel jsem sice z podobné bídné chalupy, jak ji líčila pohádka, ale když se ten můj život nade mnou zhroutil, když jsem za sebou spálil všechny mosty, když jsem prohrál všechnu svoji budoucnost, jak se mi kdysi jevila ve snech mládí, a když jsem zapadl do toho zaprášeného stroje kancelářského jako poslední kolečko, které může být kdykoli nahrazeno jiným — tu jsem věru nebyl šťastnější než poslední synek posledního podruha.

A tu pojednou jakoby se mi po bok postavila ona dobrá Víla ochranitelka. Snad je to smělé přirovnání. Ale medle jakým kouzlem dána mi Viktora? A zda nevykouzlen mi rovněž dobrý přítel z Vokouna, někdy tak mrzutého, nepřístupného, a — jak se mi časem zdávalo — i nepřátelského mi nadřízeného? A do třetice šlehla Víla proutkem, a hle, sám přednosta mi nabízí svoji pomoc, domnívaje se, že tonu v tísni.

*

Skoro komický je způsob, jak se ke mně chová pan přednosta ode chvíle, co jsem byl jmenován praktikantem. Vzpomínám na slova Vokounova, že mě erár „ponížil“. Ne, v očích páně přednostových povýšil jsem. Kdežto mě dříve prostě nazýval Čamrdou, počal mi od no-

vého roku říkati pane Čamrda. Cítil jsem, že je mu dost obtížno překonávati starý zvyk. Přes tu chvíli přeřekl se a zase na mne zavolal: „Čamrda!“ Ale hned potom, vzpamatovávaje se, opakoval: „Pane Čamrda!“ Chtěl taky místo onikání začíti s vykáním, ale tu všechny jeho pokusy ztroskotaly. Až pak jednoho dne, když Vokoun měl nějakou úřední pochůzku a já s přednostou v kanceláři osaměl, přiznal se mi skoro zkroušeně:

„Poslouchaj, Čamr... — pane Čamrda, nehněvaj se na mě! Když se stali praktikantem, uznával jsem, že jim přísluší, abych jim říkal jako pan kancelista, jak se má regulárně říkat, protože uznávám, že jsou z té mladší generace: ‚Buďte tak laskav, pane Čamrda.‘ No, dyť vědí, zkoušel jsem to, ale muším jim říct, nejde mi to. Vědí, proč? Když jim řeknu vy, jakoby to nebyli voni, ale nějaký cizí člověk, věřej mi, Čamrda! A tak myslím, Čamr ... — pane Čamrda, že v tomhle mezi námi může zůstat při starém. Nemyslej, Čamrda, že bych byl proto horši patriota než oni, ale jsem z jiných let, a to je to. Nebudou mně mít za zlé, co?“

Připravil mi pan přednosta touto omluvou dosti rozpaků — a sám se rozpaky až potil — ale nabyl jsem konečně řeči a ujistil jsem ho, jak je mně milé, bude-li mě i nadále oslovovati po starém zvyku, a přidal jsem, aby vůbec pohlížel na věc, jakoby se nebyla žádná změna

stala, aby ke mně mluvil bez okolků, jako dříve, beze všech titulů, čímž jsem chtěl naznačiti, že ani toho „pana“ nedbám. A když se naskytla příležitost — mně ach tak vítaná! — že jsem s ním mohl porozprávěti neúředně, poprosil jsem ho na konec, aby mně zachoval všechnu vlídnou přízeň, jako posavad, a shovívavé strpení; že se vynasnažím, abych se ničím neprovinil, nic nezanedbal. A skončil jsem, kterak si jeho vzácné, téměř otcovské laskavosti vážím, kterak je mi silnou oporou při vší mé práci.

Myslím, že i mnozí tvrdí přednostové mají své měkké chvíle, a náš přednosta nenáleží ke tvrdým. A tentokráte jistě měl takovou chvíli, kdy nadobro změkl.

Bylo zjevno, jak se mu po mých slovech ulehčilo. Podal mi ruku a tiskna moji pronesl:

„Viděj, Čamrda, těší mě, že jsem se v nich nemejlil. Oni jsou solidný muž. Berou mě tak, jak jsem, a to se mi od nich líbí. Kdyby byli samí takoví, jako voni, bylo by radost pracovat.“

Otíral okuláry, otřel pot na čele, odkašlal, jakoby chtěl ještě něco říci, díval se na mne, ale náhle, jakoby pozbyl odvahy, šel ke svému stolu a jal se přebírati akta.

Ale nebyl to konec. Ještě mělo cosi přijít. Co mi dříve řekl, bylo vlastně jen úvodem.

Odvážil jsem se chvílemi pohlednout na něj zcela kradmo a viděl jsem, že má cosi za lubem. V takovéto chvíle vždy je roztržit, a tak byl

i tentokráte. Díval se do akt, ale sotva věděl, co čte; odkládal je a zase chápal se jich a zas je odkládal. Díval se na hodiny kancelářské a vytahoval co chvíle hodinky vlastní, jakoby se obával, aby naše samota nebyla přerušena předčasným návratem Vokounovým. Vzchopil se konečně, přistoupil k regálu při zdi, kde tu chvíli jistě nic nehledal, povytáhl cosi a zasouvl zase, drobnými kroky pak cupal ke stolu Vokounovu, prohrábl nějaké listiny a nechal je ležet, vrátil se ke svému stolu, jen však dosedl, zase vstal, a teď zdlouhavě zamířil ke mně.

Skláněl jsem hlavu níž a níže a psal jsem horlivě, jakobych ani netušil, že tu mimo mne ještě nějaká živoucí bytost.

Přednosta nedošel až ke mně. Stanul v polovině, sáhl po hodinkách, zastrčil je, odkašlal nerozhodně. A pojednou, jakoby sám se chtěl k činu donutit, zvolal na mne, ale tak mírně, skoro prosebně:

„Pane Čamrda!"

Vyskočil jsem hotov k jeho rozkazům.

„Sednou si, jen si sednou," kynul mi rukou, jakoby se mu lehčeji hovořilo, když před ním nebudu státi v celé své životní velikosti.

Sedl jsem tedy, co nejuctivěji, a bylo mi velmi nepříjemno, že mám seděti před svým nejvyšším představeným, stojícím tu přede mnou.

„Nehněvaj se, pane Čamrda, jestli jim teď

něco řeknu. Myslím to dobře a vezmou to ode mě jako od přítele."

Pro Krista Pána! Důtka nějaká? Po tom, co předcházelo?

„Totiž, pane Čamrda, voni se dostali teď do jakési nemilé situace, abych se tak vyjádřil, a to vlastně jaksi mojí vinou, ačkoliv nejlepším úmyslem a jen pro jejich dobro budoucí. —"

Odkašlal, sňal okuláry, vytřel je, nasadil.

„Je to vlastně jaksi nelogické, že jako výpomocný písař měli třicet zlatých a jako ouřední osoba ve štátusu budou teď dostávat pětadvacet. Arci, tam to byl titul mzdy a tohle je titul gáže, v tom je rozdíl, ale pořád je to o pětku míň. Je-li pravda? No, a ta pětka jim bude scházet..."

Neodpovídal jsem. Jakýsi hlas vnitřní náhle mě varoval, abych se nepochlubil, že ta pětková diference je zatím zažehnáná velikomyslností páně Vokounovou.

„Povídám, pane Čamrda, nehněvaj se, že to povídám. Ale myslím, že jsme všichni lidé a že si máme vypomáhati, když okolostojičnosti dovolí. Já vím, nikoho tu nemají v reservě a v jejich pádě je pětka citelná věc. Věřej mně, pane Čamrda, nespal jsem proto. Pořád jsem přemejšlel, jak tomu vyhovět. — —"

Odmlčel se a zas vytíral brejle. Spěl k nejzadrhnutějšímu uzlíku myšlení svého, a já sám taky byl jsem jak na trní.

„Zkrátka, pane Čamrda, co chci říct: nehněvaj se a neurazej se, když jim řeknu, aby si s tím úbytkem nedělali starost. Myslím, že jim to dlouho trvat nebude, jsou talentovanej člověk a po tom smutném pádě s panem oficiálem se musí brzo něco stát a voni budou mít čáku na postup. Do té doby, pane Čamrda, já jim každý měsíc tím pakatelem vypomůžu, přátelsky a beze všech pretenzí. Jsou mladý člověk, že by mohli bejt můj syn, můžou to ode mne přijmout — — —“

Pan přednosta zhluboka vydechl. Bylo venku, co měl na srdci, a byl jistě rád, že je s tím hotov.

Myslím, že se mi tou chvílí vlila všechna krev do tváří, tak horko mi bylo, až mi plameny šlehaly do očí. Nenadál jsem se takového sdělení od přednosty. Již jsem nemohl seděti, byl bych shořel; srdce mi stoupalo výše a ve spáncích mi bušilo. Co všechno znamenalo toto jeho nabídnutí! Pocítil jsem radost, ale pocítil jsem i něco jako stud. Ta moje odpočítaná pětka tak řvala o milosrdenství, že i sám přednosta přichází s pomocí. Ale mohu-liž já právě od něho, od otce Viktořina...!

Nevím již, co jsem chtěl říci, vím jen, že jsem zakoktal: „Pane císařský rado — —!“ — a dál jsem nemohl.

Viděl moje překvapení, viděl i mé rozpaky

a snad mi četl i v očích, nač jsem právě myslil. Aby všechno zažehnal, rychle teď pokračoval:

„Aby mně rozuměli, pane Čamrda: co jim povídám, říkám jen jim, a nikomu jinému ani slova. Do smrti to zůstane mezi námi, pane Čamrda, a nikdy nikdo nebude mít o tom povědomost. Nikdo, rozumějí mně! Dokonce už nikdo z mé rodiny, ani paní, ani — —“

Přednosta nedořekl, a já mu byl ze srdce vděčen, že to neučinil. Tušil jsem, že snad ještě jedno jméno již již se mu chvělo na jazyku, ale nevyřkl ho, díky Bohu. V tu chvíli, kdy běželo o hamižnou pětku měsíčně, bylo by mě zabolelo.

Bylo na mně, abych mluvil, a mluvil jsem. Poděkoval jsem přednostovi, jak náleželo, ale co nejšetrněji jsem jeho nabídnutí odmítl. Ani vnyní nesvěřil jsem mu, že mě vytrhl již Vokoun, ale ujistil jsem, že zatím jest o náhradu postaráno a že budu co nejšetrněji žíti, abych vyšel. Že si nesmírně vážím vzácného nabídnutí, a bude-li kdy potřeba naléhati, pak že přijdu a poprosím, aby pomohl, ale že bych byl velmi šťasten, kdybych k tomu nebyl donucen, abych si později mohl říci: Já sám! —

Přednosta díval se na mne vážně, a když jsem se odmlčel, abych nabral dechu, otázal se:

„Ale nehněvaj se na mě, pane Čamrda, co?“

„Pane císařský rado, jsem neskonale vděčen za vaši dobrotivost, kterouž jste mi projevil tolik důvěry, a ta mi znamená ještě mno-

hem víc než hmotná pomoc. Zatím však nemohu — nesmím býti vaším dlužníkem. Přijdu-li k vám někdy se smělou žádostí, kéž i pak se mi dostane stejné důvěry, abyste mi vyhověl —“

Byl jsem roznícen a sám jsem se ulekl posledních svých slov, kterými jsem prozradil více než jsem chtěl, než jsem v tu chvíli směl. Ale snad jim přednosta rozuměl jinak. Potřepal mi rukou na rameno a řekl:

„Čamrda, voni jsou čestný muž! Přijdou, a co je mého a co mohu, dám jim!“

Venku vrzly dvéře, Vokoun se vracel. Schýlil jsem se nad svojí prací, ale vše se mi kmitalo před očima. Zdaliž ve slovech přednostových vězel smysl, jak bych byl nejraději rozuměl? Zdali tušil, co vše mi tu slibuje? Zda jsme si té chvíle oba rozuměli?

Ó, kdo mi tyto otázky rozluští!

21.

Ještě nikdy neskvěla se nad Prahou noční obloha krásou tak pohádkovou jako dnes. Ještě nikdy nezářil úplněk světlem tak čarovným, kouzelným, jako dnes. A pokud pamatuji, posud nikdy nevanulo jaro dechem tak omamným, jako dnešní zimní noc — noc 22. ledna, na niž nikdy nezapomenu.

Chci však, jako posud ve svých zápiscích, i tentokráte zachovati historický pochod událostí.

Bylo včera v sobotu před polednem, když jsme se chystali z kanceláře. Tu pan přednosta, dříve než zavolal Vocápka, aby mu pomohl do kožichu, překvapil mě i Vokouna pozváním na dnešní oběd.

„Musím vám říct, pánové (povídal při tom), že jsem to vlastně popletl. Moje paní chtěla, abyste k nám přišli na nový rok. Ale já na to pozapomněl, a když jsem večer na Sylvestra přišel domů, bylo pozdě shánět vás po Praze, a taky se to nehodilo. No, ani se nepochlubím, jak mi tenkrát paní vyčinila. A tak mi paní dnes ráno povídala: Když jsi pány promeškal o novém roce, pozvi je zítra, hodí se to tak nejlíp. — Tak nezapomeňte, pánové! Paní bude moc těšit. Pořáde vzpomíná na ten štědrý večer.“

Rozumí se, že jsme oba přijali pozvání s nejuctivějšími díky, já krom toho s největší radostí. Uvidím Viktoru! Arci jsem nebyl bez obav, jak vše dopadne. Takový nedělní oběd jest mnohem obřadnější nežli štědrovečerní večeře. Již to, že za dne není v cizí domácnosti — a k tomu v domácnosti přednostově! — tak útulno jako večer. Byl jsem tak málokdy pozván někam do noblejší rodiny, a vzpomínám-li, vlastně nikdy nikam — že jsem si nemohl osvojiti jistotu a nenucenost v chování. Již pouhý vstup naplňuje člověka ostychem. Ale pomyslím-li, že budu hle-

děti v sladké oči Viktořiny, je po všem rozpakování.

Vokoun, jak se samo rozumí, nepominul pozvání páně přednostovo bez poznámky.

„Kdyby se nedovolával své paní, ani bych starému nevěřil, že nás měl pozvat na nový rok. Ale jestli to měl udělat, pak si jistě dokonale vypil, že zapomněl. Nebo když se čekají takoví dva žrouti ke stolu, chystá se něco mimořádného a stojí to peníze. Ona sice telecí nebo skopová kejta se nezkazí a schroustá se taky v rodině, ale rád bych byl panímámu slyšel! Taková domácí inštance dává ještě horši nosy než presidium.“

Mlčel jsem, nechtěje ani slovem zavdati Vokounovi podnět k dalším neuctivým poznámkám. Ale Vokoun mívá dost vlastního materiálu.

„Za tohle pozvání vlastně mám děkovat vám, Čamrdo,“ pokračoval. „Přece vidíte, že ze mne starý dělá elefanta! Vás jediného — to by bylo trochu okaté. Tak tedy musím vypomoci, aby se řeklo, že zve všechen personál.“

Šel jsem podle Vokouna neodpovídaje. Ale ještě nebyl hotov.

„Ostatně mi nejde do hlavy, proč se zejtřek hodí nejlíp místo promeškaného nového roku?“ vrtalo mu hlavou. „To už je i po novém roce ruském. Mohli nás pozvat na tři krále!“

Vyznávám upřímně, že jsem si tím nelámal hlavu. Zaměstnával jsem se po celou tu chvíli

jen tím „elefantem“, jak se Vokoun vyjádřil. Má-li pravdu, pak bych měl vlastně hlasitě zajásat. Ale všechna ta mizerie mé minulosti sklíčila mě tak, že se stále potácím v pochybách. Kdyby pan přednosta přec jenom chtěl vyčastovati pouhý personál, jak Vokoun řekl?

Ne, ne, ne! Pozvání mělo jistě hlubší význam! Večer si bral přednosta nějaká akta domů a požádal mě, abych mu je pomohl kousek cesty nést.

Věru té chvíle nic mě nenapadlo. Ale když jsme se blížili již k jeho bytu, obrátil se ke mně náhle a povídá:

„Řeknu jim to, Čamrda, ale neprozrazujou mě! Vlastně to chce paní oslavit Viktorce, vědí, ona má Viktorka zejtra svátek. Vlastně je svatého Viktora, ale on byl kromě kmotry taky kmotrem nebožtík strejček mé paní, a ten byl Viktor. Moc hodný člověk a v rodině na něm záleželo, tak dostala Viktorka jméno po něm a proto slaví svátek na svatého Viktora. Ale nikomu nic neříkaj, Čamrda!“

Viktora slaví svátek — záhada Vokounova jest vysvětlena! Proč mě zavazuje k mlčení přednosta? A proč — proč mi to neřekl dřív aspoň o týden, abych se byl mohl připravit?

Na kytičku však přece nebylo pozdě — a kytičku jsem tedy drahé Viktoře přinesl. Ukrýval jsem ji v klobouce a podal jsem ji Viktoře,

když jsme na mžik osaměli v oné komnatce, na kterou vzpomínám od Štědrého večera denně.

Viktora pohlédla na mne překvapena, zraky zkoumavými, a zeptala se:

„Kdo vám pověděl — —?"

A snad uhádajíc z mého rozpačitého pohledu, že mám mlčeti, pronesla skoro šeptem:

„Tatínek vám prozradil — —?"

Sklopil jsem oči, a Viktora již nenaléhala. Sklonila se ke kytičce a řekla tak upřímně, jak jen ona umí:

„Děkuji vám — přinesl jste mi dárek nejvzácnější."

Potom, vkládajíc kytičku do něžné vázičky ze skla měnivých barev jak opál, pronesla ještě tiše:

„Kéž by neuvadly...!"

Bylo mi v tu chvíli, jakobych ji měl k sobě přivinout, zlíbat, ale dobře jsem si byl vědom, jaké je to šílené pomyšlení.

V jídelně ozývaly se hlasy přednostův a Vokounův, bylo nutno vrátiti se tam. Již taky přicházela z kuchyně paní přednostová a pobízela, abychom zasedli ke stolu. — — —

Byly tři hodiny, když nám podávali černou kávu. A potom Vokoun mrkl na mne a sám první se vzchopil.

„Snad již nám neutečete?" zdržovala nás paní radová. „Vypijete s námi přece taky šálek bílé kávy?"

Bylo štěstí, že při tom hleděla na Vokouna; já bych byl kolísal, byl bych zas dřepl na židli — ó, jistě rád, abych co nejdéle byl s Viktorou — ale Vokoun stál jako prut a byl nepoddajný.

„Milostivá paní, uctivě děkuji, ale pokud mě se týče, musím se poroučet. Je neděle a čeká mě má obvyklá procházka — a pak, milostivá paní, taky vy ráda odpočinete.“

„No, fatrle,“ obrátila se paní k manželu, „zdržuj také trochu pány!“

Pan přednosta právě doviral ústa po nehorázném zívnutí. Zdálo se, že se skoro ulekl, když byl tak nenadále vyzván, aby zakročil, a jakoby se omlouval, odpovídal choti:

„No, to se rozumí, maminko, ale vidíš to, pánové se nechtějí zdržet — no a musíš uznat, mají taky jenom neděli pro sebe. — Ale já vám povím, pánové, jděte si na tu procházku a nechte se profoukat, — no a večer sejdeme se zase. A povím vám, pánové: večer v sedm hodin v Platejze, ujednáno, co?“

„Vidíš, fatrle, to je dobrý nápad,“ souhlasila paní radová. „Ale to jistě, pánové!“

Vyšli jsme z domu a Vokoun obrátil se ke mně:

„Já vím, Čamrdo, vy byste byl rád zůstal třeba až do večera, ale gratulujte si, že vám dělám elefanta j á a ne nějaký ztřeštěnec. Hlavní věc, Čamrdo, nikoho neomrzet. Viděl jste starého, kterak zíval jako lev? Ten viděl nejraději,

že táhneme. Užije nás za celý týden právě dost a je mu milejší vyspat se po obědě než se s námi brodit v kafi. Stará paní si teď taky schrupne. Chvilku ještě by nám huba jela, ale pak bychom tam seděli jako v živém obraze. No, ta slečinka okatá — té by konečně nebyla dlouhá chvíle, ale ani tu nesmíte omrzet, Čamrdo. Taky se musíte umět prodat! Není radno sedět někde tak dlouho, až by strom vyrostl. Staří se teď hezky vychrupí, probudí se jako do tance, my si protřeseme žaludky a večer půjdeme do Platejzu. Jste srozuměn?"

Zdálo se mi, že v tom je mnoho pravdy, a šel jsem chutě s Vokounem. Tentokráte na mne nepadla žádná melancholie, neboť mi kynul večer ve společnosti Viktořině. Té chvíle netušil jsem, co mi tento večer přinese.

22.

Kráčel jsem podle Vokouna, který z široka našlapoval a pošvihával hůlkou. Náš pan Vokoun sice nemá břicho, zachoval si až do šedin úměrnou, štíhlou postavu, jako důstojník, ale dnes mi připadalo, jakoby měl břich a jakoby jím natřásal. Taky z hluboka vydechoval a chvílemi dokonce zafuněl.

Po několika krocích obrátil se ke mně:

„Čamrdo, pokazím-li si ve vašich službách žaludek, máte to na svědomí!“

„Což vám nechutnalo?“ ptám se ho starostlivě.

„Naopak! Náramně mně chutnalo! Právě proto si ho pokazím, budou-li se tyhle pohanské hody častěji opakovat. Viděl jste už někdy ledního medvěda, když povečeřel vypaseného tuleně?“

„Neviděl, pane kancelisto,“ odpověděl jsem nepomyšleně.

„Já taky ne,“ hovořil Vokoun, „ale tak je teď mně, právě tak mně je. A teď si pomyslete, že by nás tam ke všemu prolévali bílou kávou. To znamená v takové slušné domácnosti — a hlavně, když je nápadník na obzoru! — do třetice všeho dobrého. A jestli tak mají nějaký památný servis, takové šálky staré míry, co byly tři na máz — pomyslete si tři takové nálevy! Mráz po mně jde!“

„Vždyť jsme šťastně vyvázli, pane kancelisto,“ namítal jsem.

„Ale mojí zásluhou, Čamrdo. Ostatně všechna čest, vaří tam dobře. Panečku, povedete-li vy tu šlakovitou okatici k oltáři a bude-li vám takhle vařit: rozpočítáte-li si dobře svoji praktikantskou gáži, najíte se čtyrykrát za měsíc výborně.“

„Pane kancelisto, jste nemilosrdný! Kterak můžete žebráku vyčítati záplaty!“

Cosi hořkého uronilo se ve mně proti Vokounovi. Postihl to asi, mrkl po mně a řekl:

„Nekaboňte se, Čamrdo. Když jste mě do toho již zatáhl, mám taky své dvě oči a časem vám je na chvilku půjčím. Teď vidíte všechno jen po stránce růžové, blouzníte, ale z toho bývá někdy po čertech mrzuté probuzení. Nesmíte zapomenout ani na sebe. Nesmíte stále vypadat jako ubohý oukropek. A jestliže vám slečinku na konec dají, nesmíte se při tom tvářit, jako byste dostával prezent z milosti. Rozumíte mi?“

Vlastně jsem nerozuměl jasně, a přece se mi zdálo, že tuším, kam jeho slova směřují.

Jakoby taky uznával, že třeba věc lépe vysvětliti, pokračoval kancelista:

„Cožpak starý! To je krom té drahé duše dobrý chlap a na konec nebude dělat žádné drahoty. Ale panička je z jiného těsta, jak se mi zdá. Taky ráda zaopatří dcerušku, ale ve vašich očích bude chtít vypadat jako nebeské dobrodiní samo, a že vám dala něco, čeho jste si vlastně nezasloužil. Takováhle věc trvá někdy léta, někdy do smrti, a na člověku pořád něco visí jako dluh. A tak vy, až na to dojde, musíte dát na jevo, že jste si dobře vědom všech starostí, ale že taky začnete od začátku, jako každý, aby bylo jasno. Rozumíte mi již?“

„Pane kancelisto, zdá se mi, že chápu,“ od-

povídal jsem. „Ale vždyť znáte mé postavení. To je těžko dělat furianta."

„To vám taky neradím, Čamrdo. Ale ten chudý rytíř taky nic neměl a byl přece rytířem."

„Který rytíř?"

Vokoun se zastavil, vyvalil na mne oči a povídá:

„Bože, Čamrdo, abych vám taky ještě vypravoval pohádky! Však se dovtípíte! Možná, že dřív, než se sám nadějete."

To je podivná vlastnost Vokounova, že někdy nedopoví. Doufám, že dopoví jindy, a celkem se mi zdá, že neřekl nic zlého. Ale bylo mi tak podivno za jeho řeči. Byl jsem v duchu stále u Viktory, a jeho střízlivé výklady nesrovnávaly se s mojí náladou. Mé ty dítě zlaté, jaké jsou zas asi tvoje myšlenky, když po krátkém setkání s tebou odejdu? Nebo snad i ty vzpomínáš, přemýšlíš o všem, co je naší společnou záležitostí? A jakých závěrů dospíváš?

Došli jsme zatím až na Příkopy a Vokoun mířil dále, k mostu Františka Josefa, za ním na pravo, Skaleckou ulicí dali jsme se vzhůru, a potom jsme kráčeli po Letné, směrem k Hradčanům. Pod námi ležela Praha, všecka šedivá v zimní mlze, v níž hroty vzdálenějších věží se ztrácely. Za Prahou a nad ní výšina vinohradská utápěla se jak v olověné zátopě. Podivná tesklivost mě pojímala, vidoucího, jak tam všechen obzor mizí, jakoby na té straně již nebylo

světa, živých bytostí, ničeho. Praha sama jakoby dřímala v zimním spánku. Ni zvuk nedoléhal k nám do výše Letenské, jenom od mostu zazněl chvílemi úder na zvonec elektrické tramky, ale jako tlumený těžkým vzduchem. Těkal jsem očima nad mořem střech, snaže se uhodnouti, kde je střecha, pod níž dýše Viktora, ale vše mi splývalo v jedinou vlnivou plochu. Vltava pod námi zdánlivě stála jak nehybná, a její vody byly tak tmavé, těžké. Připadalo mi, jakoby mezi mnou a Viktorou ležel celý svět. Co života se tají v širém tom kamenném obraze, co snah a tužeb, co drobných i velikých zápasů, co nadějí a ztroskotání, co dobra i zloby — ale odtud s výše, v tušení soumraku, který již vystupuje tam za Karlínem a Žižkovem, aby obestřel Prahu dlouhou nocí, vypadá vše jako město mrtvých. Ticho tam dole, hrobové ticho, ale mně bylo, jakoby z ticha toho zazníval ke mně tlukot jediného srdce, vždy silněji, hlasitěji… Zadíval jsem se, naslouchal jsem.

„Kam pak čumíte, Čamrdo?“ vytrhl mě ze zamyšlení Vokoun. „Pojďte, ať Prahu obejdem s téhle strany — hradem se dáme dolů. A nepřekvapí-li nás tma, dorazíme až k bráně Strahovské.“

Skutečně jsme došli až ke Strahovu a tudy jsme se dali zpět, Pohořelcem, Hlubokou cestou, a tu již taky Praha pozbyla dřívějšího mrtvého vzhledu. Sterá, tisícerá světla třepotala se ve

tmách, mosty byly vroubeny jak ohnivými perlami — Praha na noc probudila se.

Schylovalo se k sedmé, když jsme přešli most, na Nábřeží, a tu nás pohltil proud chodců nedělních. Vzpomínal jsem na dojem, jakým na mne působila Praha tam nahoře, na Letné, na tajemné to ticho, a tu jsem byl obklopen hlukem přímo babylonským. Hnali se lidé všemi směry, aniž jsem uhádal, kam, vagony elektrické dráhy duněly a řinčely, zvonce řvaly na výstrahu, ozývaly se výkřiky chodců vozy rozprášených a zase shledávajících se, okřikování a svolávání dětí, chvílemi mrzuté zaklení a hned zaječení rozdováděných děvčat bez gardedam, holčic provázených mladíky rokujícími, kam a na jaký brajgl dnes, hovory nevázané, nad nimiž ježily se vlasy matek spořádaných rodin, matek podobných kvočnám, spěchajících s dceruškami domů, přidávajících do kroku, aby vyvázly z té Sodomy. Připadalo mi, že mnohá z těch slečinek, vedených domů, zpět v klidnou a přísnou domácnost, ohlédla se skoro závistivě za párky, jež beze všeho dozoru zapadnou kamsi v horkou krčmu nebo kavárnu a vyberou se domů až někdy po půlnoci nebo k ránu. Po takovém ohlédnutí zvědavé neb závistivé hlavičky ozvalo se ihned pokárání z úst mateře, načež pokáraná hlavička zachoulila se hlouběji v kožišinový límec jako studem, že byla dopadena při něčem nedovoleném.

Chvílemi se nám kmitaly postavy děvčátek, spěchajících před maminkami v krátkých sukynkách světlých barev, v lakovaných střevíčkách, zlehka došlapujících na dlažbu, planoucích dychtivostí, aby jižjiž byly v taneční hodině, ve věnečku. Nadnášely se, zlehounka a jakoby polo letěly, aby se na nich nic nepomačkalo, aby se kytičky na ňadrech neroztřásly a neopadaly, a již jakoby se ocitovaly v síni plesové, krokem skoro tančivým ubíhaly. Maminky za nimi v dlouhých salupech, sotva dohánějíce rozjařenou tu mláď, volajíce chvílemi: Boženko, neběž tak — — Počkej, Pepi, sotva dýchám — — — Vždyť tam dojdeme, pro Pánaboha — — —! Ale nedočkavé holčičky stále byly o pět kroků napřed, jakoby k nim napomínání maminek nedonikalo.

Můj Bože, vždyť je masopust, rozpomenul jsem se teprv teď, a na mžik jakoby ztichl všechen hluk a zmizel všechen ten ruch kolkolem, a v duchu vynořil se mi zjev slečny Viktory, oděné rovněž plesovým úborem a ponášející se kamsi směrem k osvětlenému sálu, z něhož zaznívá tlumená taneční hudba. Již vstoupila — a já sám zůstal jsem venku, v palčivé touze a jak otráven hořkým zklamáním.

Pojednou chytila mě čísi ruka a trhla mnou zpět na chodník.

„Pro Krista Pána, Čamrdo, zamrzly vám uši? Vždyť vás přejede elektrika!“

Věru, měl jsem vagon skoro na krku, řidič vozu houkl za mnou cosi neuctivého, vychrlil to na mne — dvacet lidí otáčelo se po mně, až jsem se styděl. Ještě taky to — Vokoun mi zachraňuje život.

„Člověče, kde pak máte oči a uši! Nelezte na koleje! Pak se divte, že přejedou babu! Máte snad vlčí mhu?"

Rozhlédl jsem se, byli jsme skoro před Platýzem. Inu ano, tu jsou hromady cihel, bednění, chodník zatarasený, čert aby vzal všechny novostavby!

„Pletete nohama jako pavouk sekáč!" plísnil mě Vokoun. „Ale však mně taky už pedály vypovídají — mlčte, za chvilku si dřepnem. Zaplať Pánbůh, oběd jsem vytřásl, můžeme začít nanovo. Apropó, Čamrdo, jste mým hostem..."

Vcházeli jsme právě do vrat Platýzu, když proti nám zaznělo zvolání:

„No tak vida, páni tuhle jsou! Koukej, mami!"

Byl to hlas páně přednostův. Málem bychom se byli srazili.

Úklony, podávání rukou, a již pan rada spěchal s chotí napřed, za nimi slečna Hedvika s Vokounem — naposled my, já a Viktora.

Ukláním se ještě, klobouk v ruce, slečna Viktora podává mi ruku a lehce tisknouc moji skoro šeptem pronáší:

„To jste hodni, že jste přišli; myslila jsem —"

Zarazila se náhle. Ale já prosil pohledem, aby dokončila.

„Myslila jsem, že nás necháte čekat. To jste hodný!“

A tento jednočet náležel mně, jen mně! Odvážil jsem se stisknout jí ruku.

„Bývá to tak jednotvárné, když tu sedíme samy s tatínkem — dnes bude veseleji...“

Již jsme byli u dveří do jídelny restaurační, již jsme vstupovali dovnitř, Viktora přede mnou, tím lehkým, vznášivým krokem, jak jsem ji před chvílí viděl v duchu mizeti v taneční sál, a mě opájela lahodná vůně, jíž dýchal její přiléhavý, vkusný oděv z tmavorudé látky.

Dnes bude veseleji! — znělo mi ještě s jejích rtů. Ach, srdéčko drahé, ona se na mne těšila!

23.

Skoro mě zachvátilo cosi jako úzkost, když jsem za slečnou Viktorou vstupoval v onu zasklenou kukaň, jaké bývají zřízeny u dveří restaurací, aby se o ně zarážel studený průvan z venčí a nemohl přímo na choulostivé hosty. Ještě mžik, a steré zraky besedujících uprou se na nás, na rodinu páně přednostovu, na Viktoru, na mne. Toho jsem se obával. Rodiče s mladými dívkami a v jejich průvodu mladý muž — něco takového vždy zavdává podnět ke kombina-

cím. Taky jsem takto počítával, kdykoli jsem spatřil podobnou skupinu, a nyní sám tomu budu podroben. Vždy se hádá: aha, mladý ten člověk a tam ta slečinka — toť vypadá jako milostný román. A zraky všeho okolí přímo dotěrně se zarývají v pár mladých lidí a trvává chvíli, než zvědavost jeho jest nasycena, než zas oči od ubohých obětí se odvrátí.

Ó, nebál bych se všeho toho, kdybych již pevně seděl, kdybych byl prohlášeným, pověřeným nápadníkem, dokonce snad ženichem! Pak bych kráčel po boku Viktořině sebevědomě, s pýchou, že půvabný ten dívčí zjev náleží mně — mně jedinému, a dovedl bych odrážeti všechny drzé a vyzývavé pohledy. Ale posud si připadám tak ubohý, jako z milosti trpěný vedle tohoto květu radosti a rozkoše. A krom toho ozývá se ve mně ještě cosi jiného, skličujícího, ba, drtivého. Neurčitá obava, aby mně dítě to nebylo kýmsi uloupeno. Zdá se mi, že každý mě může proniknouti až na dno, že prohlíží, jaká to jsem nepatrná, bezvýznamná existence, která se připletla k této skvělé dívce jen jakýmsi nedopatřením náhody, beze všeho práva na ni; že jsem člověk neschopný, abych s důrazem hájil svůj nárok, jehož mu nikdo nepřiznal, pouhý zbožňovatel, který by rázem byl poražen a smeten s jeviště, kdyby se vyskytl nápadník o něco jen závažnější.

Kde se ve mně berou tyto obavy? Vznikají

z tušení, neřku-li z určitého přesvědčení, že dívky na pohled zadané vzbuzují časem větší žádostivost než děvčata zcela volná, bez ctitelů, mohoucí býti dobyta každým, kdo se o ně chce pokusiti. Vzpomínám, že i mě dráždívalo, když jsem spatřil děvčátko, obletované nápadníkem nepříliš nebezpečné postavy, abych se vzchopil, zaútočil na ně a posavadního rytíře vyhodil ze sedla. A jestliže jsem se k tomu nikdy neodhodlal, vyplývalo to jen z vědomí vlastní mé nicoty. Neboť bych i zvítězil, co dále? Jaké konce? — Avšak Viktora! Ó, tu jest úspěch tak vábný. Není-liž ona hodna soka nejschopnějšího zjevem i zajištěným postavením?

Kterak trpím takovými úvahami! Kterak se o ni chvěji!

Ale dnes marně jsem se týral, když mi vše to letělo hlavou ve chvíli, než jsem prošel uzoučkým tím prostorem bednění u dveří. Jídelna Platýzu byla sice již skvěle ozářena, avšak hostů bylo tam ještě pořídku. Bylo časně. Zdálo se, že lidé, kteří tu seděli, přišli taky nedávno před námi. Večeřeli, i neměli hrubě kdy zevlovati po nových příchozích. Pan přednosta, vstoupiv, mrskl okem na pravo, a již mířil ke stolu v koutě, polo skrytému, útulnému, pro nás jako přichystanému. Byl posud prázden, hned jsme jej obsadili.

Vokoun pomohl z pláště paní radové, hned potom z žaketu slečně Hedvice, a já směl tak učiniti Viktoře. Dotkl jsem se při tom bezděky

jejího raminka — projelo to mnou jak elektrická jiskra. Potom jsme usedli. Pan rada v čele, vedle něho na rohu paní radová, vedle ní Viktora a já podle ní, proti nám Vokoun se slečnou Hedvikou.

Mžikem byly tu asi tři jídelní lístky. Pan přednosta, dobře vyspalý a procházkou osvěžený a zas vyhladovělý, vybíral sobě i paní, slečny prohlížely druhý lístek, Vokoun si nasadil skřipec a jal se studovati třetí.

„Staframente, pane Čamrdo," obrátil se ke mně náhle a paškrtně si pomlaskl, „už mají kůzle! V lednu! Že si ho dám! Jíte taky kůzle?"

Kůzle! Jídával jsem kdysi, ano, když tatínek posílával finance, ale pak prošla celá léta a můj vlastní finanční ministr nedopouštěl, abych si na ně zamanul. Číslice v rubrice vedlejší vždy zaháněla všechnu laskominu.

„Jíte kůzle?" opakoval Vokoun.

Otálel jsem s odpovědí.

„Nebo snad ráčíte vlaštovčí hnízda? Ale těch tu dnes nemají. Ta budou později..."

Nedíval jsem se, ale cítil jsem, že se slečna Viktora usmívá. Bylo mi horko z Vokounova dobírání.

„Jím, pane kancelisto," přisvědčil jsem honem, aby Vokoun otázku svoji nepronesl potřetí s nějakou štiplavou omáčkou. „Kdo by nejedl, ale je to nesmírný přepych v tuhle dobu..."

Vokoun položil lístek a pronesl velitelsky k čekajícímu číšníku:

„Dvakrát kůzlečí, se salátem.“ A ke mně se obrátiv dodal: „Řekl jsem vám, že jste mým hostem, kamaráde, tedy žádné zbytečné šlechetnosti. Kdybyste se dlouho upejpal, přijde nám tenhle vašnosta za chvilku říci, že už není — a já bych vás pak zavraždil!“

Slečna Viktora se teď hlasitě rozesmála, tak náhle a bezděčně nad slovy Vokounovými i durdivým tónem, jímž byla pronesena. A co Vokoun ještě projednával s číšníkem, naklonila se ke mně a řekla skoro šeptem:

„Váš pan kancelista je roztomilý, veselý společník. Když jsem ho viděla poprvé, nenadála jsem se, že je takový. Poslouchala bych ho celý večer. Je tak samorostlý.“

Skoro jsem Vokounovi záviděl.

Za chvíli byl stůl pokryt talíři, miskami, příbory chřestily, večeřeli jsme. Pan přednosta pomlaskával, paní radová jedla obřadně, slečny ukrajovaly sousta jak pro kanárky a pojídaly vzorně, vychovaně, prosty ostychu. Vokoun rval se s kozlečím a chvílemi promlouval:

„Zpropadená drůbež! Když to člověk vidí na pastvě, je to jako koťátko, a na talíři to má hnáty jako žirafa. — Chudáček! Porcička jak za krejcar diamant, a pro takový drobek muselo položit nevinný život.“

„Ale ta chuť, pane kancelisto," usmála se paní radová.

„Inu, chuť, milostivá paní! Má člověk co dělat, aby ji nezmeškal. Než se vzpamatuje — je po všem. Jen trochu větší formát kdyby mělo!".

Dámy se rozesmály všechny a paní radová prohodila, jakoby mluvila k manželu:

„U vás v kanceláři je asi veselo, když pan kancelista má takové nápady, co?"

„A to by nás pan císařský rada hnal, milostivá paní," byl Vokoun pohotově s odpovědí. „Tam sedíme jako kapucíni a pracujeme."

Teď se ozval pan přednosta, a jakoby se bránil všelikým domněnkám, řekl chlácholivě:

„No, no, pane kancelisto, nemalujte mě tuhle před našimi jako nějakého tyrana. Vždyť mi si přece dobře rozumíme, co? No, ať řekne tamhle pan Čamrda!"

„Ale, pane císařský rado," chlácholil teď zas Vokoun, „vždyť se samo sebou rozumí, že v ouřadě musíme pracovat. A pan císařský rada, milostivá paní, sám nás předchází dobrým příkladem. Však taky naše oddělení je nahoře výborně zapsáno."

Na tváři přednostově rozlil se úsměv skoro blažený. Teď mu bylo skutečně zalichoceno. Ale působilo to výborně. Se zadostučiněním pronesla paní radová hlasem balšámovým:

„Fatrle, to tě může těšit. Takhle se o představených asi málokde mluví. Uspokojit nahoře

a mít při tom uznalý, spokojený personál, to je vzácná věc."

„Však mně páni taky nikdy nezavdali příčinu k nespokojenosti," odpovídal pan přednosta, „a v tom je má pejcha. Jsou oni šéfové kujóni, to je pravda, ale jsou proti sobě. Dobře nahoru, dobře dolů — má být jenerální zásadou každého šéfa. Co pak moji pánové, to jsou vzorní pracovníci!"

Tu Vokoun loupl po mně očima, jakoby chtěl říci: „Podebral jsem ho, co?" Až jsem se zděsil, jak mě to dráždilo k smíchu, a děkoval jsem nebi, že si pohledu toho nikdo ze společnosti nevšiml. A již zas hleděl Vokoun jako svatý.

Tento hovor, tak neočekávaný a nenadálý, měl za následek chvíli slavnostního ztišení, v němž mi připadalo, jakobychom všichni tři — přednosta, Vokoun i já — byli obaleni bavlnkou. Ale znenáhla zas oživla zábava, hlavně přičiněním páně Vokounovým. Jakoby uhádal, kterak jadrný jeho způsob rozveseluje dámy, třepal své kudrnaté nápady a poznámky zrovna jako z rukávu, a když po některém jeho vyjádření nastal výbuch smíchu, podíval se na mne významně, jakoby chtěl říci: Jsme sic otroky, Čamrdo, ale takovouhle komedii doma se starým nemají!

Věru, toho nemají, přisvědčil jsem mu v duchu. A chápal jsem, že ty samodilné „aforismy" Vokounovy jsou dámám v klidném a časem snad nudném toku jejich života vítaným kořením.

Ale sám nevměšoval jsem se příliš v hovor společný, ponechávaje Vokounovi všechnu vůli, a raděj jsem se obracel k slečně Viktoře, až jsme byli ponecháni zcela sobě a ostatními zdánlivě nevšímáni. Vokoun se věnoval starým a slečně Hedvice. Byl jsem mu velmi vděčen. Slečna Hedvika bavila se taky dobře. Ani nevím, jak mi dříve přišlo pomyšlení, že snad žehrá na sestru Viktoru, že tu má mne.

Znenáhla spadla se mne všechna tíseň, všechna nesmělost, ostýchavost, ba i vědomí mé nepatrnosti jakoby bylo odváto. Bylo to jistě účinkem celého řetězu okolností. Jasného světla, příjemného tepla po dlouhém pochodu v sychravém vzduchu, rušného, zvučného hovoru kolkolem, smíchu, bylo to jistě taky i požitkem řízného nápoje, ač jsem byl v této společnosti velmi zdrželiv a stále jsem pokulhával za Vokounem, který mě chvílemi napomínal: Čamrdo, vy nic nepijete!

Tak blaze, milo mně bylo vedle Viktory, že jsem si vroucně přál, aby tento večer neměl konce.

„Kde jste chodili s panem kancelistou?“ tázala se. „Co jste dělali?“

I vyprávěl jsem jí o naší procházce, líčil jsem jí Prahu, jak se mi jevila, odvážil jsem se dokonce svěřiti se jí, kterak mi jedné chvíle připadalo, jakoby v ní bilo jen jediné srdce, kterak ten tlukot pronikal zimní šedivinou až ke mně a kterak jsem hledal místo, odkud vychází, neboť jsem tušil, čí to srdce jest. Viktora hleděla na mne

hlubokýma očima, tak vážně, a zdálo se mi, že rozumí, o kterém srdci mluvím.

„Závidím vám tu procházku," řekla mi skoro šeptem. „Ráda bych chodila — my nekonáme tak dalekých vycházek. Tatínek pospává po obědě, a nohy již mu neslouží. Jak je hezké jít, kam člověka oči vedou, nohy nesou — —"

Nevím, co vše, o čem všem jsem dále mluvil. Snilo se mi cosi o procházce s Viktorou — ach, pocítil jsem nezkrotnou touhu býti s ní sám v takové odpůldne, kdy jasný den mění se znenáhla v soumrak, až noční stíny zavalí krajinu, a pak, bok po boku, v těsném přimknutí provázeti ji domů. A tu mi netanul na mysli její domov nynější, ale jiný, nový, vlastní, domov její — i můj.

Kterak plynul čas! Nehleděl jsem na hodiny, ničeho jsem si nevšímal kromě Viktory, ani jsem se nenadál, když náhle zaznělo z úst přednostových: „Tak, děti, pomaloučku půjdeme domů..."

Teď teprv jsem viděl, že nad přednostou stojí „přednosta" číšník, právě doúčtovavší a dodávající mu na bankovku, paní radová sbírala šátek a lornětu, schylovalo se k tomu, že strhneme stan svůj a poputujeme dále, domů, — a konec hezkého večera!

Vokoun volal číšníka, chtěje platit. Ale ten se jenom uklonil a řekl s úsměvem: „Placeno, vašnosti." A při tom významně pohlédl k přednostovi.

Vokoun byl jako vyjeven. Nenadál se, že ho přednosta předejde. A náhle Vokoun, který nikdy neupadal v rozpaky, byl všecek nesvůj.

„Všecko placeno?“ ptal se, ukazuje na můj tácek.

„Prosím, vašnosti.“

Vokoun vyňal tobolku, aby mu dal aspoň štědrou odměnu, a zdálo se, jakoby při tom hledal sám sebe. Toho se nenadál.

Za chvíli jsme byli na ulici. Přednosta s paní, Vokoun se slečnou Hedvikou, konečně já s Viktorou. Ještě než jsme se tak zformovali, řekl ke mně Vokoun:

„Pane Čamrdo, abyste mi neutek! Zajdeme si pak na černou kávu!“

A přitočil se dvorně k slečně Hedvice.

Pomalu jsme šli za nimi.

„Bylo to veselé zakončení neděle,“ pronesla slečna Viktora, když jsem sám nemohl najít, jak bych začal.

„Uspokojilo vás, slečno? Nebylo příliš bouřlivé?“

„Ó, přála bych si toho častěji,“ povzdychla Viktora. „Ne pro ten hostinec — to není, co se mi na všem líbí. Ale u nás je vždy tak ticho, nejdeme-li nikam. A jdeme-li, připadá mi, že já a Hedvika jsme pouhým nezbytným přívěskem. A někdy se nudíme. Tatínek má jiné starosti, jiný okruh myšlení, taky mívá jinou společnost. Pak se mi zase stýská po mém tichém pokojíčku,

kde bych seděla a četla, tak ráda sama, ale tatínek, vyjde-li, chce nás mít pokaždé s sebou. — Ale dnes, když jste tam byli vy — — Ani nevíte, jaký jiný vzduch k nám přinášíte...“

„Kterak mě blaží, že to slyším z vašich úst, slečno,“ řekl jsem. „Ale kdybyste věděla, jak zas bývá mně, když mi po takovémto setkání na dlouho — dlouho zmizíte! Kterak si připadám jako uvězněný, jako přikován, kterak se mi zdá, že slunce nesvítí, a vysvitne-li, že již nikdy nebude hřáti — —“

Ó, co vše jsem povídal, zdali na to kdy vzpomenu! A Viktora, jakoby chtěla, abych ničím a nikým nebyl rušen, a jakobyničí ucho jiné nemělo slyšeti, co náleží jen jí, mírnila kroky, až jsme se hodně oddálili od ostatní společnosti před námi.

I šli jsme, a skoro již Viktora nemluvila, jen já jsem hovořil, chvílemi vzníceně, chvílemi jsem šeptal, ale co bych tak rád byl dívce řekl, čím srdce přetékalo a již již na rty se dralo, toho jsem se neodvážil. Šla podle mne, s hlavou nachýlenou, jako pozorně naslouchajíc a jakoby zkoumala význam každého slova.

Kroky, hlasy před námi tichly víc a víc, aniž jsem si toho uvědomoval. Posléze jsme došli ve skupiny nových domů na pozemcích někdejší Václavské trestnice, kde již z večera bývá tak ticho. Teprv teď vzhlédla Viktora — a neviděla nikoho ze svých. Zmizeli nám rodiče, slečna Hed-

vika, Vokoun. Přidali jsme do kroku, dospěli domovních vrat, stiskl jsem kliku — vrata byla zamčena. Podíval jsem se na hodinky, bylo pět minut po desáté.

„Ale podivná věc," řekla Viktora — a skoro se v jejím hlase třásla tesklivost — „zdálo se mi ještě tam za rohem, že slyším hlasy — zcela určitě hlas Hedvičin a páně Vokounův. Potom vše ztichlo. Ale kterak nás tu mohli nechat? Což zapomněli naši, že jdeme za nimi?"

„Zazvoním, slečno..." nabídl jsem se.

„Ne, nezvoňte, vždyť si vzpomenou — máme domovní klíč, přijdou mi otevřít. Ale kam se poděl pan kancelista? Vždyť vás vybízel na černou kávu, a teď vám utekl."

„Nerozumím tomu, slečno," ujišťoval jsem. „Pravda, ještě chtěl do kavárny..."

Byla to neobyčejná situace, jaké jsem se nemohl nadíti. Sám tu s Viktorou, od rodiny jak odříznut, a nikdo nás nepohřešil. A jak jsem tu stál pod širokým obloukem portálu proti Viktoře, stínem polokryté, v ulici tiché, jako vymřelé, otázal jsem se:

„Bojíte se, slečno Viktoro...?"

„Čeho bych se bála?" zněla odpověď. „Jsem s vámi."

„Se mnou se nebojíte, slečno Viktoro...?"

Závrať mě pojímala, blížil jsem se k ní, chopil jsem se její pravice, s níž zatím byla svlékla rukavičku, a zdvihnuv ji ke rtům políbil jsem ji.

„Čeho?“ opakovala Viktora. „Ani sama bych se nebála. Nejsem v pustině. A za chvíli někdo přijde, odemkne — —“

„A se mnou, slečno, nebála byste se, byť i neotevřeli, byť i nás tu nechali — a nikdy, slečno, nikdy byste se nebála? A kdyby vše kolkolem zmizelo, kdyby tu mimo nás dva nebylo nikoho, kdybychom jen my dva měli jíti spolu, sluncem i stínem, dnem i nocí, jen my, poukázáni na sebe — nebylo by vám teskno, nebála byste se, ale opřela byste se o mne s důvěrou — —?“

„Důvěryhodnému s důvěrou bych se svěřila...“

Zaznělo mi to šeptem a její temné zraky zíraly ke mně pevně ze stínu portálu. Tu mě opojení mé přemohlo. Zas chopil jsem se její pravice, ale zároveň objal jsem ji levicí. „Viktoro drahá! Srdce moje!“ — a než uhodla, než zatušila, než se mohla ubránit, přitiskl jsem ji k sobě a horoucně jsem ji políbil. — —

S hora, s patra ozval se v tom zvuk, jakoby okno otvíral, a dolů k nám zaletělo tlumené zvolání:

„Viktoro! Pane Čamrdo! Jste tam?“

Byl to hlas páně přednostův. Ruce mi sklesly. Odskočil jsem několik kroků do ulice a z hrdla sevřeného vydralo se mi taky jen polohlasně:

„K službám, pane císařský rado — přišli jsme k zamčeným dveřím — —“

„Počkejte chvilku!" znělo s hora. Hlava zmizela, okno se dovřelo, cvaklo.

Jakobych se byl dopustil zločinu, tak váhavě jsem se vracel k portálu. Nepohnuta, jak jsem ji zůstavil, stála tu Viktora, oči její byly ke mně upřeny. Ale když jsem se zcela přiblížil, uviděl jsem, že krásné ty oči jsou plny slz. Leknutí neskonalé projelo mi celým tělem, zdrtilo mě. Svěsil jsem hlavu, nemoha slova ze sebe vypraviti.

24.

Jak příkře a drsně stíhají se chvíle palčivé trýzně a zas největšího blaha! Soudíval jsem, že to tak bývá líčeno jen v knihách, v románech o zamilovaných, a té chvíle přesvědčil jsem se, že to potkává člověka i v skutečném životě. Když jsem prve přitiskl prahnoucí svoje ústa na broskvové rty Viktořiny — pouhopouhý mžik to byl, vteřina — ale jak mi to zašumělo hlavou, jak zabušilo v prsou! Všechny mé naděje, utajující se posud jako něžný list i zárodek poupěte v pupenci na snítce, jakoby rázem byly vypučely a vykvetly v ohnivý květ; všechny mé touhy, stále poutané a tlumené, jakoby náhle byly došly splnění. Co krásného a rozkošného jsem kdy jen tušil — vše tu pojednou nabylo určitého tvaru a tělesnosti. V tom jediném splynutí rtů mých

s Viktořinými zahořelo mi tu jak posvátným plápolem štěstí celého života, neodolatelný proud neskonalého blaha unášel mě a já tak rád a bez úvahy jsem se mu poddával.

Ale již to pominulo, a teď pravý opak dojmů a pocitů lomcoval mnou. Pohled na zaslzené oči Viktořiny zdrtil mě. Ještě před minutou tak šťasten, připadal jsem si nyní jako zatracenec. Stál jsem opodál Viktory s hlavou sklopenou, netroufaje si již vzhlédnouti k ní. Za chvilku mělo nám být odemčeno, ale jaká hrozná, dlouhá doba plynula, než se tak stalo! Ticho bylo v opuštěné ulici, ticho hluboké bylo i v domě. Stál jsem, jakobych se byl dopustil nesmírného hříchu. Připadal jsem si i zbabělým. Nemohla mi uniknouti, nemohla prchnouti do domu zavřeného, a já té chvíle a její bezbrannosti zneužil, abych ji přepadl, zloupil. A je to dcera mého představeného! Připadalo mi, jakoby tu nad námi šumělo cosi velikého, neviditelného, co teď zahalilo Viktoru svými perutěmi, berouc ji v ochranu, a na mne pohlíželo to přísnými zraky, pobádajíc mne vážným a neúprosným tím pohledem, abych za to odpovídal.

Ticho, jež bylo nastalo, trýznilo mě. Jakékoli výčitky z úst Viktořiných nebyly by mne tak zkrušily, jako toto její mlčení. Ó, jediný zvuk z jejích úst! Avšak Viktora stála, jakoby se tísnila v koutek vrat z obavy nového útoku. Ko-

nečně odvážil jsem se povznésti hlavu a popatřiti na ni.

Zraky mé setkaly se s jejími — nevím, kterak jsem ten pohled vydržel. Jako prve, hleděla na mne posud, upřeně, plna tklivého a jako vyčítavého výrazu. Její zraky zdály se v té vzácné vláze slz ještě větší a hlubší. Dívala se, jakoby pravila: „Nuže, mluv, proč jsi to učinil? Čím jsem ti zavdala podnět, že jsi se odvážil? Nechovala jsem se vyzývavě, ale taky jsem se neobávala. Vždyť jsem řekla, že důvěryhodnému bych se svěřila, a ty — ty — —

A tu, tu mi projela hlavou hrozná a nesnesitelná myšlenka. Zdálo se mi, jakobych jí četl v očích, zda pohnutkou činu mého nebylo pouhé rozjaření, všechen ten horký výpar hostince, který mě ještě před chvílí obklopoval, pouhé opojení smyslů, jemuž jsem bez rozvahy podlehl, aniž jsem rozvážil, čeho se dopouštím.

Nevím, zdali jí cosi takového tanulo na mysli, ale já — já to četl určitě, nepochybně, a nesmírně jsem se zastyděl. Jestliže jsem tušil pravdu, pak jsem byl před ní neskonale pokořen. Avšak ne, tak se s ní nemohu rozloučiti, s tou domněnkou nesmí se vrátiti domů.

Nyní jsem sluchem postihl jakýs šum, nesoucí se jen jako zavanutí prázdnou chodbou domovní za vraty. Snášelo se to opuštěným schodištěm a rozvlnilo to tišinu, jež posud byla v celém domě panovala. Byla to předzvěst, že kdosi

nahoře vyšel ze dveří, aby odemkl vrata. Ještě jsem nemohl slyšeti, bylo lze jen tušiti, ale tolik jsem věděl, že nejbližší minutou nastává rozloučení. Rozloučení za těchto okolností!

Bušilo mi v hrudi, bušilo mi ve spáncích — a v slzách lesknoucí se zraky Viktořiny stále se na mne upíraly.

„Slečno!" zašeptal jsem — a cítil jsem, kolik síly třeba mi vynaložiti, aby slova moje vůbec nabyla zvuku nějakého, jak mé hrdlo bylo stísněno, jako zaškrceno, — „slečno, pro Boha vás prosím, nedívejte se na mne tímto pohledem, který se mi v srdce zabodává. Je-li možno, abyste mi odpustila, na kolenou vás prosím: Odpusťte mi! Slečno, hněváte se?"

Rty Viktořiny pohnuly se, jakoby chtěly promluviti, avšak slova s nich nesplynulo.

Šumot v domě zesiloval se, patrně spěchá kdosi se schodů.

Pojala mě mučivá úzkost, že ve chvíli se vrata rozlétnou a Viktora zmizí, aniž promluví.

„Slečno," žebronil jsem, „ano, vyznávám kajícně, urazil jsem vás, já nehodný, bídný, ale nedomnívejte se, že jsem jednal tak, jsa — —"

Ne, nemohl jsem pronésti slovo, jež jediné se mi teď dralo na rty, slovo, jímž bych se byl ponížil sám, jímž bych i Viktoru byl potřísnil. Opilý — opilý! znělo slovo to, nic jiného mi nepřipadlo. Avšak já ho nevyslovil. A Viktora mlčela, stále na mne zírajíc.

Již se ozývaly kroky v prvém patře, již dusaly níže.

V největší úzkosti, a jakoby šlo o spásu duše mé, promluvil jsem potřetí:

„Slečno, odpovězte mi, jediným slovem dejte mi na srozuměnou, že smím aspoň doufat ve vaše odpuštění, časem, kdykoli, ale nesrážejte mne krutým tímto mlčením v propast zoufalství! Suďte sebe přísněji, ale nezavrhujte mne! Kterak mám čin svůj odpykati?“

Nyní pohnuly se rty její náhlým zachvěním, a jakoby mocí přemáhala v sobě, co hrozilo novým proudem slz, pronesla Viktora hlasem, v němž se třáslo cosi jako lítostná výčitka:

„Tak náhle se to stalo, pane Pavle, tak nenadále jste mě překvapil, nepřipravenu, netušící, ničeho se neobávající — a snad z pouhého rozmaru — —“

„Ne, ne, Viktoro drahá — ó, promiňte, slečno, ne z rozmaru, ale z horoucího vzplanutí, které mě již zcela zachvátilo a jemuž jsem se nemohl ubrániti. A je-li v očích vašich zlým činem, nuže, Viktoro drahá, přičtěte okolnostem, že jsem se ho dopustil teprv dnes, kdy jsem s vámi tak osaměl a na celý svět kolkolem zapomněl. Ale dávno jsem prahl, abych se činu toho dopustil. Ó, tehda ve vaší komnatce, o štědrém večeru, kdybychom jen o chvíli déle byli spolu setrvali, kdyby na nás byli zapomněli, jako se stalo dnes, byl bych učinil totéž. Neboť políbiti vaše rty a zlí-

bati je, až by se rozeplály, zlíbati oči vaše, i ruce, tak zlíbati, až by mně i krev ze rtů vytryskla, až by mně srdce vykrvácelo — bylo touhou všech dnů od onoho večera, kdy jsem poprvé překročil váš práh, kdy jsem ve vás uviděl tak něžnou, milující dceru a ztělesnění všech svých snů. A od onoho dne jste jediným snem všeho života mého vy jediná, Viktoro, vy, kterou nade vše miluji! Ještě mi nemůžete odpustit?"

Vychrlil jsem slova ta ze sebe jediným dechem, nemoha se již ovládnouti, a pln jsa obav, abych dokončil, než zachřestí klíč v zámku. A jakoby mi ta dobrá víla z pohádky byla chtěla dopřáti času, abych mohl pověděti, co jsem pověděti měl, stalo se cosi, co pobyt náš venku prodloužilo. Z nitra domu ozval se náhle pád kovového předmětu na žulový schod, zařinčení, a potom kutálelo se cosi níž a níže, narážejíc na každý stupeň dalším úderem, a řinčení splývalo v jediný zvuk, bouřící celým domem, až konečně umlklo dole v chodbě, kde předmět posledně zavířil jako plechový dětský vlk, překotivši se náhle ve svém kroužení. Lehké dusání se schodů přestalo. Pádem svícnu — neboť to to bylo — uhasla i svíce, a v náhlém zatmění šáraly kroky přicházejícího opatrně, se stupně na stupeň, a potom neobratné ruce hledaly potmě svícen a snad i klíč.

Ač jsme oba slyšeli a jasně rozuměli tomuto

malému dramatickému výjevu ve schodišti, přece jakobychom neslyšeli a jakoby se nás pranic netýkal. Byli jsme příliš zaměstnáni sami sebou. Já dohovořil a visel jsem na rtech Viktořiných.

Teď se mi zdálo, jakoby oči její v slzách zajiskřily zcela jinak než prve. Její pravice vztáhla se ke mně a z úst Viktořiných vyplynulo jediné slovo:

„Pavle!"

Ale jak je pronesla! Co vše mi znělo z těchto dvou slabik! Kde bych nabral umění, abych vylíčil, jak se zachvíval nyní její hlas a jak mi zvolání to pronikalo až k srdci, náhlou blažeností překypujícímu.

„Pavle!"

Hudba veškeré její duše zaznívala z tohoto jediného slova. Ode dnů, kdy je ke mně tak pronášela moje drahá, nezapomenutelná matička, nikdy nikdo nedovedl je tak říci, jako nyní Viktora.

„Pavle!" — a ruka její hledala moji. Již jsem se jí chopil, drobné, horké, chvějící se, a pokrýval jsem ji nesčetnými polibky.

A teď tedy zachřestil v zámku klíč, veřej se odklopila do tmy chodby, z úst služky zaznělo: „Rukulíbám, slečinko!" — a Viktora, ještě všechna rozrušena, ale překonávajíc sebe samu, loučila se:

„Děkuji vám, dobrou noc, pane Čamrdo!"

Smekl jsem klobouk a skláněl se, abych v očích služčiných jako poprvé, v pravdě však

již po sté a naposled políbil ruku Viktořinu, když tu služka pospíšila:

„Ne, slečinko, ten pán má přijít nahoru — druhý pán je tam taky...“

Podívali jsme se na sebe, udiveni tímto neočekávaným rozluštěním zmizení Vokounova, ale již se Viktora usmála a kynouc mi do tmy pobízela:

„Prosím tedy.“

Když děvče zamklo vrata, vyňal jsem krabičku a rozžehl jí pahýl svíčky několikrát přeražený, ve svícnu otřískaném.

Chápajíc, kde její místo, předběhla nás holka a spěchala mnohem čileji, než právě bylo třeba. Myslím, že uhádala, že nám netřeba ani její blízké společnosti, ani příliš světla. Myslím vůbec, že děvče to rozumělo situaci lépe, než jsme se oba nadáli. Vždyť je to taky žena!

Stupal jsem za Viktorou vzhůru, chvílemi i vedle ní, a tu naše ruce vždy se hledaly — — —

25.

Vystupoval jsem za drahou Viktorou, chvílemi podle ní, tak že mi připadalo, jakobychom oba kolísali, pozbývajíce pevné půdy pod nohami. Snad i tím to bylo, že služka, spěchající o půl patra před námi, mávala svícnem, následkem čehož plamen svíce v průvanu chvílemi

se rozplizl, jakoby uhasínal, až jsme se octli ve tmě; schody pod námi pak mizely a nohy nejistě tápaly.

Ó, přál jsem si, aby schody ty vedly do nekonečna, výš a výše, jako na egyptské pyramidy, aby trvalo věčnost, než je zlezeme a než vstoupíme do domácnosti přednostovy. Stále jsem se obíral nedávným výjevem dole před domem, stále jsem viděl zaslzené zraky Viktořiny, tklivý, dojímavý výraz poraněné duše její, a zas mi v to zaznívalo její zvolání: Pavle! Vše to stále mnou chvělo za nesmírného rozčilení — obával jsem se, že jediný pohled stačí uhodnouti, co se dole stalo, čeho jsem se dopustil. A ten pohled pronikavý, pátravý a mžikem uhádající viděl jsem již předem v jediných očích, v očích nejbystřejších, v očích, jichž nelze oklamati, v očích matčiných — v očích paní přednostové!

Pokoušel jsem se již za tohoto stoupání vzhůru, abych tvář naladil co nejlhostejněji, jakoby se nic nebylo stalo, ale cítil jsem s hrůzou, že svalů a nervů obličeje neovládám. Cítil jsem trhání v celé tváři, pod očima, kolem rtů, chvění nozder. A přes tuto pohyblivost bylo mi, jakoby můj obličej byl pokryt maskou tvrdou, nepodajnou, které nemohu strhnouti. Připadalo mi, jakobych se díval do zrcadla a viděl na tváři své jakés nezměnitelné ztrnutí. Vzpomněl jsem, že dojem tento není nový, že mi tak bývalo i jindy,

kdy jsem podléhal nějakému mocnému vzrušení vnitřnímu, rozčilení všeho čivstva.

Ó, kéž aspoň paní radová není první osobou, se kterou se setkám!

Ale krom toho zaměstnával jsem se i něčím jiným, takovým vedlejším pochodem myšlenkovým. Kterak se vůbec mohlo státi, že jsme přišli ke vratům zamčeným? Že zapomněli na dceru Viktoru, na mne?

Vysvětlil mi to později Vokoun. Manželé přednostovi zaslechli dobře před Platýzem, kterak mě Vokoun vyzývá ještě do kavárny. A tu, když se již blížili k domovu, obrátil se náhle pan přednosta k choti své a prý nějak nesměle, jakoby věděl, že návrhu jeho třeba vyššího schválení, vytasil se s nápadem:

„A copak myslíš, mami, museji páni na černé kafe zrovna do kavárny? Je tak brzy ještě — nemohla bys jim ho doma uvařit? A nemuseli bychom se tak brzy rozejít...“

A paní radová prý beze všeho dlouhého rozmýšlení odvětila:

„Máš dobře, fatrle, pravda, k čemu do kavárny — abys nám naposledy taky neutekl — uvaříme!“

A po několika krocích dodala:

„Víš co, fatrle? Půjdu honem napřed, aby holka zvařila vodu, nebude to pak už tak dlouho trvat...“

Řekla, a již se trhla od společnosti, spěchajíc napřed. Pan přednosta a Vokoun se slečnou Hedvikou kráčeli klidně za ní, za stálého hovoru. A patrně Vokoun bavil slečnu i starého pána příliš dobře, že došedše k domu, ani se po nás neohlédli a vešli. Scházelo několik minut do desíti, průjezd i schodiště byly ještě osvětleny. Domnívajíce se, že jim jsme v patách, vystoupili všichni do patra, vkročili do bytu. A zatím domovník dole pozhášel světla, zamkl dům. Paní přednostová dohlížela v kuchyni, netušíc, že jedna z dcer se jí ztratila. A teprv po chvíli pídil se přednosta: Kde pak je Viktora, kde je pan Čamrda? Ochotný Vokoun vyšel do předsíně, otevřel dvéře, vyhlédl — ve schodišti bylo tma. A zatím dole stál jsem já, bídný hříšník, a proti mně Viktora s očima zaplavenýma.

Ó, jak jsem nyní vděčen tomu, že nás dole zapomněli, že na nás před vraty nečekali! Zakusil jsem tam sic okamžik hrozné, pekelné trýzně, zdrcen vyčitavým pohledem Viktořiným, ale nebýt opomenutí páně přednostova, Vokounova a Hedvičina, nebyla by se mi snad ještě dlouho naskytla příležitost k onomu políbení, nebyl bych dlouho ještě nabyl odvahy vyznati jí lásku. Jak malicherné náhody vedou k rozhodným činům a obratům v životě! — — —

Došli jsme nahoru, dvéře předsíně otevřely se, a — díky Bohu! — na prahu nestála paní radová, nýbrž pan přednosta. Zraky jeho snad

byly by pronikly nějaký můj prohřešek v úřadě, ale tuto neuhodly nic. A ještě jakoby se omlouval, přivítal mne:

„Staframente, to je malér, pane Čamrda! Ale my to neudělali schválně, věřej mně..."

Dobrý staroch! Nic netušil.

Avšak za to jiné dvoje oči viděly více, zdá se mi. Viktora přede mnou plaše proběhla jídelnou do své komnatky, aby se odstrojila, aniž na koho pohlédla. Sotva však se objevila, utkvěl na ní pohled slečny Hedviky, která se obírala úpravou stolu, a ten pohled provázel ji, až zase překročila práh budoárku. Postihl jsem jej, a nebylo lze neporozuměti, že sestřina duše cosi uhádala. Neboť hned potom pohlédla slečna Hedvika na mne. Naše zraky setkaly se, sklopila oči. Nehnula svalem, ale cosi jako zákmit šibalského úsměvu přelétlo její tvář, na níž jsem četl zřetelně jediné slovo: „Dohodnuti?"

A druhé oči byly Vokounovy. Ten se na mne díval tak pronikavě lišácky, tak mazaně, že mě polévalo horko. A když mě zraky zprovrtal, teprv zalétl za Viktorou, a zas vrátil se ke mně. A já předobře rozuměl, co značí tento dvojí směr jeho pohledu, chápal jsem jeho spojitost. A jakoby komnata byla naplněna jen tímto podivným fluidem (kteréž jedině na přednostu neúčinkovalo), podívala se teď slečna Hedvika na Vokouna a když postřehla, kam jeho zraky směřují, připadalo mi, že na její tváři jsou zřetelna jiná dvě

slůvka: „Ovšem že...!“ Načež odběhla do kuchyně pro něco, co jí na stole chybělo.

Hned potom odešel taky přednosta do svého pokoje, aby přinesl bedničku s doutníky. Té chvíle použil Vokoun, přistoupil ke mně a špital mi přímo do očí s čertovským potěšením:

„Co že jste se za námi tak pomaloučku štrachal, co?“

Usmál jsem se, což jsem v tu chvíli pokládal za nejlepší odražení jeho výpadu.

Vokoun pokračoval:

„Ani jste se tuze nehněval, zdá se mi, že vám před nosem zavřeli, co?“

Cítil jsem, že mi úsměv na tváři tuhne.

„A dlouhou chvíli jste před domem taky neměl, co?“

Zkusil jsem hleděti na Vokouna zcela vážně, abych jej umlčel.

Teď se Vokoun ke mně naklonil, až mě žehl horký jeho dech, popadl mě za knoflík, jakoby jej chtěl ukroutit, a syčel mezi zuby:

„A copak, Čamrdo, nemlsal jste mi tam?“

„Pane kancelisto — —“ pronesl jsem.

„Já vím, že jsem kancelista, ale povídám: nemlsal jste mi tam dole, než vám ta křápa odemkla?“

„Pane kancelisto — —“ opakoval jsem.

„No tak je dobře!“ řekl Vokoun jako výhrůžně. „Když nemluvíte vy, zeptáme se slečinky Viktory.“

„Ale, pane kancelisto!" sebral jsem se k odporu. „Jakým právem — —?"

„Právem, neprávem, vy zpozdilče, to je jedno. Musím se do toho vložit. Budete mluvit či ne? Řekl jste jí, že ji máte rád?"

Rozhodl jsem se. Nač zapírat, a proč jemu, Vokounovi?

„Ano, pane kancelisto, řekl."

„A co ona?" doléhal Vokoun.

„Smím-li si její odpověď vykládat, jak jsem rozuměl, neodmítla mne. Myslil jsem, že mi štěstím srdce pukne."

„Tím by jí nebylo zpomoženo. S rozpukaným srdcem by vás odvezli nahoru do patologie. — Řeknete to taky rodičům?"

„Můj Bože, pane kancelisto, co vás napadá!"

„Co mě napadá! Aby s vámi byl pokoj — a snad si nemyslíte, že je slečna pro nějaké tajné milkování!"

„Pane kancelisto!"

„No tak je dobře, nešiko..."

Vrzly dvéře, pan přednosta se vracel s krabicí doutníků. A hned potom vstoupila kuchařka, přinášejíc na stříbrném tácku konvici s kávou, za ní paní radová s nějakými suchary, na konec slečna Hedvika s lahví minerální vody a se sklenkami.

„Vzorná obsluha je tu, jen co pravda," šeptl mi Vokoun do ucha.

„Kde pak je Viktora?" tázala se paní.

Ze zvuku jejího hlasu a z celého výrazu soudil jsem, že snad o našem omeškání ani nezvěděla.

Však již drahá Viktora vstupovala do jídelny. Plachým pohledem přelétla celou společnost, jenom na mne se nepodívala. Na to ještě neměla síly. A dobře jsem pocítil, kolik síly bylo jí třeba i na ten plachý pohled. Žádná vina ji netíží, a přece nehledí jako jindy. Duše drahá, pomyslil jsem, chraň své tajemství.

Paní radová pokynula, abychom usedli, slečna Hedvika nalévala kávy.

Pan přednosta blahobytně se uvelebil ve své lenošce, a když jsme vházeli kostky cukru do kávy, zamžoural po Viktoře a řekl:

„No, Viktorko, dneska se ti svátek vydařil. Ještě takhle ti ho oslavujeme — to je veselé, viď?“

Vokoun vyvalil oči.

„Jakže, pane císařský rado, slečna slaví svátek? A o tom jste nám dříve neřekl? Dokud jsme seděli v Platýze? Abychom byli slečně připili?“

„Může se taky ještě stát,“ odpovídal pan přednosta. „Víno máme doma.“

Paní radová jen se usmívala, jakoby chtěla říci, že bylo na vše pamatováno. Ano, kdesi za oknem na mraze stály láhve s vínem, objevily se pojednou na stole, číše zazvonily, v křišťálo-

vém skle zazářila réva jak zlato a — Vokoun se vzchopil k přípitku.

Ruka se mi chvěla, když jsem svojí číškou přiťukl Viktoře, a z jejího pohárku vystříklo víno.

„Buďte šťastna!“

Chtěl jsem to říci hlasitě, ale hrdlo se mi zadrhlo.

Vokoun stál, a stál posud, i když my všichni ostatní jsme zas usedli. A tu pojednou do ticha po přípitku zavládnuvšího zazněl opět jeho hlas:

„Nejmilostivější paní! Vysoce vážený pane císařský rado! Ani jsem netušil, v jaký významný den jste nás ráčili pozvati, ale jsem povděčen, že jsem to zvěděl aspoň teď, kdy jsem byl odhodlán přistoupiti k vám s vážným oznámením a s uctivou prosbou, ne jménem svým, ale jménem pana Pavla Čamrdy, praktikanta při výpomocném úřadě. A že nevědomky, jaký je den, odhodlal jsem se k tomu právě dnes, dodává mi naděje, že moje prosba bude přijata a vyslyšena. Odvažuji se k tomu, poněvadž pan Pavel Čamrda nemá ani otce a matky, aniž nějakého příbuzného, který by vám jeho vroucí prosbu přednesl, a sám nemá odvahy, aby tak učinil. Přítomný pan Čamrda chová dávno hlubokou úctu a náklonnost k vaší znejmilejší dcerušce, slečně Viktoře, a oddává se naději, že není slečně Viktoře nemilým a proti mysli. Ale pokládá za povinnost, aby tuto svoji náklonnost vyjevil nejen slečně dceři, nýbrž taky vám jako rodičům. Jestliže tedy nejmilostivější

paní radová a pan císařský rada dovolí, prosím a žádám, jako jeho starší kollega a taky přítel (je-li srozuměn), aby se pan Pavel Čamrda směl ucházeti o ruku slečny Viktory, a kladu prosbu, aby mu nebylo bráněno, aby směl slečnu Viktoru vídati, navštěvovati, a na konec, až čas a všechny okolnosti dovolí, k oltáři ji uvésti."

Pan Vokoun pronesl tuto řeč vážně, obřadně, a v tu chvíli nebylo na jeho tváři ani stopy po utkvělém ironickém úsměvu. Když počal, netušil jsem, co zamýšlí, ale když vyslovil mé jméno, zatočila se mi hlava a všechen vzduch kolkolem zdál se mi řeřavým. Nevím, kam jsem hleděl, ale neviděl jsem nikoho, v hlavě mi bušilo a slova Vokounova zněla mi jako hřímání. Tetelil jsem se po celém těle, a když dokončil, bylo mi, jakoby pokračováním jeho řeči proudilo jídelnou mocné šumění. Jen jsem cítil, neviděl, že Viktora sedí podle mne jako socha.

Vokoun domluvil, a já čekal, čí a jak bude zníti odpověď. A tu slavně povstala paní radová a upírajíc oči střídavě na Vokouna, na Viktoru a na mne, odpovídala:

„Pane kancelisto, jako matka vám děkuji za to neočekávané sdělení. Je-li to smýšlení pana Čamrdy, je-li v tom vůle boží, je-li svolna naše dcera Viktora a jestli tuhle náš fatrle nic nenamítá, já svoluji a nemám proti počestné známosti námitky. Ovšem se vyrozumívá, že může být o sňatku řeč, až pan Čamrda v úřadě po-

stoupí. Ale fatrle, dá Pánbůh, udělá, co bude v jeho možnosti. — Fatrle, promluv taky ty."

„Souhlasím s tebou, maminko," pronášel pan přednosta, vzchopiv se taky s lenošky. „Ty víš dobře, co může být. A co se úřadu tejká, myslím, že to nebude dlouho trvat a že pan Čamrda bude avanžírovat."

Oba rodiče usedli a pohlíželi na mne.

„Nuže, pane Čamrdo!" ozval se Vokoun.

Aniž vím jak, octl jsem se kleče před Viktorou a řekl jsem:

„Smím doufati, slečno Viktoro? Vyslyšíte mě? Chcete spojiti život svůj s mým?"

Podala mi obě ruce, z očí jí kanuly slzy.

„Doufám s vámi, Pavle," zašeptala, „a chci být vaší. Vždyť jste viděl, vždyť jste snad tušil, že vás návidím, že vás — —""

Zaštkání přervalo jí další slova.

Zlíbal jsem jí obě ruce, vzchopil jsem se, kvapil jsem k paní radové, zlíbal jsem jí rovněž ruce, a chopiv se pak ruky páně přednostovy, políbil jsem i tu.

„No, no, pane Čamrda," bránil se otec a byl skoro popleten.

A potom jsem uctivě políbil ruku i slečně Hedvice a naposledy jsem spěchal k Vokounovi, tiskl jsem mu pravici a nemohl jsem nic jiného ze sebe vypraviti, než „děkuji vám, děkuji, děkuji, příteli dobrý!"

A v očích toho starého kozáka, toho vy-

směvače a rouhače, břitkého a drsného, zaperlilo se cosi, když potáhl nosem a povídal:

„No, tak vidíte, že vám nikdo hlavu nestrhne, pošetilý mladíče!"

— — — —

Teď sedím doma, ve svém pokojíku nevytopeném, ale hořím blahem a štěstím.

Vyvolávám si na paměť každou chvilku dnešního dne a večera, opakuji si každé slovo, vidím opět Viktoru předrahou, tisknoucí se tam v koutek portálu jak na obranu, chvějící se a slzící, a vidím ji v osvětlené jídelně, s těmi diamantovými krůpějemi štěstí v zanícených očích, vidím ji, kterak blažena objímá sestru Hedviku, kterak líbá matku, kterak obepíná starou šíji otcovu a líbá jej na čelo, kterak se loučí s Vokounem, hledíc mu tak upřímně v oči, a cítím ještě na rtech poslední její políbení.

Úplněk září na obloze, nad Prahou tiše spěje mrazivá noc, ale mně jest, jakobych cítil dech jara. Ó, dítě, zdali taky ještě bdíš?

26.

Bděl jsem dlouho do noci, hodiny míjely, měsíc již byl překročil vrchol dráhy své a sklánël se znenáhla obloukem, stále mi hledě v okno jako bedlivý strážce všeho mého počínání, avšak mně nebylo do spaní. Psal jsem horečným chva-

tem, snaže se zachytiti každý mžik nejšťastnějšího večera svého života, abych jej připoutal na papír, abych si jej kdykoli později mohl přivolati, ale když jsem dopsal, dobře jsem cítil, že jsem črtal jen všední slova a že jsem nedovedl vystihnouti, co mi háralo nitrem, co mě znova a znova rozněcovalo a zahánělo spánek ode mne.

Připadalo mi, že nemohu, nesmím usnouti, abych spánkem nezahladil dojmy neskonalého toho štěstí, jež bych tak rád byl zachoval při plné svěžesti barev a zvuků pro všechny budoucí dni. Stále vracelo se mně pomyšlení: dnes vyvrcholil tvůj život, dnes bylo ti údělem, co se snáší na smrtelného člověka jen jednou, co se nikdy nevrací, a byť i sto let žil. Ale pak jsem snoval dále vlákno domněnek a dohadů, letěl jsem v myšlenkách ku předu, ve dni budoucí, a sladké opojení, jež mě obestíralo, splynulo konečně se spánkem — přirozenost nemohla se ubrániti. Bylo k jitru, když jsem se ukládal na lože.

Jindy byl bych se probouzel jako rozlámán, ale dnes probudil jsem se necítě únavy, necítě, že jsem ošálil noc, zkrátil ji v jejím právu. A spěchal jsem do kanceláře, abych tam byl nejdříve.

S podivnými pocity šel jsem tam. Setkám se s přednostou — a nevěděl jsem, jak jej osloviti, jak naň pohlédnouti po včerejší události. Ať tušil cosi čili nic — podnes bylo mezi námi vše utajeno, byli jsme jen úředníky, z nichž každý koná svoji povinnost. Včerejšek sblížil nás ne-

obyčejným způsobem — a přece se mi zdá, že právě ten včerejšek vybudoval mezi námi nesmírnou přehradu. Vstupoval jsem pln ostychu do kanceláře, která mi posud byla tak všedním prostorem, ale která pojednou se mi jeví zcela jinakou. Sedával tu sic i dříve otec drahé Viktory mé — ale dnes ten otec všechno ví. Do včerejška byl mi přednostou — ode dneška stává se mi podivuhodnou, skoro posvátnou bytostí.

Štěstí mi přálo — přednosta nepřišel do úřadu. Hned jak jsem vstoupil, hlásil mi Vocápek, že pan přednosta vzkázal, že mu není dobře, že snad přijde až odpůldne. V tu chvíli bylo mi mnohem tepleji. Ani jsem nepocítil žádné obavy o jeho zdraví. Naplnilo mě uspokojení, že setkání naše stane se po nenáhlém přechodu. Ani jsem si nedovedl vysvětliti, proč mi připadá, jakobych dnes poprvé vstupoval do kanceláře, ve které jsem již tolik času vyseděl. Ba, i sám sobě zdál jsem se docela jiným.

Teď, když jsem byl jist, že mne příchod přednostův za hodinu neuvrhne v rozpaky, skoro mi zjev Vocápkův působil kratochvíli. Mhoural očima, jako vždy v pondělí, a když byl hotov se svým raportem, klesl zas na lavici v předsíni. Věděl jsem, že za chvíli usne.

Myslil jsem: Kdybys ty věděl, Vocápku, co se stalo, co se chystá! Ale kde by Vocápka něco takového napadlo. V jeho očích jsem stále otrokem, málem jemu rovným. A budu jím — bohu-

žel! — ještě dlouho. Neboť nemám ani zdání, kdy se věci změní.

Za nedlouho přišel Vokoun, přesný a čilý jako vždy. Přichází do služby jako voják, jeho kostnatá, suchá postava vzdoruje práci, občasné pitce, nevyspání, všemu.

Spěchal jsem k němu a chopil se jeho pravice, kterou jsem upřímně stiskl. Nebylo třeba, abych mu něco povídal — rozuměl tomuto projevu opětných díků mých.

„No," zadíval se na mne sivýma očima, „a že to tak bylo dobře, Čamrdo?"

„Jak bych mohl říci, že nebylo!" odpovídal jsem. „Rozřešil jste věc, o níž jsem se nemohl domysliti, jak já ji rozřeším jednoho dne, a nevěděl jsem, zdali nabudu kdy odvahy, abych tak učinil. Jen mě svírá jistá pochybnost, zda se tak nestalo předčasně, příliš brzy? Neboť čím já jsem!"

„Tohle teď ponechte starému, ať se taky trochu stará," hovořil Vokoun. „A slečinka se měla utrápit, než byste byl sám ústa otevřel? Co?"

„Pane kancelisto, soudím, že slečna Viktora jistě tušila..."

„Tušila, tušila!" opakoval Vokoun. „To si taky myslím — ale počítejte všechny na světě, které taky někdy tušily a jejichž tušení se nikdy nesplnilo. Děvče tuší vždy, má na to zařízené srdce, ale co zkouší, než se přesvědčí, že tuší správně! Byl byste ji musil pozorovat jinýma oči-

ma než svýma, byl byste se na ni musil dívat mýma očima, jak na vás visela pohledem včera v Platýze, jak vás poslouchala, jak byla každá její žilka napjatá, jak hořela a jak se zase snažila, aby se ani mrknutím neprozradila. Ale já jí rozuměl, já taky tušil, co se v ní děje, a umiňoval jsem si, že při nejbližší příležitosti objasním věc, komu bude třeba. Zaplať Pánbůh, dobře se to hodilo, že jsem nemusil věc odkládat. Je vyřízena — a teď, Čamrdo, mějte rozum. Až přijde starý — —"

„Pan přednosta nepřijde," oznamuji mu. „Vzkázal, že churaví, že snad až odpůldne."

„Aha, přebral včera. No, štěstí pro něj, že má jen dvě dcery. Na jednu ještě vystačí, ale kdyby měl tři, myslím, že by to již nevydržel. Neumí v tom chodit, a stará — myslím — taky mu nedovolila, aby se na to cvičil. Modlete se, Čamrdo, aby vám ještě nějaký čas obstál, budete ho potřebovat."

Teprv nyní pojala mě obava o zdraví páně přednostovo, a skoro jsem si vyčítal, že jsem byl příčinou jeho ochuravění.

„Nebojte se, z toho se neumírá," konejšil mne Vokoun. „A teď tedy vám něco povím: mějte všechna svoje lejstra připravena. Dostaneme s hora co nevidět akta. Meleme to zde dost dlouho sami dva, konečně budou obsazovat oficiála. No, myslím si, že mi sem nestrčí nikoho

odjinud, že jsem si to zasloužil. Pak zase můj trůn bude k zadání. Starý má nahoře očko, nějakého strejce, možná, že vám pomůže do mého kabátu. Jsou to bařtipánové tam nahoře, ale někdy přece k něčemu dobří, když mohou člověku pomoci k obroku. Nepůjde to snadno, jste snad nejmladší praktikant, ale znáte to: kdo chce kam — vždycky se najde někdo, kdo mu tam pomůže. Ostatně máte štěstí. Sám kdybyste kliky ulámal, sotva byste prorazil. Pořád vám budou odpovídat: Ja, fordrmani, majn líbr, fordrmani! (Vokoun pronášel to s pitvořivým výrazem a huhňavým hlasem.) Ale když vám zatlačí starý — nějakého kolegu tam najde, a má-li ten kolega taky dcery, má i pochopení pro takové bolesti. Tedy vám povídám: mějte lejstra pohotově, chystejte žádost, vynechte zatím datum, pak je tam přimázněte."

Vokoun všechno to pronášel, jakoby velel o manévru a jakoby jenom na těch několika řádcích záleželo. Dodával mně mysli, ale ve mně jeho slova působila účinkem opačným. Viděl jsem jasně, jak nesnadný skok přes překážku mi nastává. Zatím co jedním směrem k cíli svému jsem se tak přiblížil, tuto jakoby se mi vytoužená meta víc a více oddalovala.

Schýlil jsem se nad svým stolem a zabral jsem se do práce. Avšak stále znělo mi v uších Vokounovo: Fordrmani, fordrmani!

Schylovalo se k desáté hodině, když došel „ajnlauf“, pošta. Vokoun ji přijal, prohlížel, pojednou zamával velikou obálkou a zvolal:

„Čamrdo, je to tu! To je s hora, a to znamená: škatule, hejbejte se. Holenku, s tímhle nebudeme na starého čekat, s tímhle já k němu doběhnu. Koudel hoří! Periculum in mora (nebezpečí v průtahu)!“

Bodrý můj protektor sebral se a spěchal s celým „ajnlaufem“ k přednostovi. Neubránil jsem se, abych za ním neudělal ve vzduchu tři kříže, požehnával jsem ho tak na cestu.

Usedl jsem zase ke stolu, ale pracovati jsem nemohl. Před očima vznášely se mi žádosti, doklady, vysvědčení, doporučení, průvody, přímluvy, konkurenti — a nade vším tím Viktora.

Ó, srdce mé zlaté, na jakých prosaických věcech závisí naše společné štěstí!

A pak jsem pomýšlel na přednostu. Kéž jeho kocovina je rázu nejmírnějšího, aby mohl co nejdříve z domu!

27.

Podivná věc, jak dlouhé jsou v životě chvíle. Takovou chvíli zažil jsem za nepřítomnosti Vokounovy. A přece nebyl z kanceláře déle než půldruhé hodiny. Ale mně připadalo, že to trvá celý den. Konečně tedy přišel.

„Tak jsem starému celé to nadělení zanechal,“ povídal.

„A co to bylo?“ nemohl jsem potlačiti otázku.

„To vám nepovím — starý mi taky hned nepověděl. Ostatně všechno neprohlížel. Má na hlavě mokrý hadr, přes hadr šátek. Vypadá jako Turek. No, prosím vás, povídal jsem vám, není na tohle vyškolen. Má dnes jistě hlavu jako oul — ale plný takových velikých čmeláků. A pak ta radost, že jeho slečinka udělá takovou partii!“

„Jste zlomyslný, pane kancelisto,“ posteskl jsem si. „Kde se to ve vás bere! A to po včerejšku. Vždyť vím, že jsem malý pán. Aspoň kdybych byl na vašem místě!“

„No, dobrá, Čamrdo, hned bych si to s vámi prohodil a svých pět křížků bych vám dal nádavkem, zadarmo. Buďte rád, že jste mlád! Co by říkala slečna Viktora?“

„Viděl jste ji?“ rozpomenul jsem se teprv teď pln dychtivosti.

Vokoun zadíval se na mne pronikavě, převaluje viržinku z koutku do koutku.

„Věděl byste rád, Čamrdo, co?! No viděl. A jestli se po vás ptala, co? Ne, neptala. Ale ručičku mně podala. A stiskla moji. Až mě mrzelo, že jsem včera dělal tlampače vám a ne sobě. Vlastně je to náramně hezká slečinka. Třeba že byla dnes trochu pobledlá. No, nespala asi, chu-

dáček. Vždyť to není maličkost. Přemýšlela asi, jste-li přec jen ten pravý..."

„Bože, pane kancelisto, vy jste — —" zvolal jsem v trýzni.

„Protiva, já vím! A staré nemehlo! Proč pak dohazuji nevěsty jiným, proč ne sobě? A taky čert ví, kde jsem dříve měl oči. Panečku, Viktorka!"

Bylo patrno, že mě chce starý kozák trápit. Ale já byl taky zlomyslný.

„Vždyť má pan rada ještě jednu dceru, slečnu Hedviku," povídám.

Vokoun vyňal viržinku z úst, zabodl do mne sivé zraky, zastrčil zas viržinku, a posléze řekl:

„Nemalujte čerta na zeď, Čamrdo!"

„Tedy slečna Hedvika je — —"

„Ne, já jsem ten čert!"

Vokoun sedl si ke stolu a pracoval, už mne netýral. Usadil jsem ho. Ale pravda, chudák. Pět křížků je nemilá výbava.

Pan přednosta nepřišel ani odpůldne a Vokoun k němu zašel ještě k večeru, než jsme vypravili poštu. Přinesl podepsaná akta, a když Vocápek z kanceláře vypáchl, sáhl Vokoun do kapsy, vyňal cosi a podával mi:

„Máte taky nějaký ajnlauf. Neztrafte to."

Dopis. Písmo neznámé, avšak adresa svědčila mně. Již jsem sahal po nožíku, když mě Vokoun zadržel:

„Máte si to přečíst až doma."

Ruce se mi zachvěly, náhle mě proniklo určité tušení.

„Pane kancelisto," zvolal jsem, „to mi posílá — —"

„Až doma, Čamrdo! Posílá!"

Bože, jaká nelítostná podmínka! Ó, kdo jiný posílal by list po Vokounovi.

Letěl jsem domů, uzavřel jsem se ve svém pokojíku — a teď čtu, po třetí, po čtvrté, po páté, a líbám drahé řádky, a skoro již umím nazpamět, co psala její něžná, milá, drahá, zlatá ruka — ruka Viktořina!

Její první list — a čtu opět a opět:

„Drahý Pavle!

Otevřel jste list s nadpisem neznámé ruky, hledáte podpis a hle! — je to Vaše Viktora, která s Vámi takto hovoří. Vidím v duchu na Vaší tváři výraz překvapení, ale doufám, že ne překvapení nemilého — pravda-li, drahý Pavle?

Tuším, že počínává jinak takováto korespondence dvou srdcí a duší sobě blízkých. Započíná tajenými, v úkrytu psanými a ukrývanými lístky, chovanými v obavách z prozrazení a podstrkovaných při náhodných setkáních, při kterých zasilatel i adresát snaží se tvářiti co nejlhostejněji, aby ani pohledem se neprozradili. Lístky dopravovanými zcela jinak než řádnou poštou, a

bývají to jen ruce vyvolených a spolehlivých důvěrníků, kterými se dostávají oprávněným adresátům. A za chvění bývá očekávána odpověď, za chvění a sterých úzkostí, aby nepadla do rukou nepovolaných.

Tu jste stanul, drahý Pavle, a zamyslil jste se. Odkud že to vím? A snad Vám v duši vystupuje stín podezření. Nuže, vězte, vím vše, jak to bývá, ale nikdy jsem neměla korespondence podobné. Vím vše, neboť jsem žena, a žena mnoho uhádá, byť i byla dívkou a tak vyrůstala, jako jsem vyrůstala já. Mnohé uhádáme, ale já taky hleděla do života a snažila jsem se porozuměti mu. Jste první, drahý Pavle, jemuž takto píši a jemuž píši vůbec.

Náš poměr jinak se vyvíjel, drahý Pavle, mezi námi nevzniklo ono tajné dopisování, které bývá provázeno tolika okamžiky nejistoty, obav, trýznivých pochybností, úzkostí z vyzrazení, ale taky zas tolika chvílemi štěstí a blaha z příchodu několika řádek, načrtaných spěchem a vždy tak radostně vítaných. Po včerejším večeru mám plné právo psáti Vám beze vší úzkosti, beze strachu, a práva svého tedy dnes poprvé užívám.

Pavle, dnes mohu Vám vyznati, že vše stalo se tak, jak se mi od počátku jevilo v nejasných tuchách — v tuchách, které mě prvé chvíle naplňovaly pocity nejpodivnějšími. Tuchou jakéhosi neznámého, v dáli kynoucího štěstí, a zas bo-

lestnou lítostí z možného zklamání. A vzniklo to onoho dne, kdy jste přivedl otce mého z úřadu, náhle ochuravěvšího, kdy jste jej pomáhal ukládati na lože — vzpomínáte taky onoho dne? Kterak to vzniká? Bylo přece tak pochopitelno, rozumělo se samo sebou, že jste mu službu tu prokázal, neboť každý by tak byl učinil — ale onoho dne vznikl ve mně první nepokoj. A přece jsem nemohla věděti, zda Vás ještě kdy spatřím, zdali Vás uvidím u nás, a nemohla jsem ani tušiti, zdali taky ve Vás vzbudí se pocit podobný.

Avšak později — ne teprv dnes anebo včera — uhodla jsem zcela určitě, že onoho dne nadešla nám oběma *naše chvíle* — ona chvíle, kdy, jsouce si ještě cizí, neznámi, lhostejni, náhle jsme v sobě objevili, že si náležíme, že si *budeme* náležeti. Neřekl jste mi to, avšak já uhodla zcela nepochybně. Teď se dívám do té krátké minulosti, a vše přede mnou leží jako otevřená kniha, v níž jasně, zřetelně čtu každé slovo. Nyní mohu vám vyznati, kterak byly chvíle, kdy sama sobě vyvracela jsem, že se něco stalo, kterak jsem sama proti sobě bojovala, kterak jsem všemi důvody rozumu se přesvědčovala, že vše bylo pouhou náhodou. Vždyť mohl tatínka přivésti taky pan Vokoun. Ale cit vítězil ve mně vždy nade všemi důvody rozumovými, a vždy měl slovo poslední: Je to Pavel! A byl jste to Vy a jste to Vy.

A přece, drahý Pavle, ač dnes tak jasně vidím do všech těch minulých dob ode dne, kdy jste poprvé překročil náš práh, vyznávám, jakou těžkou chvíli prožila jsem včera večer, kdy jste mě políbil — a než jste promluvil. Ó, Pavle, předvídala jsem, že udeří hodina, kdy tak učiníte; ale když jste učinil a když jste proti mně stál, nerozuměje mému oněmění, bylo mi, jakoby mně z hluboké rány unikala krev. Ale když jste pak pronesl: miluji vás! — té chvíle, myslím, šumělo nade mnou největší štěstí, neboť jsem byla přesvědčena, že ta slova se vynořují z hloubi srdce Vašeho.

Ale vše to není příčinou, proč Vám píši, ač mě cosi nutká, abych Vám to taky pověděla.

Cítím, že jest mojí povinností, abych Vám řekla: Pavle drahý, buďte kliden a pamatujte na svou budoucnost — a tím i na moji. Jsme-li si souzeni, vytrvá-li Vaše náklonnost ke mně, nuže, zachovejte si klid, jehož Vám třeba ještě na nějakou dobu — bohudík, ne na dlouhou, abyste šťastně překročil poslední překážky. Tím spíše, Pavle, že jest můj otec Vaším představeným, tím spíše, že i v jeho rukou spočívá dílem osud Váš — a můj. Pavle drahý, chci býti hrda i vaší silou, vším, co na Vás závisí, abyste učinil. Nechci míti celou Vaši i moji budoucnost darovánu, a byť i to bylo z rukou otce mého. Chci, abyste si dobyl místa v životě a ve světě, jež Vám náleží. Nechtějte mne vídati denně,

Pavle, nezanedbejte nic pro několik slov se mnou, pro několik pohledů. Srdce mé letí k Vám, srdce mé by se radostně zachvívalo, kdybych Vás mohla míti co den blízko sebe, jsem a budu v duchu s Vámi, mějte to vědomí, avšak nesnesla bych výčitky, že jsem byla příčinou nějakého Vašeho omeškání.

Snad Vám slova moje připadají střízlivá, ale připomínám Vám, Pavle, že již nejsem blouznivým děckem. Chcete, abych byla zcela upřímna? Nuže, minulo mně čtyryadvacet let — jsem povinna říci Vám to, jestliže jste se ve své náklonnosti domníval, že jsem mladší. Ale přes to, Pavle drahý, cítím, že se mi jaro života rozvilo teprv dnem, kdy jsem Vás poznala a kdy jsem zatušila a nabyla pak nepochybné jistoty, že Vám nejsem lhostejna.

Ó, Pavle, usínala jsem až ráno, a do té chvíle zaměstnávala jsem se jen Vámi. Připomínala jsem si každý okamžik z naší společné minulosti, každou chvíli, kterou jsem zažila po Vašem boku, slyšela jsem poznovu každé Vaše slovo, kdykoli ke mně pronesené, vyvolávala jsem si každý Váš pohled. A při tom jsem v duchu skládala tento list. Musila jsem jej napsati, musila jsem Vám říci: Nechtějte mne vídati každý den! V neděli mi nahradíte všechno mé strádání celého týdne. Ale pak, Pavle, až budete hotov — — Ach, já pošetilá ženština, letím zas do budoucnosti

a nevím, zda mě budete mít ještě rád, vždycky rád!

Tatínek malounko churaví, Pavle drahý, ale neobávejte se, je to jenom následek včerejška. Nic jiného mu neschází, než syté vyspání, staré té dobré hlavě. Pravda-li, Pavle, že máte i mého otce rád? A maminku? A sestru Hedviku? Ubohá Hedvika! Až mě odvedete, osamotní doma, a je starší moje sestra. A je dobrá, Pavle; dobrá sestra. Políbila mě po Vašem odchodu, stiskla mi obě ruce, beze slova, ale pak se jí oči zalily slzami. Ó, rozuměla jsem, co se v její duši děje, a jak rozdílny jsou ty slzy od mých, slz štěstí a radosti. V tu chvíli srdce moje bylo plno jediného, vroucího přání: aby taky sestra Hedvika byla šťastna.

Drahý Pavle, v neděli na shledanou! A pozdravujte ode mne svého staršího druha, pana Vokouna. V duchu jej odprošuji. Nebyl mi sympatický při prvém setkání — a hle, čím jsme mu oba povinni! Jaký to podivný laskavý a dobrý mrzout!

Líbá Vás Vaše — Vaše Viktora."

Konečně odkládám drahé to písmo, ukládám v nejhlubší schránku svého stolku — a teď teprv rozebírám všechen jeho význam. Vidím, jak vážně Viktora pohlíží na život, a rozumím jejímu přání.

Nezklameš se, dítě drahé! Nejsem dnes kliden, a kterak bych mohl býti! Ale co jsem započal, šťastně dokonám.

Celý týden tě nevidět! Těžkou, těžkou mi ukládáš zkoušku — těžší snad, než jest ona, která mi nastává před morousy profesory. Ale řádky Tvé budou mě provázeti k té zkoušce poslední.

28.

Bohudíky, churavost páně přednostova netrvala dlouho. Však mi bylo nějak úzko při pomyšlení, že by ho teď mělo potkati něco lidského. Jen teď ne — a ještě dlouho ne, prosím Pánaboha. Bylo mi v kanceláři bez něho jako plavcům na moři bez kapitána. Ostýchal jsem se ho v prvou chvíli, ale jeho přítomnost v úřadě mne uklidňuje. Když on je mezi námi, nemůže se státi nic nemilého, zdá se mi. Připadá mně nyní jako můj dobrý, strážný duch.

Přišel druhý den a ve své odřené kancelářské torbě přinášel akta, jež mu tam byl pan Vokoun donesl. Stopy nedělního předržení byly již setřeny, smyty, ale jeho tvář jevila jakousi zvláštní starostlivost, vrásky na ní zdály se mi hlubší.

Opatrně vybral z torby spisy, položil je na stůl, pečlivě je pokryl těžítkem a ještě vytřásal torbu, aby v ní nedopatřením cosi nezůstalo.

Obešel stůl páně Vokounův, pak můj, a tázal se, co nového. Ale myslím, že přeslechl, co jsme odpověděli. Vypadal velmi roztržitě a vrátil se k svému stolu. Hned však zase vstal a zamířil do naší staré registratury.

To je tmavý kumbál docela vzadu, na konci chodbičky, za pokojem někdy pana oficiála Pazdírka, plný zaprášených, hrůzu vzbuzujících fasciklů. Ukládají se tam stará, dávno vyřízená akta, prý pro případ, že by jich ještě někdy bylo třeba. Ale pokud pamatuji, ještě taková potřeba nenastala, a nastala-li, nikdo se do těch fasciklů neodvážil. Je prý nějaké nařízení, snad již z počátku minulého století, že se všechna taková akta mají po jistých lhůtách přebrati, a co je nadobro „mrtvo", má býti vyloučeno a „pod dozorem jednoho úřadujícího" dopraveno do stoupy, aby bylo rozemleto na kaši a zpracováno v nový papír. Není však pamětníka, že by se tak bylo někdy stalo. Předchůdce našeho přednosty vysloužil svých čtyřicet let a starou registraturou nehnul, náš pan přednosta zanechá ji patrně ve stejném stavu svému nástupci.

Jen jednou, jedinkráte nařídil Vocápkovi, aby fascikle staré registratury rozvázal, akta pěkně vyprášil a zas podle alfabety srovnal a svázal.

Vocápek zmizel v příšerném prostoru registratury a všichni na něj zapomněli. K večeru byla po něm sháňka, měl dojít na poštu. Posléze připadlo komusi, že „pracuje" ve staré

registratuře. Šli tam, Vocápek ležel jako bezduchý na podlaze, nad balíkem „A“, do polovice přebraným a vyprášeným, ale ničím dále nebylo hnuto. Bylo jednohlasně usouzeno, že podlehl otravným plynům, vyrazivším z rozvázaného fasciklu, jako se někdy stává neopatrným cidičům stok. Ulekaný přednosta dal ihned otevřít jediné okno do dvora, osleplé padesátiletými pavučinami a neproniknutelnou vrstvou prachu, a vydal nařízení, že každé budoucí vyprašování registratury smí se díti jen za dozoru úředníka a za všech opatření bezpečnostních. Avšak od té doby nedošlo již k žádné revisi podobné. Patrně nechtěl mít přednosta lidský život na svědomí.

Tuto historii z posledních desítiletí devatenáctého století vyprávěl mi kdysi Vokoun, ale dodal, že nedaleko místa, kde byl nešťastný Vocápek zachvácen mdlobou z „otravných plynů“, nalezena byla později veliká láhev od kořalky, uvnitř ještě vlhká, a že tedy příčina Vocápkova bezvědomí vězela snad jinde, ač prý se Vocápek zaklínal čertem a ďáblem, že řečenou láhev jakživ neviděl. Vokoun poznamenal tehda, že i to snad s pravdou se shoduje, poněvadž Vocápek pívá s očima zamhouřenýma.

Když tentokráte pan přednosta zamířil do oné staré registratury, nadzdvihl se Vokoun a syčel ke mně přes oba stoly:

„Pozor, Čamrdo, starý bude volat k audienci! Co pak asi chce?“

Je totiž skutečně zvykem páně přednostovým, chce-li s někým mluviti beze svědků a nejde-li to jinak, že povolává „dotyčného“ za sebou do brlohu, v němž tleji stará lejstra, důkazy píle úřednických generací dávno vymřelých. Činí tak ovšem jen v případech nejnaléhavějších, když neví, jak by nepovolané uši jiné vhodně a slušně vzdálil. Tváří se pak, jakoby ve staré registratuře něco hledal a někoho si na pomoc přivolával.

Proniklo mě tušení, že opatření jeho týče se tentokráte mne, a nemýlil jsem se. Po chvilce vracel se s nějakým umouněným kusem papíru a již na prahu volal:

„Jsou tak laskav, pane Čamrda, jdou mi tuhle tenton — —“

Vzchopil jsem se a následoval ho.

Zavedl mě do registratury, zavřel pečlivě dvéře, aby ucho žádného smrtelníka nepostihlo, co mi hodlá svěřiti, posunul okuláry na nose, zakašlal a řekl:

„To máme šlakovitou věc, Čamrda. Dostal jsem s hořejška vyzvání, abych podal projádření stran štátusu našeho personálu. Že jako pracujeme už skoro půl roku bez oficiála, že by to mohlo váznout, že by se jako měl štátus doplnit, aby zas všechno běželo ve svých kolejích. Co tomu říkaj?“

Byl jsem v nesmírných rozpacích. Neví-li on, přednosta, co tomu říkat, kterak mám vědět já, nejmladší praktikant? Ale abych pravdu řekl, hned po prvních jeho slovech jsem pocítil nesmírnou radost. Vždyť na to jen čekáme, aby se „štátus" doplnil, vždyť je tu za chudáka Pazdírka pan Vokoun — nu, a za Vokouna tedy snad já?

Pan přednosta osvědčil obdivuhodnou bystrost: uhodl, co si myslím! Ale s jeho čela nemizely vrásky. Zas posouvl okuláry a povídá:

„Jo, jo, Čamrda, já vím, ale ono to není jen tak. Můžou si pomyslit, že počítám na nich, ale chtěl jsem jako, aby uběhlo trochu času od jejich jmenování za praktikanta. Já vím dobře, proč jsem se nehlásil, aby mně personál doplnili. A taky mě ani ve snách nenapadlo, že na to budou tlačit s hořejška. Tam jakživi nespěchali, aby honem obsadili uprázdněné místo. Tam se nikdy nehněvají, když někdo ze subalterních ubyde a když to jde hodně dlouho bez něho. Ušetří se! A najednou mám dát projádření! To tam čert nasadil nějakého nového referenta, vědí, někoho z mladší školy, a každý takový chce dělat reformy. To se ví, dělá je tak rok, a nechá toho pak. Jaké pak reformy! To se všechno jen pomate. No dobrá, ale co teď?"

Zdálo se mi, že je všechno svatá pravda, co pan přednosta povídá, ale rady jsem nevěděl.

Díval se na mne chviličku a povídá:

„Hlavně se to týká jich. Dám-li projádření, že potřebuju doplnění štátusu, tak nakrásně udělají pana Vokouna oficiálem, ale za kancelistu mi sem vrazí někoho jiného, a oni zůstanou praktikantem. Jo, jo. A řeknu-li, že to jde takhle taky dobře, že na tu práci my tři postačíme, nechají nám to tak, jak to je, a pak by si na avanž počkali třeba deset let. Jo, jo, Čamrda. Kde pak já za deset let budu! Ale co pak na mně záleží. Tady jde o nich, Čamrda, a oni se chtějí ženit. To jim tam nahoře čert něco napískal!"

Nebylo pochyby, pan přednosta pohlížel na věc docela správně. Čekati deset let! — až mě horko rozrazilo. Ale snad ještě hůře bylo panu přednostovi. Díval se na mne, nevida východu z této tísně.

Sesouvl okuláry až na špičku nosu a povídá:

„Vždyť vědí, Čamrda, že čekám jen, aby měli o kvalifikaci víc. Pak jich to nemůže minout."

A teď, jakoby se strachoval, že se mu dostane nějaké zdrcující odpovědi, otázal se mne:

„Jak pak to vlastně s nimi je, Čamrda? Chodějí — oni — do té — kontability?"

A bez dechu vyčkával, co odpovím.

Avšak tu se obával zbytečně. Pevně, bezpečně odpovídal jsem:

„Pane císařský rado, kéž bych byl dříve tak svědomitě studoval! Den co den, šestkrát za týden poslouchám pilně od pěti do půl sedmé.

Snad jsem všeho všudy zanedbal tři, čtyry hodiny, ale od kollegů jsem si všechno vypůjčil, přečetl, opsal, dohonil."

Přednosta z hluboka vydechl.

„No, to rád slyším," povídá.

„Zdá se mi," dodávám honem, „že nemám ani nejmenší mezery. A není to předmět právě zábavný."

„Co pak mají?" tázal se.

„V prvním semestru účetnictví vůbec, pane císařský rado, a státní účetnictví zvlášť. Ale již končí první oddělení, a druhé prý je záživnější, zajímavější, jak říkají sami páni docenti."

„Kdo pak jim to přednáší?"

Jmenoval jsem mu své profesory.

Přednosta minutku přemítal, opakoval obě jména, zavrtěl hlavou a povídá:

„Neznám žádného z nich. Jsou taky z mladší školy. Kdy pak já jsem z toho všeho venku! Kdyby to byli známí, promluvil bych s nimi."

V tu chvíli vzpomněl jsem na dopis drahé Viktory, na její slova: Chci býti hrda i vaší silou... nechci míti celou vaši i svoji budoucnost darovánu, a byť i to bylo z rukou otce mého. — Ó, jak jsem teprv nyní porozuměl smyslu těch slov, kterými se moudrá ta duše dívčí bránila, abych všechnu svoji budoucnost zakládal na pouhé protekci tchánově. Skoro jsem se vypjal a s přízvukem hrdosti jsem pronesl:

„Pane císařský rado, doufám pevně, že obstojím. Děkuji taky mnoho své posavadní praxi, vidím do všeho jasněji.“

„A s financemi jim to nedělá obtíže?“ tázal se přednosta. „Myslím jako, co se školného týče.“

„Pane císařský rado, školné jsem šťastně uhradil — (vděčně jsem vzpomněl mecenášství Vokounova!) — ale za měsíc podstoupím kollokvia, abych byl od školného osvobozen, a když obstojím, bude mi i vráceno, co jsem zaplatil.“

Přednosta oběma rukama se chopil mé pravice a pln radosti povídá:

„Oni jsou stafraportský hospodář, Čamrda! To se mi na nich líbí. No, vždyť to dělají pro sebe a pro — Viktorku.“

Nějak se mu oči zamžily, když její jméno vyslovil.

„Neměl bych to říkat, ale je to hodné, dobré dítě. A vzdělaná je. Budou s ní šťasten, Čamrda. A kdypak budou skládat hlavní zkoušku?“

„K té budu připuštěn až po prázdninách, pane císařský rado, až v září.“

Přednosta povzdychl, zasmušil se.

„Šlakovitá věc! Ale jaká pomoc. Nějak to musíme protáhnout. Ještě se musíme nahoře porozhlédnout.“

Tím byla moje audience ve staré registratuře skončena. Staroch přednosta otevřel dvéře a řekl:

„Taky si musím pohovořit s panem kancelistou.“

Když jsem sedal ke svému stolu, stál již pan přednosta zase na prahu a kynul Vokounovi:

„Jsou tak laskav, pane kancelista, na slovíčko.“

Pan Vokoun mi zatím neřekl slova, o čem s ním náš milý přednosta hovořil, myslím, že mu svěřil totéž tajemství, jako mně. Ale za to mne čekalo zvláštní překvapení dnes na večer. Pan přednosta odešel dříve z úřadu a dal si Vocápkem odnést nějaké listiny domů.

Bylo před pátou, odcházel jsem právě „do školy“ a v průjezdě setkám se s Vocápkem.

Jen mě spatřil, hnal se ke mně neobyčejně rychle, zcela proti svému zvyku, a všecek udýchán huhlá mi přímo do tváře:

„Tak vědí-li pak, co nového, pane Čamrda?“

„No?“ ale jen tak jsem to řekl, neboť noviny Vocápkovy málokdy stojí za něco.

Vocápek však, zdá se, domníval se, že zvědavostí jen hořím, otevřel ústa, vyvalil oči a skoro nestydatě se zasmál.

„Dal bych jim hádat, pane Čamrda, ale neuhodli by to. Budeme mít veselku.“

Ucouvl jsem o krok, jak mi bylo nevolno z blízkosti Vocápkovy. Myslil jsem, že si cestou někde přihnul.

„Co na tom, Vocápku,“ povídám. „Je masopust, sezona svateb a — — —“

„No jo, pane Čamrda," pokračoval Vocápek mlaskavým svým způsobem, „ale jakou veselku! Našeho starého slečinka se bude vdávat..."

Po těchto slovech, myslím, otevřel jsem ústa já a couvl jsem ještě o krok.

„Co to žvaníte, Vocápku?"

„Jaký pak žvanění," byl Vocápek uražen. „Povídala mi to domovnice tam v domě u starého, a jí to povídala kuchařka shora. Už je to tak. Onehdy prý tam byly námluvy — prý nějaký pán od ouřadu, moc nóbl ouřadník, povídala domovnice, ale to se teprv dozvím, kdo to je. No, pane Čamrda, byli by tohle uhodli?"

Stál nade mnou jako vítěz.

Tou chvílí byl jsem schopen Vocápka zavraždit. Ale nezavraždil jsem ho.

Bůh ví, jaké to bylo zmatení, že jsem sáhl do kapsy, dal mu kuba a řekl jsem:

„Vocápku, vy jste někde pil a nevíte, co žvaníte. Ale radím vám, abyste si dal hubu na petlici. Nebo zví-li pana rada, co roznášíte — —"

Vocápek se zapotácel.

„No, snad by mu to ne— — —"

Nechal jsem protivu stát a vyběhl jsem ze vrat jako štvaný.

Dneska jsem byl v přednášce nějak roztržitý. Nešla mi z hlavy novina Vocápkova. Tak tedy jsem s pomocí boží již v hubách lidských. Co konečně na mně sejde. Ale má Viktora drahá! A zkouška teprve v září!

29.

Dřu celé večery.

Za měsíc kolokvia!

Nezahálel jsem, svědomitě jsem vynakládal svůj čas, ale teprv za poslední důvěrné rozmluvy s panem přednostou — ať lépe dím, po rozmluvě té — udeřilo to do mne. Řekl jsem mu: za měsíc podstoupím kolokvia, a tu teprv uvědomil jsem si, jak ten čas letí. Můj ty Bože, již tomu bude půl roku — za měsíc mám prokázati, že jsem neposlouchal nadarmo.

Ne, nebojím se toho. Zkouším se v duchu sám, vracím se k počátkům, zdali jsem cosi nezapomněl, a zdá se mi, že nikde v mé paměti není uzlíčku, žádného zadrhnutí. Ale přece dřu, abych nezůstal žádnou odpověď dlužen. Neboť přednosta nezapomene taky, přijde pak a zeptá se na výsledek. Jak bych se hanbil, kdybych nemohl uspokojivě odpověděti!

Tak tedy sedávám doma, nad svými přednáškami, nad knihami, nad příklady, učím se, učím, až se mi někdy hlava motá. A tolik vím jistě: že je to proklatá obtěžkací zkouška zamilovaným. Ó, kdyby mi do té mlhy budoucnosti nesvítila Viktora!

Moje drahá Viktora! Pomyšlení na Tebe jest mi útěchou v každé tísni. A zas vzpomínám na Tvoje slova: Nechtějte mne vídati denně. Dívko drahá, Tys rozená vychovatelka! Ji-

stě nemáš zdání o kontabilitě — ani bych si toho nepřál — ale dobřes tušila, že po návštěvách u Tebe, po rozmluvách s Tebou bych se těžko zakusoval do tohoto koženého studia.

A když mi není dopřáno, abych setkávání s Tebou zařadil do svého denního rozvrhu, rozměřil jsem si večery zcela přiměřeně. Do půl sedmé posluchárna, potom hodina procházky, abych vyvětral hlavu, rozproudil poněkud v žilách krev, potom návrat v těsný můj pokojík, skrovná večeře, a v půl deváté již sedím nad svými lejstry.

Když vstávám od večeře a mířím do své světničky, pohlížejí za mnou manželé Petrnouškovi nějak smutně a lítostivě. Sedávali jsme jindy pospolu třeba do jedenácti, ba nejednou až do půlnoci, a třeba ob den zahráli jsme si šístku o haléře. Změnou mého života pominulo to, nyní si jejich společnosti dopřávám jen v sobotu, a pak starému Petrnouškovi zajiskří zraky, když k němu po večeři pronesu:

„Tak tedy, pane otče, dejte sem těch šestatřicet loupežníků!"

A pan Petrnoušek již spěchá k „veškostnu" a vrací se pln ochoty a radosti se špády.

Jinak celý týden manželé sedí sami, Petrnoušek louská nějaký večerníček, paní Petrnoušková se uchyluje ke kalendáři. A vidím, že je moje nové studium znepokojuje. Jakoby tušili, že to nějak souvisí s nastávajícím rozloučením.

Nevím ještě, kdy to bude, ale i já těžce se budu loučiti s tímto párem starých manželů, u nichž jsem tak uvykl a jimiž jsem pokládán skoro za člena rodiny. Vždyť do nedávna ani mně se nezdálo, že bych od nich měl odejíti.

*

Hněte mne cosi. Na list Viktořin jsem neodpověděl. Nikterak mi nenaznačila, kterak bych to učinil, aniž vůbec dala na srozuměnou, že odpověď očekává. Opominula to úmyslně? Či ponechala mně, abych věc rozřešil? Ale jak, dušičko drahá, jak!

Kdyby pan přednosta ještě churavěl a Vokoun k němu docházel, byl by on naším postilionem a nerozpakoval bych se ani na chvíli, abych mu své poselství pro Viktoru svěřoval. Ale poštou? Směl bych se toho odvážit? Cítím, že ve svém postavení musím býti co nejskromnějším.

Ó, psal jsem jí odpověď, a nejednu. Aniž jsem věděl, kterak bych jí dopis poslal, psal jsem, čím srdce bylo naplněno. Ale každý list zdál se mně mdlým, chabým, spálil jsem, co bylo napsáno, a začínal jsem znova. A naposledy spálil jsem i poslední, nevěda, co s ním.

A tak, duše drahá, ač jsi mne chtěla ochrániti ode vší roztržitosti, přece jsi neochránila. Vídat Tě nesmím, psáti nemohu.

*

Ale přece jest každého večera chvíle, kdy se Ti přibližuju a kdy se domnívám, že Tě vidím, za těmi necitelnými, neproniknutelnými zdmi, které Tě celému světu ukrývají. To je na konec mé večerní procházky. Mířím do té milé ulice a kradu se po protějším chodníku, hledě do Tvých oken — ach, zvláště do okna té milé, útulné komnatky, ve které jsem s Tebou chvíli směl pomeškati. Záclony jsou shrnuty, já však přece Tě tam tuším. Zdává se mi někdy, že tenký paprsek světla proniká uzounkou mezerou. Tu Ti zašeptám pozdrav a odcházím domů.

Potkávají mě večerní chodci, ale nikdo z nich neuhádá, že proti němu kráčí tělo bez duše — že duše má tou chvílí zaletěla k Tobě.

A někdy odcházím s neskonalou bolestí v srdci. Pomýšlím, že Ty snad na mne tak nevzpomínáš. Nebo kdyby ve Tvém srdci bylo tolik touhy jako v mém, jistě bys uhodla, že jdu mimo, že vzhlížím k Tvému oknu, a pak bys přistoupila a rozhrnula bílou rukou záclonu, abych aspoň prsty Tvé viděl. Ale Ty nevíš a netušíš!

*

A taky mě cosi znepokojuje. Tlach Vocápkův. Kdo by se toho byl nadál! A kdo měl pomýšleti na opatření, aby se to nevyneslo!

Ano, jen jaké opatření! Kuchta naslouchala za dveřmi, to je nepochybno. A ráno letěla s novinou a roznesla ji. Jakobych ji viděl. A po způsobu ženských zveličila ji. „Moc nóbl ouředník" — jak povídal Vocápek. Dal jsem jí korunu, když jsme s Vokounem odcházeli (však mne dosti bolela), a to je ta noblesa. A již teď se stydím, až se Vocápek doví, o koho tu běží, jak se na mne podívá a já mu budu čísti v očích: „Tak to ty? Myslil jsem, kdo ví jaké zvíře...!" Kdybych byl radou, nedělal bych si z toho všeho nic. Pak ať to dají třeba do novin!

Uvažuji, mám-li se s tím v neděli svěřiti Viktoře, aby na kuchtu přísně dokročila, další tlachy přísně jí zakázala. Jak je trudno býti pouhým praktikantem!

*

Je pozdě — již ani Viktora ničemu nezabrání. Když jsem dnes odpoledne přišel do kanceláře, první ze všech, vzchopil se Vocápek se své lavice v předsíni, plaše na mne pohlédl a neobyčejně uctivě pozdravil. A sotva jsem usedl k svému stolu, vrzly dvéře z předsíně a do kanceláře přišoural se Vocápek.

Nevšímal jsem si ho, ale slyšel jsem a cítil, že stanul asi na dva kroky od mého stolu, stál nepohnut a kanceláří neslo se jen jeho fu-

nění. Vocápek funí vždy, když je v nesnázích, když neví, kudy kam.

Funěl chvíli, až mě to rozčilovalo. Co tu za mnou chce?

Obrátil jsem se konečně.

„No, co dobrého, Vocápku? Co tu stojíte?"

Vocápek vypadal jako umučení. Tváře mu jen visely, brada se třásla, oči byly plny vody; patrně pil, soudil jsem. Pokud se toho týká, v padesáti případech uhodnu devětačtyrycetkrát.

Zdálo se, že chce mluvit, ale jen sykl a vtáhl do sebe, jakoby měl taky ústa plná vody.

„Ale tak mluvte, člověče!"

Ruce Vocápkovy posud bezvládně visely, s prsty roztaženými. Taky to bývá neklamnou známkou, že je Vocápek „natažen". Ale po mém vyzvání ponášely se mu výš a výše, jakoby se po nějakém neviditelném vlákně pracně soukaly, až je dostal skoro ke bradě, tu je sepjal a jeho rozviklaná ústa drmolila:

„Pane Čamrda, pro Boha jich prosím, nežalujou to na mě panu radovi...!"

„Co nemám žalovat?" táži se užaslý.

„Co jsem jim onehdy říkal, že se slečna dcera pana rady bude vdávat..."

„O tom jsme spolu domluvili, Vocápku. Řekl jsem vám, abyste netlachal, a dle toho se zachovejte. Držte jazyk za zuby, do ničeho se nepleťte a já nebudu pranic žalovat."

Jakoby mne ani neslyšel, pokračoval Vocápek čím dále zdrcenější:

„Ježíš Marjá, pane Čamrda, nežalujou to na mě! Dyť já nevěděl, že oni si budou slečinku brát...“

Zkoprněl jsem. Vocápek tedy má již zprávy zcela určité.

Vstal jsem, a zdá se mi, že jsem se v tu chvíli ani nestyděl, neboť obávaný výjev dopadl zcela jinak.

„Vocápku,“ povídám, a snažil jsem se mluviti co nejvlídněji, „pil jste?“

„Nepil, pane Čamrda,“ zdvíhal Vocápek tři prsty pravice, „ať mě na tom místě hrom zabije, že nepil. To je lítost, pane Čamrda, a strach.“

„Tak si utřete oči a nos,“ povídám. „Co pak by říkal pan rada, kdyby přišel! — A pamatujte si: neřeknu nikomu nic. Ale dovím-li se, že jste někde žvanil a roznášel jen slovem, pak se nebudu znát a běda vám!“

A naposledy kajícná scéna skončila tím, že Vocápek ode mne dostal další kuba.

Seděl pak celé odpůldne v předsíni s výrazem nesmírného uspokojení, skoro blaženosti. Měl moje odpuštění — a na večer co kouřit.

Takový je rub naší šťastné, kouzelné pohádky lásky, Viktoro drahá!

30.

Po celých týdnech vracím se zas k tobě, milý můj zápisníku...

Když mi započala krásná doba vzájemného našeho sbližování, když jsem směl doufati, že moje první, nesmělé styky s Ní budou míti pokračování, umiňoval jsem si, že svůj zápisník proměním v denník, že den ode dne budu zapisovati svoje dojmy, svoje sny a touhy, každý krok svůj a každé slovo, které mi zazní s Jejích rtův. Avšak brzy poznal jsem, oč rychleji letí život než sebe sběhlejší péro po papíře, jak dychavičně bych se honil za skutečností, a bych i mohl postačiti, že bych se změnil v pouhý stroj. A co bych si denně otrocky zapisoval, že by přece nebylo věrným obrazem událostí.

A skutečnost mi dala za pravdu. Uplynuly celé týdny, aniž jsem sáhl po sešitku, jehož několik předchůdců hustě popsaných odpočívá v mém stolku. Teď se k němu vracím, přečítám poslední tvé stránky a připadá mně, jakoby tomu bylo již nesmírně dávno, co jsem je popsal. Avšak nebylo kdy, nebylo dosti klidné mysli, abych byl kronikářsky pokračoval. Za to tím živěji tane mi vše na paměti.

Kolokvia odbyta, šťastně odbyta!

Když jsem si šťastný ten výsledek uvědomil, připadalo mi, jakobych byl objevil nový svět.

A přece jsem nebyl sám, mimo mne odbyli si je bezvadně i někteří kolegové mnohem mladši, téměř jinoši. Ale co mě těšilo mnohem více než okolnost, že jsem si nové vědomosti své šťastně odříkal, byl dojem, jejž jsem učinil na profesory.

S počátku přistupoval ke mně docent stejně odměřeně, jako k ostatním, a skoro se mi zdálo, jakobych v jeho pohledu četl cosi jako obavu nebo útrpnost se mnou, jak asi pochodím. Ale když jsem nevázl, když jsem odpovídal klidně, větami vlastní konstrukce a ne jen jako papoušek, tu se na tváři zkoušejícího objevil výraz živější, jakoby sám pociťoval nějaké uspokojení. A když bylo po všem, tu pan finanční komisař dotkl se mého ramene, ale zcela lehounce, jakoby se chtěl ubrániti projevu přílišného uznání, a pronesl ke mně shovívavě:

„Dobře, pane kandidáte, docela dobře. Co vás může těšiti, jest, že jste předmět pochopil, že jste jej strávil, a to znamená pro budoucnost nejvíc. Pochopiti jádro věci, to je důležité."

Měl jsem takovou radost z tohoto uznání, že bych mu byl ruku stiskl, kdyby se člověk směl odvážiti takové důvěrnosti k svému profesoru. Ale přes všechnu povznešenost mysli ozýval se ve mně jakýsi rarach: Ano, veleváženy pane docente, strávil, strávil. Ale však jsem se toho taky něco napřežvykoval — a dobře rozkousat, říkají lékaři, je polovina práce žaludku vykonána. A já kousal, kousal, až mi zuby trnuly.

A potom ještě jsem pomyslil: Ostatně kdybyste věděl, pane docente, čí to zásluha, že jsem pochopil a strávil! Ale tu bych vás musil vésti daleko a ukázati vám takovou rozmilou, přepůvabnou hlavičku dívčí, s velikýma, výraznýma očima. Pro ni, jen pro ni jsem se odvážil znova do posluchárny. Jí nebýt, dávno mi cesta do všech poslucháren zarostla!

Ale nezapomínej, Pavle Čamrdo, žes urazil teprv polovinu cesty!

*

Pln radosti pochlubil jsem se pak při prvém setkání panu přednostovi šťastným výsledkem.

Tvář starochova vyjasnila se, posunoval okuláry vzhůru a zas níže a pak hledě přes ně hovořil potěšen:

„Tak viděj, Čamrda, že jsem se v nich nemejlil!“

Ale honem, jakoby těmi slovy byl zveličil moji zásluhu, hlásil se o svou:

„Pamatujou se, co jsem jim tenkrát povídal? Jak jsem to marodil a oni ke mně chodili s akty? No a řeknou teď: měl jsem pravdu?“

Nu ano, pravdu měl, ale učit musil jsem se přec jen já, sice bych byl propadl. Ať však má vědomí, že to vše jest jen jeho zásluha.

„To mě potěšili, Čamrda, upřímně potěšili,“ kýval hlavou všecek uspokojen. A měkce dodal: „A Viktorka bude mít radost...“

Vždy pamatuje na Viktoru, a to mi starocha činí tak milým. Má ji velmi rád, byla asi jeho mazlíčkem, jsouc mladší. A tu cítím, co důvěry má taky ve mne, když mi toto své milované dítě chce svěřit. Pevně spoléhám, že jeho důvěru nikdy nezklamu.

Pomyšlení, že jsem osvobozen od školného, tak mě radostí pomátlo, že jsem se málem dopustil ukvapenosti.

Po panu přednostovi zbýval ještě Vokoun, jemuž jsem byl povinen vydati počet. Toho jsem si nechal na odpoledne, až budeme sami, než přijde pan rada do kanceláře. Ani nevím, co všechno mě nutkalo, abych to spojil ještě s jiným výkonem. Ale vím, co to bylo. Touha, abych se co nejdříve zbavil jistého břemene.

Tak tedy jsem přistoupil ke stolu páně kancelistovu, oznamuje mu, kterak jsem pochodil.

„No dobrá, Čamrdo,“ potřásl mi Vokoun rukou; „ale až přinesete atest s vyznamenáním, bude mi to ještě milejší. Držte se, nepusťte se toho!“

Sáhl jsem do zápresí a podával jsem Vokounovi obálku.

„A tuto, pane kancelisto, s vroucími díky vracím vám, co jste mi velikomyslně nabídl, ale k čemu jsem sáhnouti nemusil. Uskrovňoval jsem se ve všech potřebách, že jsem vyšel se svým..."

„Co mi to dáváte?" vyhrkl Vokoun.

„Vracím vám záloženskou knížku, kterou jste mi dobrotivě nabídl, když mi na mzdě o pětku ubylo. Jsem osvobozen od školného, pane kancelisto; co jsem zaplatil, bude mi vráceno, a tak nezneužiji vaší laskavosti..."

Vokoun vstal.

„Slyšte, Čamrdo," pronesl nějak rozhorlen, „teď nevím, mluví-li z vás furie — —"

„Pane kancelisto!" zalekl jsem se tónu jeho i slova.

„— anebo pošetilost," pokračoval Vokoun. „Tak tedy pošetilost. Upomínal jsem vás?"

„Pane kancelisto," hrozil jsem se, „snad vás neuráží, že vracím, co vám náleží a čeho dotknouti se nebudu nucen, jak pevně doufám."

„Upomínal jsem vás?" opakoval Vokoun.

„Neupomínal, pane kancelisto."

„Vidíte, jak jste pošetilý. Vždyť jsem vám řekl, Čamrdo zatrápený, umru-li dříve, než budete moci vrátit, že je to vaše dědictví. Řekl jsem to?"

„Ano, to jste řekl, pane kancelisto."

„No, a snad se nemůžete dočkat? Vám k vůli mám na místě umřít?"

Kancelista zafuněl, mávl rukou:

„Zlobím se, že jste mi pokazil radost. Abyste věděl, nechci tu knížku. Těší mě, že jste tak svědomitý, ale odneste si ji zas. Máte před svatbou — (zdá se, že jsem při těchto jeho slovech v pochybnosti zavrtěl hlavou) — máte před svatbou, povídám, ať už bude do adventu nebo v masopustě, a nevím, v kterém bankále máte nějaké depositum. Ale peněz budete potřebovat, až se vám hlava zatočí. Tak tedy tuhle knížku si nechte jako svatební dar ode mne, rozumíte? K tomu jste mě svou nepředložeností donutil dřív, než jsem počítal. Ale nevadí to. Člověku je líp, cítí-li nějaký pevný fundament pod nohama...“

Stál jsem tu před ním jako sloup, ani nevěda, jak mu odpověděti, jak poděkovat, ale milý Vokoun zas již usedl. A když sklonil hlavu nad svá lejstra, zavrčel s čertovskou svojí ironií:

„No, a když vám tak okolo posledního nějaká pětka nebo desítka zbude, tedy si ji tam vždy doložte, abyste měl víc, až se budete ženit...“

Vpadl jsem do tónu Vokounova:

„Ano, pane kancelisto, učiním tak, a kdykoli tam desítku ponesu, vždy se vám tím pochlubím. Budeme mít společnou radost...“

Když jsem tentokráte, podruhé již knížku Vokounovu odnášel domů, div že mne nepopadla křeč, jak jsem levicí tiskl náprsní kapsu, aby mi z ní nevyletěla. To je můj — můj maje-

tek! Jsem praktikant, který má v záložně peníze!

Kdybych neznal tak předobře svůj původ a věk, věru by ve mně vznikla domněnka, že jsem nějaké tajné dítě Vokounovo.

31.

Snad bych měl býti na výsost šťasten — zatím jsem nespokojen, a moje nespokojenost den ode dne vzrůstá. Notýsek můj časem zahálí. Všady kolem je nakupeno všelijakých jiných knih, knížek a sešitů, které jsou teď jedinou mojí „duševní potravou", a tu musím dokonale zlouskati a stráviti, abych později dobyl s dostatek potravy tělesné.

Poslední dobou, zdá se mi, více trpím, než v ony dni a týdny nejistoty, za onoho kolísání mezi nadějí a beznadějí. Tehda bylo mi trpělivě vyčkávati, až mě s Viktorou náhoda svede, a nesměl jsem reptati, neboť jsem neměl práva vídati ji, kdykoli by se mi zachtělo. Vyjádřením však, které za mne v den jejích jmenin učinil nezbadatelný přítel Vokoun, nabyl jsem práva toho, jak jsem se domníval — ale kdo je obmezil a krutě zkrátil, byla Viktora sama.

„Jen v neděli se budeme vídat." Jen v neděli!

Ale jak rychle uplývá několik těch hodin nedělních, a jak dlouhé jsou a budou všechny dni ostatní, jež leží mezi těmito nedělemi! Ó, kdož chcete poznati, jak dlouhá je věčnost, zamilujte se do dívky, obdařené půvaby a vlastnostmi mé Viktory, a nechť vám pak rozkáže, že ji smíte vídati jen v neděli. V neděli, když je při tom tatínek a maminka!

Lačním po milované dívce hladem krutým, hryzavým, čím dále palčivějším!

Když se končil prvý týden tohoto mého strádání, řekl mi pan přednosta v sobotu večer:

„Jak pak, Čamrda, uvidíme jich zítra u nás? Přijdou k nám na chvíli? Možná, že paní bude chtít na kousek procházky — a Viktorka by šla tak sama...“

Vlastně se to rozumělo samo sebou, ale nevím, zda bych se byl odvážil sám, bez tohoto pozvání. Vděčně jsem panu přednostovi slíbil, že se dostavím.

A potom, když tedy jsem přišel a když jsme se vydali po Praze, bez určitého cíle, a já kráčel kousek cesty před rodiči, po boku Viktory, otázala se náhle hlasem tichým, hledíc před sebe, jakoby hovořila o věci nejlhostejnější:

„Dostal jste můj dopis, Pavle?“

„Dostal, Viktoro drahá,“ odpověděl jsem stejným způsobem.

„Četl jste jej pozorně?“

„Čítám jej co den, Viktoro drahá, ač jej umím již nazpaměť. Stokrát jsem jej četl. Když jej večer před sebou rozložím a vaše písmo znova přečítám, jest mi, jakobych vaši ruku cítil ve své."

„Uznal jste pravdu mých slov, Pavle?"

A tehda snad měl jsem odpověděti záporně. Ale já odvětil:

„Uznal, Viktoro."

„Jak mě těší, že jste mi porozuměl, že jste mě pochopil. Obávala jsem se, že se pokusíte, vyvraceti moji radu, že se budete vzpírati. Skoro jsem se obávala vaší odpovědi. Jste rozumný, že jste nepsal."

„Ó, já psal, Viktoro," vyhrkl jsem.

Teď na mne Viktora pohlédla a skoro v uleknutí pronesla:

„Kam se to podělo?"

Kterak jsem byl vděčen za tento výraz nenadálého překvapení, uleknutí! Tu vystoupila ze své zálohy, nepřipravena vzdala se své předstírané střízlivosti, promluvila z ní dívka, strachující se o to, co jí náleželo a do jejích rukou se nedostalo.

„Neposlal jsem svoji odpověď, Viktoro, nevěda, smím-li. Ó, kolik jsem jich napsal! Ani jediná z nich však mne neuspokojila."

„Kde jsou?" tázala se chvatně.

„Oheň je strávil, Viktoro. Nemohouce se dostati k vašim očím, mohly býti zničeny jen

ohněm. Ničí zraky jiné nesměly nikdy žádnou náhodou čísti, co jsem chtěl říci jen vám.“

Chvíli mlčela Viktora a kráčela, hledíc přímo před sebe. Ó, kéž bylo pravdou, co mi tu hlavou kmitlo: že snad Viktora lituje, že nemohla přečísti, co jsem psal.

Po chvíli, otočivši trochu hlavičku, že jsem viděl jen do levého oka jejího, otázala se zvukem vrtošivého škádlení:

„Kdy spálíte m ů j dopis?“

„Nikdy, Viktoro! A bych i žil celé století. Nikdy! Zůstane mi vždy vzácnou památkou na doby, na které sice nezapomenu, ale které mi bude stále oživovati, i kdysi později, pak, až dávno již budete navždy moji...-“

Líce Viktořino zahořelo temným ruměncem. Schýlila o poznání hlavu, jakoby přede mnou tuto záplavu na tváři chtěla skrýti. Kráčeli jsme takto kus cesty, a tuším, že o b a jsme tu duchem vystoupili z dneška, ze všeho okolí svého, z celé přítomnosti, a že jsme ve mžiku tom prožili kus budoucnosti své. U mne tak bylo dojista, ale tuším, že mne Viktora vzdušnou tou poutí provázela.

V tyto chvíle, kdy kráčíme spolu, sami sobě ponecháni, nikým nevšímáni, nikým neposlouchání, kdy hovoříme jen k sobě, ona k mému a já k jejímu sluchu, prožíváme snad největší štěstí své. Tu náležíme jeden druhému, aniž nás

ostatní svět vyrušuje. A hovoříme k sobě, i když mlčíme. Rozumíme si i v mlčení svém.

*

Čtyry neděle tak uplynuly a za ten čas jen čtyrykrát jsem spatřil Viktoru. A vždy jsme se vybrali na procházku skoro již za soumraku. Když se tak stalo po čtvrté, připadlo mi pojednou, jakobych náhle byl prohlédl, že snad matka Viktořina čeká úmyslně na šero večerní. A když toto mi projelo hlavou, zaryla mi v mozek otázka, proč se tak děje? Náhle mi připadlo, co jsem kdysi slyšel nebo četl, že milenci bývají ke všemu světu nedůvěřivi. A tu jsem seznal, že sám jsem takovou nedůvěřivostí naplněn.

Sledoval jsem pásmo svého myšlení a objevil jsem v sobě podezření, kteréž mě v prvou chvíli zarazilo, z něhož na mne vyvanulo cosi mrazivého. Činí tak máť Viktořina, aby moje přítomnost, moje účastenství na těchto vycházkách vzbudilo co nejméně pozornosti? Uvažuje snad, že není radno, aby dcera její byla mnou kompromitována, kdyby vše šťastně neskončilo? — Nemůže přece míti pochybnosti o mém pevném úmyslu. Pochybuje tedy o mých schopnostech? Pak ji přesvědčím, že pochybovala neprávem.

Kterak jsem byl povděčen, že z tohoto pletiva pochyb a hořkých domněnek Viktora mě vytrhla, otázavši se náhle, zdali jsem již uvykl

nevídati ji. A kterak se mi daří ve studiích, když se jim mohu oddávati tak ničím nerušen.

A tu jsem vyznal upřímně, že co den je cílem večerní procházky mé jejich ulice, že co večer vzhlížím k oknům bytu jejich a hledím v zatmělá okna její komnatky. Ale že posud ani jednou nepřálo mi štěstí, abych v oknech ostatních, osvětlených, viděl aspoň stín její, aspoň siluetu.

„Co den, Viktorko drahá," dodal jsem, „stejnou chvílí, když odbíjí osmá, kráčím zvolna pod vašimi okny, po protějším chodníku, a vy netušíte..."

Zněla z mých slov výčitka?

Tu Viktora, přichýlivši se ke mně, hovořila šeptem:

„Věříte v nějaké tušení? Budiž, ať je to cokoli. Ale vězte, Pavle, ačkoli jsem do této chvíle nevěděla, co činíte, a netušila, že kráčíte naší ulicí, přece každého večera zmáhá se mne jistý nepokoj. Je to snad vědomí, že milenci a ženichové, kteří již smějí choditi do domu, navštěvují v tyto večerní hodiny své zaslíbené? A je to tedy zcela bezděčná vzpomínka na vás, kterýž jistě taky byste přicházel a s radostí byl vítán, kdybych se nechtěla vystříci všeho, co by vás znepokojovalo? Nebo se mi tím způsobem projevuje zcela přímo vaše blízkost, o níž jsem podnes nevěděla? Nuže, Pavle, vězte, že

jak večera přibývá, zmáhá se mne jakýsi nepokoj, který jsem si nedovedla vysvětliti. A když jste se zmínil o osmé hodině: bylo to již více než pouhá náhoda, že nejednou, ale mnohokráte právě v tu hodinu vzpomněla jsem na vás, zatoužila po vás, a pak musila jsem vstáti od stolu, odešla jsem na chvíli do svého pokoje, beze světla přisedla jsem ke klavíru a po paměti jsem udeřila několik akordů nebo zahrála píseň, jež mě právě napadla. Byl to pozdrav vám, neviditelnému, netušenému, ale bohužel taky neslyšícímu. Hleďte, kterak se dorozumíváme, nevědouce jeden o druhém."

„Ale kdybych směl býti vám na blízku, Viktoro, kdybych vám směl naslouchati v oné komnatce, kam jsem vás sledoval šťastného toho štědrého večera — —"

„Buďte trpěliv, Pavle. Najdete mě v té komnatce zase."

— — — — — — — — — — — —

V pondělí ráno po této neděli přišel Vokoun k mému stolu a povídal:

„Pro Boha vás prosím, Čamrdo, kde pak celé neděle brousíte! No, kde jste odpoledne, vím. Ale což jim tam sedíte na krku až do půlnoci? Dejte pozor, ať jich neomrzíte — a co já mám dělat? Přece jsme spolu dříve tak někam zapadli, a zas by vám to neškodilo. Pouhé cukroví člověku taky nesvědčí."

Neodpovídal jsem hned.

Vokoun hleděl na mě vyčítavými zraky a pokračoval:

„To má člověk ze svého prostředkování. Vysadil jsem vás na koně, vy jste mi ujel a teď bloumám po hospodách sám a sám a hryžu si z dlouhé chvíle nehty."

„Byli jsme včera zas v Platejze," poznamenal jsem.

„A to mi říkáte v pondělí! Včera jsem to měl vědět!"

„Promiňte, pane kancelisto, ale neurčuji sám, kam zajdeme. To vždycky pan rada nebo paní radová. — Ostatně, pane kancelisto, mohl byste nám někdy nadejíti, jako náhodou nás potkati — je to s vámi veselejší, ačkoliv mě pak jen týráte."

Že je to s ním veselejší, řekl jsem zcela upřímně. Pozornost se rozděluje, když zahlaholí jeho hlas; vždy zabaví rodinu a já pak mohu mnohem důvěrněji a nenuceněji šeptati k Viktoře.

„Víte, Čamrdo," chrochtal Vokoun, „nejsem rád pátým kolem u vozu, nechci být pouhým přílepkem."

„Vy, pátým kolem!" zvolal jsem. „A slečna Hedvika pokaždé se na vás ptá — a paní radová nemůže zapomenout, jak se s vámi nasmála."

Vokoun šel ke stolu, usedl, přehazoval papíry. Za chvíli zase vstal, přišel ke mně a povídá:

„Tak dobře, Čamrdo, v neděli vás potkám.“

*

V pondělí večer konal jsem obvyklou svoji procházku. Byl večer vlahý, skoro jako jarní. Měl jsem ještě plnou hlavu nedělního hovoru s Viktorou. Hodiny odbíjely osmou, když jsem se blížil k svému cíli. A když odbily, byl jsem právě proti bytu přednostovu.

Tu pojednou v oknech na levo, v komnatce Viktořině, rozsvětlilo se. Srdce mi zabušilo. Temná postava dívčí přistoupila k oknu, rozhrnula záclony, vztáhla ruku, otevřela okno dokořán a zmizela zas. Hned potom ozvaly se zvuky klavíru z komnaty, nevyzývavé, tiché, jako důvěrný hovor. Tentokráte poprvé stanul jsem, hledě do dáli, jakobych kohosi očekával, ale sluchem ssál jsem zvuky s hořejška jak opojen. Viktora mi dávala „dobrý večer — dobrou noc“.

Zvuky umlkly. V osvětleném obdélníku okna zjevila se zas temná postava, pouhá silueta. Nikdo nešel ulicí. Sňal jsem klobouk, mávl jím vzhůru. Její ruka zavírala okno, ale spojila ten pohyb s pokynem na pozdrav. Jen já mu rozuměl. Silueta odstoupila, záclony se shrnuly a ztlumily světlo.

Šťasten vracel jsem se domů, ke svým knihám.

Od onoho dne co večer pozdravuje mě Viktora svým zjevem u okna. A jak jest vynalézavá! Buď stojí nepohnuta, jen hlavou kyne, buď vytahuje žaluzii dřív úmyslně spuštěnou nebo rovná záhyby záclon, staví na okno květináče, dokonce někdy okno otevře, na ulici vyhlédne.

Trvá to mžik, ale mně stačí, abych si do svého pokojíku nanesl kus ovzduší, kteréž ji obklopuje, a štěstí z jejího pozdravu.

Jen s obavou pohlížím, kterak dne přibývá, kterak večery se krátí. Jde to nyní, ale kterak bude, až nastane léto, až v osm hodin bude ještě jasný den?

Avšak proč tímto hádáním trudit se již teď?

Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY.

DÍL DRUHÝ.